

Wymiar sprawiedliwości w konstytucjach

ANDORA

Artykuł 85

1. Sprawiedliwość wymierzana jest w imieniu ludu andorskiego wyłącznie przez niezawisłych, nieusuwalnych sędziów, którzy wykonując funkcje orzecznicze podlegają jedynie Konstytucji i ustawom.
2. Organizacja sądownictwa jest jednolita. Struktura, skład, funkcjonowanie oraz status prawny jego członków określa ustawa organiczna. Sądy specjalne są zabronione.

Artykuł 86

1. Zasady dotyczące właściwości sądów oraz procesu wymierzania sprawiedliwości określa ustawa.
2. Orzeczenia są uzasadniane, oparte na obowiązującym porządku prawnym oraz jawne.
3. Proces karny jest jawny z wyjątkiem ograniczeń określonych w ustawie. Postępowanie co do zasady jest ustne. Orzeczenie w pierwszej instancji wydawane jest przez sąd inny niż ten, który kierował postawieniem w stan oskarżenia i zawsze podlega zażaleniu.
4. Obrona interesu publicznego może być dokonywana przed sądem w drodze skargi obywatelskiej na warunkach określonych w ustawie.

Artykuł 87

Kompetencja do wydawania orzeczeń zgodnie z ustawą przysługuje Sędziom pierwszej instancji, Sądowi Pierwszej Instancji, Sądowi Karnemu, Sądowi Najwyższemu Andory oraz Prezesom tych Sądów.

Artykuł 88

Orzeczenia prawomocne mają powagę rzeczy osądzonej i mogą być zmienione lub uchylone wyłącznie w przypadkach przewidzianych w ustawie albo jeśli, w drodze wyjątku, Trybunał Konstytucyjny, rozpoznawszy skargę indywidualną (skargę konstytucyjną), orzeknie że zostały one wydane z naruszeniem podstawowego prawa jednostki.

Artykuł 89

1. Najwyższa Rada Sądownictwa, jako organ przedstawicielski, kierujący i administrujący sądownictwa czuwa nad niezależnością i sprawnym funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości.

Wszyscy jej członkowie mają obywatelstwo andorskie.

2. Najwyższa Rada Sądownictwa składa się z pięciu członków desygnowanych spośród obywateli Andory, którzy ukończyli co najmniej dwadzieścia pięć lat, i którzy mają doświadczenie w wymiarze sprawiedliwości – po jednym członku desygnuje każdy Współksiążę, jednego – Przewodniczący Rady Generalnej, jednego – Szef Rządu oraz jednego Sędziowie i Prokuratorzy.

Ich kadencja trwa sześć lat i nie mogą być oni desygnowani więcej niż dwa razy z rzędu. Najwyższej Radzie Sądownictwa przewodniczy członek desygnowany przez Przewodniczącego Rady Generalnej.

3. Najwyższa Rada Sądownictwa powołuje Sędziów i Prokuratorów, sprawuje nad nimi funkcję dyscyplinarną i czuwa nad tym, aby wymiar sprawiedliwości dysponował środkami koniecznymi do właściwego sprawowania swych funkcji. W tym celu może sporządzać raporty z wykonywania ustaw dotyczących wymiaru sprawiedliwości lub sprawozdania z jego sytuacji.

4. Ustawa organiczna o wymiarze sprawiedliwości określa funkcje i kompetencje Najwyższej Rady Sądownictwa.

Artykuł 90

1. Wszyscy sędziowie, bez względu swą rangę, są powoływani na odnawialną sześcioletnią kadencję spośród osób, które uzyskały dyplom ukończenia studiów prawnych, i które mają kwalifikacje do pełnienia funkcji orzeczniczych.

2. Prezesi Sądu Pierwszej Instancji, Sądu Karnego i Sądu Najwyższego desygnowani są przez Najwyższą Radę Sądownictwa. Długość ich kadencji oraz warunki powoływania określa ustawa organiczna, o której mowa w art. 89 ust. 4 niniejszej Konstytucji.

Artykuł 91

1. Stanowisko sędziego jest niepołączalne z jakąkolwiek inną działalnością publiczną ani z prowadzeniem działalności gospodarczej, przemysłowej lub zawodowej. Sędziowie są wynagradzani wyłącznie z budżetu Państwa.

2. W czasie zajmowania stanowiska, żaden Sędzia nie może być oskarżony, przeniesiony, zawieszony lub usunięty z urzędu z wyjątkiem zastosowania sankcji z tytułu odpowiedzialności karnej lub dyscyplinarnej przewidzianej w ustawie organicznej

z jednoczesnym zapewnieniem mu prawa do obrony. Ustawa ta określa także przypadki, w których sędziowie ponoszą odpowiedzialność cywilną.

Artykuł 92

Zgodnie z przepisami ustawy i z zastrzeżeniem osobistej odpowiedzialności sędziów, Państwo naprawia szkody spowodowane pomyłką sądową lub nieprawidłowym funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości.

Artykuł 93

1. Prokuratura czuwa nad ochroną i funkcjonowaniem porządku prawnego, nad niezależnością sądów, ochroną praw obywateli oraz interesu powszechnego.
2. Prokuratura składa się z członków powołanych na wniosek Rządu przez Najwyższą Radę Sądownictwa na odnawialną, sześcioletnią kadencję spośród osób spełniających warunki konieczne do pełnienia stanowiska sędziego. Ich status prawny określa ustawa.
3. Prokuratura, kierowana przez Krajowego Prokuratora Generalnego, działa zgodnie z zasadami legalności, jednolitości i wewnętrznej hierarchii.

Artykuł 94

Sądy i Prokuratura kierują działaniami policji dotyczącymi postępowań sądowych zgodnie z ustawą.

BELGIA

Rozdział VI

O WŁADZY SĄDOWNICZEJ

Artykuł 144

Sprawy mające za przedmiot prawa cywilne należą wyłącznie do kompetencji sądów.

Artykuł 145

Sprawy mające za przedmiot prawa polityczne należą do kompetencji sądów, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ustawie.

Artykuł 146

Żaden sąd nie może działać ani żadne postępowanie sporne nie może być rozstrzygnięte inaczej, niż na podstawie ustawy. Nie mogą być tworzone pod jakąkolwiek nazwą sądy nadzwyczajne czy komisje.

Artykuł 147

Dla całej Belgii istnieje jeden Sąd Kasacyjny.

Sąd Kasacyjny nie rozpatruje spraw pod względem merytorycznym, z wyjątkiem przypadków dotyczących ministrów i członków rządów wspólnot oraz regionów.

Artykuł 148

Rozprawy sądowe są jawne, chyba że jawność zagraża porządkowi publicznemu lub dobrem obyczajom; w takim przypadku sąd stwierdza to wyraźnie w swoim orzeczeniu.

W przypadku przestępstw politycznych i prasowych decyzja w sprawie uchylenia jawności rozprawy musi być podjęta jednomyślnie.

Artykuł 149

Wszelkie orzeczenia sądowe muszą być umotywowane. Ogłaszane są one na posiedzeniu jawnym.

Artykuł 150

Dla rozpatrywania wszystkich spraw karnych, a także przestępstw politycznych i prasowych powołane są sądy przysięgłych.

Artykuł 151

Sędziowie pokoju i sędziowie sądów powszechnych powoływani są bezpośrednio przez Króla.

Sędziowie sądów apelacyjnych oraz przewodniczący i wiceprzewodniczący sądów pierwszej instancji powoływani są przez Króla z dwu list podwójnych, z których jedną przedstawiają sądy apelacyjne, a drugą rady prowincji i Rada Regionu Stołecznego Brukseli.

Sędziowie Sądu Kasacyjnego mianowani są przez Króla z dwu list podwójnych, z których jedną przedkłada Sąd Kasacyjny, drugą zaś przemiennie Izba Reprezentantów lub Senat.

W obu tych przypadkach kandydaci zgłoszeni na jednej liście mogą również występować na drugiej.

Wszystkie kandydatury muszą być podane do publicznej wiadomości co najmniej na 15 dni przed nominacją.

Sądy apelacyjne i Sąd Kasacyjny wybierają ze swego grona przewodniczących i wiceprzewodniczących.

Artykuł 152

Sędziowie powoływani są dożywotnio. Przechodzą na emeryturę w wieku określonym ustawą i korzystają z emerytury przewidzianej w ustawie.

Sędzia może być pozbawiony stanowiska lub zawieszony w czynnościach tylko na mocy orzeczenia sądu.

Przeniesienie sędziego może nastąpić tylko w drodze nowej nominacji i tylko za jego zgodą.

Artykuł 153

Król powołuje i odwołuje prokuratorów przy sądach.

Artykuł 154

Uposażenia członków wymiaru sprawiedliwości określa ustawa.

Artykuł 155

Sędzia nie może przyjąć od rządu żadnych funkcji płatnych, ale może je wykonywać bezpłatnie, o ile dane stanowisko nie jest przewidziane w ustawie jako objęte incompatibilitas ze stanowiskiem sędziego.

Artykuł 156

W Belgii działa pięć sądów apelacyjnych:

1o w Brukseli, obejmujący prowincje: Brabancję walońską, Brabancję flamandzką, a także dwujęzyczny region stołeczny Brukseli;

2o w Gandawie, obejmujący prowincje: Flandrię zachodnią i Flandrię wschodnią;

3o w Antwerpii, obejmujący prowincje: Antwerpię i Limburgię;

4o w Liège, obejmujący prowincje: Liège, Namur i Luksemburg;

5o w Mons, obejmujący prowincję Hainaut.

Artykuł 157

Odrębne ustawy określają ustrój sądów wojskowych, ich właściwości, jak również prawa i obowiązki sędziów, a także okres trwania ich funkcji.

W określonych przez ustawę miejscowościach działają sądy handlowe. Ustawa określa ich organizację, właściwości, sposób powoływania sędziów i okres trwania ich funkcji.

Ustawa określa także organizację sądów pracy, ich właściwości, sposób powoływania sędziów i okres trwania ich funkcji.

Artykuł 158

Sąd Kasacyjny rozstrzyga spory w zakresie właściwości sądów według norm określonych w ustawie.

Artykuł 159

Sądy stosują rozporządzenia i przepisy ogólnopaństwowe, prowincji i lokalne, o ile są zgodne z ustawami.

BRAZYLIA

WŁADZA SĄDOWNICZA

Sekcja I

ZASADY OGÓLNE

Artykuł 92

Organami władzy sędziowskiej są:

I - Federalny Sąd Najwyższy;

II - Wyższy Sąd Sprawiedliwości;

III - federalne sądy regionalne i sędziowie federalni;

IV - sądy i sędziowie pracy;

V - sądy i sędziowie wyborczy;

VI - sądy i sędziowie wojskowi;

VII - sądy i sędziowie stanowi, Dystryktu Federalnego i terytoriów.

Paragraf jedyny. Federalny Sąd Najwyższy i sądy wyższe mają siedzibę w stolicy federalnej, a ich obszar właściwości obejmuje całe terytorium narodowe.

Artykuł 93

Ustawa uzupełniająca, z inicjatywy Federalnego Sądu Najwyższego, określa statut sędziów, zgodnie z następującymi zasadami:

I - przyjęcie do służby, w której pierwszym stopniem jest stanowisko zastępcy sędziego, następuje w drodze konkursu publicznego obejmującego egzamin i ocenę kwalifikacji; we wszystkich fazach konkursu uczestniczy Rada Adwokacka Brazylii; przy powoływaniu bierze się pod uwagę miejsce w klasyfikacji;

II - awansowanie następuje ze stopnia na stopień, na przemian na podstawie kryteriów czasu i przebiegu służby, zgodnie z następującymi normami:

a) sędzia, który po raz trzeci z kolei lub po raz piąty został umieszczony na liście opartej na kryterium przebiegu służby, jest awansowany obowiązkowo;

b) warunkiem awansu z tytułu przebiegu służby jest posiadanie dwuletniego okresu służby na danym stanowisku oraz zajmowanie miejsca na liście opartej na kryterium czasu służby wśród jednej piątej najlepszych kandydatów, chyba że nikt, kto spełnia te warunki nie przyjmie wakującego stanowiska;

c) ocena przebiegu służby opiera się na kryteriach sprawności i poszanowania bezpieczeństwa prawnego przy sprawowaniu funkcji sędziowskich oraz uczestnictwa w uznanych szkoleniach i ich wynikach;

d) w przypadku awansu z tytułu czasu służby, sąd może odrzucić sędziego posiadającego najdłuższy okres służby jedynie większością dwóch trzecich swoich członków, zgodnie ze swoim regulaminem wewnętrznym; głosowanie powtarza się aż do wyboru kandydata.

III - mianowanie do sądów drugiego szczebla następuje na przemian na podstawie kryteriów czasu i przebiegu służby, ocenianych w ramach dotychczasowego szczebla sądownictwa lub przez sąd apelacyjny tam, gdzie on istnieje, w przypadku awansowania do Sądu Sprawiedliwości, zgodnie z pkt II oraz pierwotną kategorią kandydata;

IV - oficjalne szkolenia przygotowawcze i doskonalące dla sędziów stanowią warunek przyjęcia do służby i awansu;

V - wysokość wynagrodzenia członków sądów wyższych odpowiada dziewięćdziesięciu pięciu procentom miesięcznego wynagrodzenia ustalonego dla członków Federalnego Sądu Najwyższego; wynagrodzenia pozostałych sędziów określa ustawa; są one zróżnicowane, na szczeblu federalnym i stanowym, stosownie do odpowiednich kategorii narodowej struktury sądownictwa; różnice pomiędzy jedną a drugą kategorią nie mogą przekraczać dziesięciu procent ani być mniejsze niż pięć procent i nie mogą też przekraczać dziewięćdziesięciu pięciu procent miesięcznego wynagrodzenia członków sądów wyższych; w każdym przypadku przestrzega się przepisów art. 37 pkt XI i art. 39 § 4;

VI - emerytury sędziów oraz renty dla osób, które pozostawały na ich utrzymaniu, są ustalane zgodnie z art. 40;

VII - sędzia powołany na stałe zamieszkuje w swoim okręgu;

VIII - akt przeniesienia w interesie publicznym sędziego na inne stanowisko, w stan nieczynny lub na emeryturę opiera się na decyzji przyjętej większością dwóch trzecich członków właściwego sądu, przy czym zainteresowanemu zapewnia się pełne prawo do obrony;

IX - wszystkie wyroki organów władzy sądowniczej są publiczne i wszystkie orzeczenia wymagają uzasadnienia pod rygorem nieważności; jeżeli wymaga tego interes publiczny,

ustawa może ograniczyć uczestnictwo w określonych czynnościach do stron i ich adwokatów lub tylko do tych ostatnich;

X - orzeczenia administracyjne sądów wymagają uzasadnienia; orzeczenia dyscyplinarne są wydawane bezwzględną większością głosów;

XI - w sądach liczących ponad dwudziestu pięciu sędziów może zostać ustanowiony specjalny organ, złożony z nie mniej niż jedenastu i nie więcej niż dwudziestu pięciu członków, wykonujący uprawnienia administracyjne i sędownicze należące do całego sądu.

Artykuł 94

Jedną piątą stanowisk w federalnych sądach regionalnych, w sądach stanowych, sądach Dystryktu Federalnego i terytoriów obsadza się spośród prokuratorów posiadających ponad dziesięcioletni okres służby oraz adwokatów o uznanej wiedzy prawniczej i nieposzlakowanej opinii, posiadających ponad dziesięcioletni okres czynnej działalności zawodowej, przedstawionych przez organy reprezentujące daną grupę zawodową na liście obejmującej sześć razy więcej kandydatów niż stanowisk do obsadzenia.

Paragraf jedyny. Po otrzymaniu wniosku sąd ustala listę obejmującą trzy razy więcej kandydatów niż stanowisk do obsadzenia i przekazuje ją władzy wykonawczej, która w ciągu dwudziestu kolejnych dni wybiera jedną osobę z listy na każde stanowisko w celu jej powołania.

Artykuł 95

Sędziowie korzystają z następujących gwarancji:

I - dożywotniego powołania, które uzyskują, w sądach pierwszego stopnia, dopiero po dwóch latach wykonywania zawodu; utrata stanowiska w tym okresie następuje na podstawie orzeczenia sądu, do którego sędzia należy, a w pozostałych przypadkach na podstawie prawomocnego wyroku sądowego;

II - nieusuwalności, z wyjątkiem przypadków uzasadnionych interesem publicznym, na zasadach określonych w art. 93 pkt VIII;

III - zakazu zmniejszania wynagrodzenia, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 37 pkt X i XI, art. 39 § 4, art. 150 pkt II, art. 153 pkt III i art. 153 § 2 pkt I.

Paragraf jedyny. Sędziom zabrania się:

I - sprawowania, nawet w stanie nieczynnym, innych funkcji lub stanowisk, z wyjątkiem stanowisk dydaktycznych;

II - przyjmowania, z jakiegokolwiek tytułu lub pod jakimkolwiek pretekstem, kosztów sądowych lub udziałów w postępowaniu;

III - podejmowania działalności polityczno-partyjnej.

Artykuł 96

Należy do kompetencji własnych:

I - sądów:

a) wybieranie swoich organów kierowniczych i ustanawianie regulaminów wewnętrznych przy poszanowaniu norm postępowania i gwarancji proceduralnych dla stron oraz ustalanie kompetencji i zasad działania właściwych organów sądowniczych i administracyjnych;

b) organizowanie własnych sekretariatów i służb pomocniczych oraz sekretariatów i służb pomocniczych sądów, które są z nimi powiązane, a także czuwanie nad realizacją odpowiedniej działalności inspekcyjnej;

c) obsadzanie, na zasadach określonych w niniejszej Konstytucji, stanowisk sędziów zawodowych na obszarze swojej właściwości;

d) proponowanie tworzenia nowych okręgów sądowych;

e) obsadzanie, w drodze konkursu publicznego obejmującego egzamin lub egzamin i ocenę kwalifikacji, zgodnie z zasadami art. 169, paragraf jedyny, stanowisk niezbędnych do administrowania sądownictwem, z wyjątkiem stanowisk zaufania określonych w ustawie;

f) udzielanie urlopów wypoczynkowych i okolicznościowych oraz innych zwolnień swoim członkom oraz sędziom i urzędnikom, którzy są z nimi bezpośrednio powiązani;

II - Federalnego Sądu Najwyższego, sądów wyższych i sądów sprawiedliwości – przedstawianie odpowiedniej władzy ustawodawczej, przy poszanowaniu przepisu art. 169 - propozycji:

a) zmian liczby członków sądów niższej instancji;

b) tworzenia i znoszenia stanowisk oraz wynagrodzenia służb pomocniczych i sędziów z nimi powiązanych, a także wysokości uposażeń swoich członków i sędziów, w tym także dla sądów niższej instancji, jeżeli takie istnieją;

c) tworzenia i znoszenia sądów niższej instancji;

d) zmian w organizacji sądownictwa i podziale na okręgi sądowe.

III - sądów sprawiedliwości - sądenie sędziów stanowych, sędziów Dystryktu Federalnego i terytoriów, a także prokuratorów, w przypadku przestępstw i deliktów konstytucyjnych, bez uszczerbku dla kompetencji sądownictwa wyborczego.

Artykuł 97

Sądy mogą stwierdzać niezgodność z Konstytucją ustawy lub aktu normatywnego władzy publicznej jedynie bezwzględną większością głosów swoich członków lub członków właściwego organu specjalnego.

Artykuł 98

Unia w Dystrykcie Federalnym i terytoriach oraz stany tworzą:

I - sądy specjalne, w skład których wchodzi sędziowie zawodowi lub sędziowie zawodowi i niezawodowi, właściwe w zakresie prowadzenia postępowania pojednawczego, sądenia i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych o niewielkim stopniu złożoności oraz w sprawach o przestępstwa o niewielkiej szkodliwości, przy zastosowaniu postępowań ustnych i uproszczonych; w przypadkach przewidzianych w ustawie dozwolone jest rozpoznawanie środków odwoławczych i wydawanie orzeczeń w tych sprawach przez składy sędziowskie złożone z sędziów pierwszego szczebla;

II - sądownictwo pokoju, złożone z obywateli otrzymujących wynagrodzenie, wybranych w głosowaniu bezpośrednim, powszechnym i tajnym na czteroletnią kadencję, wyposażone, na zasadach określonych w ustawie, w kompetencję do udzielania ślubów, kontroli z urzędu lub w wyniku przedstawionej skargi, procedur umożliwiających korzystanie z określonych uprawnień oraz wykonywania uprawnień pojednawczych, nie mających charakteru sądowego, obok innych uprawnień przewidzianych w ustawie.

Paragraf jedyny. Ustawa federalna reguluje sprawy związane z tworzeniem sądów specjalnych podlegających sądownictwu federalnemu.

Artykuł 99

Władzy sądowniczej zapewnia się autonomię administracyjną i finansową.

§ 1. Sądy opracowują swoje propozycje budżetowe w granicach określonych wspólnie z innymi władzami w ustawie o dyrektywach budżetowych.

§ 2. Przekazywanie propozycji, po wysłuchaniu innych zainteresowanych sądów, należy:

I - na szczeblu Unii, do przewodniczących Federalnego Sądu Najwyższego i sądów wyższych, za zgodą właściwych sądów;

II - na szczeblu stanów, Dystryktu Federalnego oraz terytoriów, do przewodniczących sądów sprawiedliwości, za zgodą właściwych sądów.

Artykuł 100

Z wyjątkiem środków utrzymania, należności zasądzone wyrokiem sądowym od skarbu federalnego, stanowego lub gminnego są wypłacane wyłącznie w porządku chronologicznym przedstawiania tytułów, w ramach kredytów budżetowych przewidzianych na ten cel; zakazane jest wskazywanie spraw lub osób w dotacjach budżetowych i kredytach dodatkowych otwartych w tym celu.

§ 1. W budżetach jednostek prawa publicznego uwzględnia się obowiązkowo kredyty na spłatę długów tych jednostek, uznanych prawomocnym wyrokiem sądu, określonych w tytułach sądowych przedstawionych do pierwszego lipca; spłat dokonuje się do końca następnego roku budżetowego, po waloryzacji ich wartości pieniężnej.

§ 1A. Środki utrzymania obejmują należności z tytułu płac, wynagrodzeń, dochodów, emerytur i rent wraz z dodatkami, świadczeń socjalnych oraz odszkodowań z tytułu śmierci lub kalectwa, opartych na odpowiedzialności cywilnej, zgodnie z prawomocnym wyrokiem sądowym.

§ 2. Dotacje budżetowe i otwarte kredyty budżetowe są przyznawane bezpośrednio władzy sądowniczej; do prezesa sądu, który wydał orzeczenie podlegające wykonaniu, należy zarządzenie zapłaty stosownie do możliwości depozytu oraz zezwalenie, na prośbę wierzyciela i wyłącznie w przypadku, gdy nie jest respektowane prawo pierwszeństwa, na zajęcie odpowiedniej kwoty w celu spłaty długu.

§ 3. Przepisu w nagłówku niniejszego artykułu, dotyczącego realizacji tytułów, nie stosuje się do spłaty zobowiązań określonych w ustawie jako zobowiązania o niewielkiej wartości, których spłaty skarb federalny, stanowy, gminny lub skarb Dystryktu musi dokonać na mocy prawomocnego orzeczenia sądowego.

§ 4. Zabrania się realizacji tytułu uzupełniającego lub dodatkowego w stosunku do wypłacanej należności, a także podziału na części, rozdzielania lub zmniejszania egzekwowanej należności, w taki sposób, aby jej wypłata miała miejsce częściowo na zasadach określonych w § 3 niniejszego artykułu, a częściowo poprzez wykonanie danego tytułu.

§ 5. Ustawa może określić różne wartości w celu wykonania przepisu § 3 niniejszego artykułu, w zależności od możliwości jednostek prawa publicznego.

§ 6. Prezes właściwego sądu, który w wyniku działania lub zaniechania opóźni lub usiłuje przeszkodzić w prawidłowym wykonaniu tytułu, popełnia delikt konstytucyjny.

BULGARIA

Władza sędziowska

Artykuł 117

- (1) Władza sędziowska chroni prawa i interesy prawne obywateli, osób prawnych i państwa.
- (2) Władza sędziowska jest niezawisła. W trakcie realizowania swoich funkcji sędziowie, ławnicy, prokuratorzy i sędziowie śledczy podporządkowani są wyłącznie ustawie.
- (3) Władza sędziowska dysponuje samodzielnym budżetem.

Artykuł 118

Wymiar sprawiedliwości sprawowany jest w imię narodu.

Artykuł 119

- (1) Wymiar sprawiedliwości sprawowany jest przez Naczelny Sąd Kasacyjny, Naczelny Sąd Administracyjny, sądy apelacyjne, okręgowe, wojskowe i rejonowe.
- (2) Na mocy ustawy mogą być powoływane także sądy wyspecjalizowane.
- (3) Nie są dopuszczalne sądy nadzwyczajne.

Artykuł 120

- (1) Sądy kontrolują zgodność z prawem aktów i działań organów administracyjnych.
- (2) Obywatele i osoby prawne mogą zaskarżać wszystkie dotyczące ich akty administracyjne, z wyjątkiem wyraźnie wskazanych w ustawie.

Artykuł 121

- (1) Sądy zapewniają równość stron w prawach procesowych i zasadę kontradyktoryjności.
- (2) Postępowanie w sprawach powinno zmierzać do ustalenia prawdy materialnej.
- (3) Rozpatrywanie spraw we wszystkich sądach jest jawne, chyba że ustawa przewiduje inaczej.
- (4) Wszystkie orzeczenia sądów powinny zawierać uzasadnienie.

Artykuł 122

- (1) Obywatele i osoby prawne mają prawo do obrony we wszystkich stadiach procesu.
- (2) Tryb realizacji prawa do obrony określa ustawa.

Artykuł 123

W przypadkach określonych ustawą w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości uczestniczą również ławnicy.

Artykuł 124

Naczelny Sąd Kasacyjny realizuje najwyższy sądowy nadzór nad ścisłym i jednolitym stosowaniem ustaw przez wszystkie sądy.

Artykuł 125

(1) Naczelny Sąd Administracyjny realizuje najwyższy sądowy nadzór nad ścisłym i jednolitym stosowaniem ustaw w orzecznictwie administracyjnym.

(2) Naczelny Sąd Administracyjny rozstrzyga spory co do legalności aktów Rady Ministrów i ministrów, jak również innych aktów określonych ustawą.

Artykuł 126

(1) Struktura prokuratury odpowiada strukturze sądów.

(2) Prokurator generalny czuwa nad praworządnością działań wszystkich prokuratorów i sprawuje nad nimi nadzór metodyczny.

Artykuł 127

Prokuratura kontroluje przestrzeganie praworządności poprzez:

1. (Nowy – DV, nr 27 z 2006 r.) kierowanie śledztwem i kontrolowanie jego zgodnego z prawem przebiegu;
2. (Nowy – DV, nr 27 z 2006 r.) możliwość prowadzenia śledztwa;
3. (Poprzedni p. 1 – DV, nr 27 z 2006 r.) pociąganie do odpowiedzialności osób, które popełniły przestępstwa pospolite i popieranie oskarżenia w sprawach karnych;
4. (Poprzedni p. 2 – DV, nr 27 z 2006 r.) realizowanie nadzoru nad stosowaniem środków karnych i innych środków przymusu;
5. (Poprzedni p. 3 – DV, nr 27 z 2006 r.) podejmowanie działań na rzecz uchylenia aktów niezgodnych z prawem;
6. (Poprzedni p. 4 – DV, nr 27 z 2006 r.) uczestnictwo w sprawach cywilnych i administracyjnych w przypadkach określonych ustawą.

Artykuł 128

(Zm. – DV, nr 27 z 2006 r.) Organy śledcze są częścią systemu władzy sądowniczej. Prowadzą one śledztwa w sprawach karnych w przypadkach przewidzianych ustawą.

Artykuł 129

(1) Sędziowie, prokuratorzy i sędziowie śledczy są mianowani, awansowani, degradowani, przeniesieni i zwalniani przez Najwyższą Radę Sądowniczą.

(2) Przewodniczący Naczelnego Sądu Kasacyjnego, przewodniczący Naczelnego Sądu Administracyjnego i prokurator generalny są powoływani na okres siedmiu lat bez prawa powtórnego wyboru i zwalniani przez Prezydenta Republiki, na wniosek Najwyższej Rady Sądownictwa. Prezydent nie może odmówić powołania lub zwolnienia w razie powtórnego przedłożonego wniosku.

(3) (Zm. – DV, nr 85 z 2003 r.) Z chwilą ukończenia pięcioletniego stażu w charakterze sędziego, prokuratora lub sędziego śledczego i po uzyskaniu zaświadczenia, decyzją Najwyższej Rady Sądowniczej sędziowie, prokuratorzy i sędziowie śledczy stają się nieusuwalni. Mogą oni, włącznie z osobami wymienionymi w ust. 2, być odwoływani z funkcji tylko w wypadku:

1. ukończenia 65. roku życia;
2. złożenia dymisji;
3. uprawomocnienia się wyroku, wymierzającego karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne;
4. trwałej faktycznej niemożności pełnienia funkcji przez okres ponad roku;
5. ciężkiego naruszenia lub systematycznego niewykonywania obowiązków służbowych, jak również czynów naruszających autorytet władzy sądowniczej.

(4) (Nowy – DV, nr 27 z 2006 r., uznany za niezgodny z Konstytucją przez Sąd Konstytucyjny – nr 78 z 2006 r.)

W przypadkach wymienionych w ust. 3 p. 5 przewodniczący Naczelnego Sądu Kasacyjnego, przewodniczący Naczelnego Sądu Administracyjnego i prokurator generalny zostają odwołani przez Prezydenta Republiki także na wniosek jednej czwartej przedstawicieli narodu, przyjęty większością dwóch trzecich przedstawicieli narodu. Prezydent nie może odmówić odwołania w razie powtórnego przedłożenia wniosku.

(5) (Nowy – DV, nr 85 z 2003 r., poprzedni ust. 4 – DV, nr 27 z 2006 r.) W przypadku odwołania sędziego, prokuratora lub sędziego na podstawie ust. 3 p. 2 i 4, a następnie

przywrócenia im stanowiska sędziego, prokuratora lub śledczego, zostaje przywrócony im status nieusuwalności.

(6) (Nowy – DV, nr 85 z 2003 r., obowiązujący od 1 stycznia 2004 r., poprzedni ust. 5 – DV, nr 27 z 2006 r.) Zwierzchnicy administracyjni organów władzy sędziowskiej, z wyjątkiem wskazanych w ust. 2, powoływani są na stanowisko kierownicze na okres pięciu lat z prawem powtórnego powołania.

Artykuł 130

(1) Najwyższa Rada Sądownictwa składa się z 25 członków. Jej członkami z urzędu są: przewodniczący Naczelnego Sądu Kasacyjnego, przewodniczący Naczelnego Sądu Administracyjnego i prokurator generalny.

(2) Na członków Najwyższej Rady Sądownictwa, którzy nie są jej członkami z urzędu, wybierani są prawnicy o wysokich kwalifikacjach zawodowych i moralnych, posiadający co najmniej piętnastoletni staż prawniczy.

(3) Jedenastu członków Najwyższej Rady Sądownictwa wybiera Zgromadzenie Narodowe i jedenastu – organy władzy sędziowskiej.

(4) Kadencja wybieralnych członków Najwyższej Rady Sądownictwa trwa pięć lat. Nie mogą oni być powtórnie wybrani bezpośrednio po upływie tego terminu.

(5) Posiedzeniom Najwyższej Rady Sądownictwa przewodniczy minister sprawiedliwości. Nie uczestniczy on w głosowaniu.

(6) (Nowy – DV, nr 12 z 2007 r.) Najwyższa Rada Sądownictwa:

1. powołuje, awansuje, przenosi i zwalnia z funkcji sędziów, prokuratorów i sędziów śledczych;

2. wymierza dyscyplinarne kary degradacji i zwolnienia z funkcji w stosunku do sędziów, prokuratorów i sędziów śledczych;

3. organizuje kwalifikowanie sędziów, prokuratorów i sędziów śledczych;

4. przyjmuje projekt budżetu władzy sędziowskiej;

5. określa zakres i strukturę sprawozdań rocznych wymienionych w art. 84 p. 16.

(7) (Nowy – DV, nr 12 z 2007 r.) Najwyższa Rada Sądownictwa wysłuchuje i przyjmuje roczne sprawozdania Naczelnego Sądu Kasacyjnego, Naczelnego Sądu Administracyjnego i prokuratora generalnego o stosowaniu prawa i o działalności sądów, prokuratury i organów śledczych i wnosi je do Zgromadzenia Narodowego.

(8) (Nowy – DV, nr 12 z 2007 r.) Mandat wybieralnego członka Najwyższej Rady Sądownictwa wygasa w razie:

1. złożenia dymisji;
2. prawomocnego wyroku sądowego za dokonane przestępstwo;
3. trwałej faktycznej niemożności pełnienia funkcji przez okres ponad roku;
4. dyscyplinarnego zwolnienia z funkcji lub pozbawienia prawa wykonywania zawodu lub działalności prawniczej.

(9) (Nowy – DV, nr 12 z 2007 r.) W razie wygaśnięcia mandatu wybieralnego członka Najwyższej Rady Sądownictwa na jego miejsce wybierany jest kolejny, który pełni tę funkcję do końca kadencji. Wyboru nowego członka Najwyższej Rady Sądownictwa dokonuje ten sam organ, który powołał osobę, której mandat wygasł.

Artykuł 130a

(Nowy – DV, nr 27 z 2006 r.) Minister sprawiedliwości:

1. przedstawia projekt budżetu władzy sądowniczej i wnosi go pod dyskusję Najwyższej Radzie Sądownictwa;
2. zarządza majątkiem władzy sądowniczej;
3. może wnioskować o powołanie, awansowanie, degradowanie, przenoszenie i zwalnianie z funkcji sędziów, prokuratorów i sędziów śledczych;
4. uczestniczy w organizowaniu podnoszenia kwalifikacji sędziów, prokuratorów i sędziów śledczych;
5. (Uchyl. – DV, nr 12 z 2007 r.)

Artykuł 131

(Zm. – DV, nr 85 z 2003 r., nr 12 z 2007 r.) Decyzje Najwyższej Rady Sądownictwa w sprawie powołania, awansowania, degradowania, przenoszenia i zwalniania z funkcji sędziów, prokuratorów i sędziów śledczych, jak również wnioski, wysuwane przez nią na podstawie art. 129 ust. 2, podejmowane są w głosowaniu tajnym.

Artykuł 132

(Zm. – DV, nr 85 z 2003 r.) (1) W trakcie wykonywania swoich funkcji sędziowie, prokuratorzy i sędziowie śledczy nie ponoszą odpowiedzialności karnej i cywilnej za swoje działania i pojęte decyzje, chyba że stanowią one przestępstwo pospolite o charakterze umyślnym.

(2) (Uchyl. – DV, nr 12 z 2007 r.)

(3) (Uchyl. – DV, nr 12 z 2007 r.)

(4) (Uchyl. – DV, nr 12 z 2007 r.)

Artykuł 132a

(Nowy – DV, nr 12 z 2007 r.) (1) Przy Najwyższej Radzie Sądowniczej tworzy się Inspektorat, składający się z głównego inspektora i dziesięciu inspektorów.

(2) Główny Inspektor jest wybierany przez Zgromadzenie Narodowe większością dwóch trzecich przedstawicieli narodu na okres pięciu lat.

(3) Inspektorzy są wybierani przez Zgromadzenie Narodowe na okres czterech lat w trybie określonym w ust. 2.

(4) Główny inspektor i inspektorzy mogą być wybierani powtórnie, ale nie na dwie kolejne kadencje.

(5) Budżet Inspektoratu przyjmowany jest przez Zgromadzenie Narodowe w ramach budżetu władzy sądowniczej.

(6) Inspektorat kontroluje działalność organów władzy sądowniczej nie naruszając niezawisłości sędziów, ławników, prokuratorów i sędziów śledczych przy realizowaniu ich funkcji. Główny inspektor i inspektorzy podczas realizowania swoich funkcji są niezawisli i podporządkowani wyłącznie prawu.

(7) Inspektorat działa z urzędu, z inicjatywy obywateli, osób fizycznych lub organów państwowych, w tym także sędziów, prokuratorów i sędziów śledczych.

(8) Inspektorat składa Najwyższej Radzie Sądownictwa roczne sprawozdanie ze swojej działalności.

(9) Inspektorat kieruje sygnały, wnioski i sprawozdania do innych organów państwowych, włącznie z właściwymi organami władzy sądowniczej. Informację o swojej działalności Inspektorat podaje do wiadomości publicznej.

(10) Warunki i tryb wyboru i zwalniania głównego inspektora i inspektorów, jak również organizację i działalność Inspektoratu określa ustawa.

Artykuł 133

Organizację i działalność Najwyższej Rady Sądownictwa, sądów, organów prokuratorskich i śledczych, status sędziów, prokuratorów i sędziów śledczych, warunki i tryb powoływania

i zwalniania z funkcji sędziów, ławników, prokuratorów i sędziów śledczych, jak również realizowania ich odpowiedzialności określa ustawa.

Artykuł 134

(1) Adwokatura jest wolna, niezależna i samorządna. Pomaga ona obywatelom i osobom prawnym w obronie ich praw i interesów prawnych.

(2) Organizację i tryb działalności adwokatury określa ustawa.

CHILE

Rozdział VI

WŁADZA SĄDOWNICZA

Artykuł 76

Kompetencja do rozpoznawania spraw cywilnych i karnych, orzekania o nich i zapewnienia wykonania wyroków należy wyłącznie do sądów ustanowionych ustawą. Ani Prezydent Republiki, ani Kongres nie mogą w żadnym przypadku wykonywać funkcji sądowniczych, przejmować spraw w toku, zmieniać uzasadnień lub sentencji orzeczeń, lub wznawiać zakończonych postępowań.

Jeżeli o interwencję sądów wystąpiono zgodnie z prawem, a dana sprawa należy do ich właściwości, nie mogą one odmówić jej rozpatrzenia nawet, gdy spór czy sprawa poddana ich rozstrzygnięciu nie jest przedmiotem regulacji ustawowej.

Aby wyegzekwować wykonanie orzeczeń oraz wykonać lub nakazać wykonanie czynności śledczych określonych w ustawie, sądy powszechne i szczególne – tworzące Władzę Sądowniczą – mogą wydawać bezpośrednie nakazy siłom policyjnym lub stosować odpowiednie środki działania, którymi dysponują. Pozostałe sądy wykonują to w sposób określony w ustawie.

Organ władzy, którego dotyczy nakaz sądowy, ma obowiązek wykonać go bez prowadzenia dodatkowego postępowania i nie może kwestionować jego podstawy prawnej lub celowości, ani sprawiedliwości lub zgodności z prawem orzeczenia, które ma zostać wykonane.

Artykuł 77

Konstytucyjna ustawa organiczna określa organizację i kompetencje sądów, niezbędnych dla szybkiego i właściwego sprawowania wymiaru sprawiedliwości na całym terytorium Republiki. Ta sama ustawa określa również wymogi, jakie muszą spełniać sędziowie i liczbę lat wykonywania zawodu adwokata przez osoby powołane na członków sądu lub sędziów zawodowych.

Konstytucyjna ustawa organiczna dotycząca organizacji i kompetencji sądów może zostać zmieniona jedynie po uprzednim zasięgnięciu opinii Sądu Najwyższego, zgodnie z postanowieniami ustanowionymi właściwą konstytucyjną ustawą organiczną.

Sąd Najwyższy ma obowiązek wydać opinię w ciągu trzydziestu dni liczonych od dnia otrzymania wniosku o jej wydanie.

Jeżeli jednak Prezydent Republiki stwierdził pilność rozpatrzenia danego projektu, informuje się o tym Sąd Najwyższy.

W takim przypadku Sąd Najwyższy ma obowiązek wydać opinię w terminie dostosowanym do pilności sprawy.

Jeżeli Sąd Najwyższy nie wyda opinii w określonym terminie, uznaje się, że procedura została zachowana.

Konstytucyjna ustawa organiczna dotycząca organizacji i kompetencji sądów, jak również ustawy proceduralne, regulujące system postępowania sądowego, mogą wyznaczyć różne terminy swojego wejścia w życie w poszczególnych regionach terytorium narodowego. Nie naruszając powyższych postanowień, terminy wejścia w życie ustaw, o których mowa w niniejszym ustępie, nie mogą być dłuższe niż cztery lata.

Artykuł 78

W kwestii powoływania sędziów, ustawa przestrzega niżej wymienionych zasad ogólnych.

Sąd Najwyższy składa się z dwudziestu jeden sędziów.

Sędziowie i prokuratorzy Sądu Najwyższego są powoływani przez Prezydenta Republiki z listy pięciu osób przedstawianej w każdym przypadku przez Sąd Najwyższy za zgodą Senatu. Senat na posiedzeniu specjalnie zwołanym w tym celu przyjmuje odpowiednie uchwały większością 2/3 głosów swoich członków sprawujących mandaty. Jeżeli Senat nie uchwali propozycji Prezydenta Republiki, Sąd Najwyższy zobowiązany jest uzupełnić 5-osobową listę, proponując nowe nazwisko zamiast odrzuconego, przy czym powtarza się tę procedurę aż do zatwierdzenia powołania.

Pięciu członków Sądu Najwyższego powołuje się spośród adwokatów spoza wymiaru sprawiedliwości; muszą oni mieć tytuł adwokata od co najmniej piętnastu lat, wyróżniać się

w pracy zawodowej lub uniwersyteckiej i spełniać pozostałe warunki przewidziane we właściwej konstytucyjnej ustawie organicznej.

Przy obsadzaniu stanowisk przypadających członkom wywodzącym się z władzy sądowniczej Sąd Najwyższy tworzy listę proponowanych osób wyłącznie spośród osób wchodzących w jej skład, przy czym musi ona obejmować najstarszego stażem sędziego Sądu Apelacyjnego, który znajduje się w wykazie służby. Pozostałe cztery stanowiska są obsadzane według kwalifikacji kandydatów. W przypadku obsadzania opróżnionego stanowiska przypadającego adwokatom spoza wymiaru sprawiedliwości, lista tworzona jest wyłącznie po uprzednim publicznym konkursie opartym na kryterium kompetencji spośród adwokatów, którzy spełniają warunki, o których mowa w ustępie czwartym.

Sędziowie i prokuratorzy sądów apelacyjnych są powoływani przez Prezydenta Republiki z listy trzech kandydatów przedstawionej przez Sąd Najwyższy.

Sędziowie zawodowi są powoływani przez Prezydenta Republiki z listy trzech kandydatów przedstawionej przez sąd apelacyjny właściwego okręgu.

Sędzia zawodowy w sprawach cywilnych lub karnych z najdłuższym stażem w sądzie, lub sędzia zawodowy w sprawach cywilnych lub karnych z najdłuższym stażem na stanowisku bezpośrednio niższym od obsadzanego stanowiska, który znajduje się w wykazie służby i wyrazi zainteresowanie tym stanowiskiem, zostaje umieszczony na właściwej 3-osobowej liście kandydatów. Pozostałe dwa miejsca są obsadzane na podstawie kryterium kompetencji kandydatów.

Sąd Najwyższy i sądy apelacyjne – w zależności od przypadku – ustalają listy 5- lub 3-osobowe w pełnym składzie na posiedzeniu specjalnie zwołanym w tym celu w głosowaniu, podczas którego każdy z członków może głosować odpowiednio na trzy lub dwie osoby. Wybrane zostają osoby, które uzyskują pierwsze pięć lub trzy głosy w zależności od przypadku. W razie uzyskania równej liczby głosów kandydata wybiera się w drodze losowania.

Jednakże nominacja zastępców sędziów sądu, może zostać dokonana przez Sąd Najwyższy, a w przypadku sędziów – przez właściwy sąd apelacyjny. Sprawowanie funkcji przez osoby powołane w ten sposób nie może trwać dłużej niż sześćdziesiąt dni i nie może zostać przedłużone. W przypadku, gdy wyżej wymienione sądy wyższe nie skorzystają z tego uprawnienia lub gdy minie termin sprawowania funkcji przez zastępców, opróżnione stanowiska są obsadzane w zwykłym trybie przewidzianym powyżej.

Artykuł 79

Sędziowie ponoszą osobistą odpowiedzialność za przestępstwa korupcji, nieprzestrzeganie ustaw regulujących procedury, odmowę lub wykonywanie wymiaru sprawiedliwości

niezgodne z prawem oraz generalnie za każde uchybienie popełnione podczas wykonywania swoich funkcji.

W przypadku członków Sądu Najwyższego ustawa określa przypadki i tryb egzekwowania tej odpowiedzialności.

Artykuł 80

Sędziowie pozostają na swoich stanowiskach dopóki sprawują się nienagannie; sędziowie sądów niższych szczebli sprawują funkcje sędziowskie przez czas określony w ustawach.

Niezależnie od przepisu ustępu poprzedniego sędziowie przestają sprawować swoje funkcje w wieku 75 lat, w razie podania się do dymisji, utraty prawnej zdolności do pełnienia stanowiska lub w przypadku pozbawienia stanowiska, jeżeli wymienione przyczyny zgodnie z prawem zostaną stwierdzone w drodze orzeczenia. Przepisu dotyczącego wieku nie stosuje się do przewodniczącego Sądu Najwyższego, który pozostaje na stanowisku do końca kadencji.

W każdym z przypadków Sąd Najwyższy może – na wniosek Prezydenta Republiki, zainteresowanej strony lub z urzędu – stwierdzić niewłaściwość postępowania sędziego, i w zależności od przypadku, po uprzednim poinformowaniu obwinionego oraz właściwego sądu apelacyjnego, może zwolnić sędziego większością głosów wszystkich swoich członków. Uchwały w tej sprawie przekazywane są Prezydentowi Republiki w celu ich wykonania.

Sąd Najwyższy w pełnym składzie na zwołanym w tym celu po-siedzeniu bezwzględną większością głosów swoich urzędujących członków może zezwolić na przeniesienie lub nakazać przeniesienie sędziów oraz innych urzędników i pracowników władzy sądowniczej na inne stanowisko tej samej kategorii.

Artykuł 81

Sędziowie sądów wyższych, prokuratorzy sądowi oraz sędziowie, którzy wchodzą w skład władzy sądowniczej, mogą zostać zatrzymani wyłącznie na podstawie nakazu właściwego sądu, z wyjątkiem ujęcia na gorącym uczynku w przypadku przestępstwa lub zwykłego wykroczenia, jeżeli ujęcie następuje wyłącznie w celu natychmiastowego oddania ich do dyspozycji sądu, który rozpatruje sprawę zgodnie z ustawą.

Artykuł 82

Sąd Najwyższy sprawuje zwierzchni nadzór kierowniczy, instancyjny i gospodarczy nad wszystkimi sądami Narodu. Nie podlegają tej normie Trybunał Konstytucyjny, Trybunał do Spraw Ważności Wyborów i regionalne trybunały wyborcze.

Wyższe trybunały sprawiedliwości, wykonując swoje uprawnienia dyscyplinarne mogą unieważnić orzeczenia sądowe jedynie w przypadkach i w sposób określony we właściwej konstytucyjnej ustawie organicznej.

PROKURATURA

Rozdział VII

PROKURATURA

Artykuł 83

Autonomiczna, hierarchicznie zorganizowana instytucja o nazwie Prokuratura kieruje na zasadzie wyłączności śledztwem w sprawie stanów faktycznych, wypełniających znamiona przestępstwa stanowiących formę udziału, podlegającą karze bądź potwierdzających niewinność oskarżonego, a także, w zależności od przypadku, wszczyna postępowanie karne z oskarżenia publicznego w formie przewidzianej w ustawie. Należy do niej również przedsięwzięcie środków mających na celu ochronę pokrzywdzonych i świadków. W żadnym przypadku nie może wykonywać funkcji sądowniczych.

Pokrzywdzony oraz inne osoby określone ustawą mogą również wносить akt oskarżenia.

Podczas śledztwa prokuratura może wydawać bezpośrednie rozkazy Siłom Porządkowym i Bezpieczeństwa. Jednak czynności, które uniemożliwiają oskarżonemu lub osobom trzecim korzystanie z praw zagwarantowanych w niniejszej Konstytucji albo je ograniczają lub zakłócają, wymagają uprzedniej zgody sądu. Organ władzy, którego dotyczą nakazy, ma obowiązek wykonać je bez prowadzenia dodatkowego postępowania i nie może kwestionować ich podstaw lub celowości, ani sprawiedliwości lub zgodności z prawem, z wyjątkiem żądania przedstawienia uprzednio wydanego w tej sprawie zezwolenia sądowego.

Ściganie przestępstw z oskarżenia publicznego i kierowanie śledztwami w sprawach stanów faktycznych wypełniających znamiona przestępstwa, stanowiących formę udziału, podlegającą karze bądź potwierdzających niewinność oskarżonego, które podlegają sądom wojskowym, jak również stosowanie środków w celu ochrony po-krzywdzonych i świadków tych faktów należy, zgodnie z normami Wojskowego Kodeksu Sprawiedliwości i właściwych ustaw, do organów i osób określonych w tym Kodeksie i ustawach.

Artykuł 84

Konstytucyjna ustawa organiczna reguluje organizację i uprawnienia Prokuratury Generalnej, określa kwalifikacje i wymagania, które muszą spełniać prokuratorzy, aby zostać powołani, oraz przyczyny odwołania prokuratorów pomocniczych, w sprawach nie przewidzianych w niniejszej Konstytucji. Do osób powołanych na stanowiska prokuratorów nie może odnosić się żadna z przeszkód, która uniemożliwiłaby im sprawowanie funkcji sędziego. Prokuratorzy regionalni i pomocniczy przestają sprawować swoje funkcje w wieku 75 lat.

Konstytucyjna ustawa organiczna określa stopień niezależności i autonomii oraz odpowiedzialność, jaką ponoszą prokuratorzy przy prowadzeniu śledztwa oraz wszczynaniu postępowania karnego, w sprawach które prowadzą.

Artykuł 85

Prokurator Generalny jest powoływany przez Prezydenta Republiki, z 5-osobowej listy zaproponowanej przez Sąd Najwyższy, za zgodą Senatu, udzieloną większością 2/3 głosów wszystkich jego członków, na specjalnym posiedzeniu zwołanym w tym celu. Jeżeli Senat nie zaakceptuje propozycji Prezydenta Republiki, Sąd Najwyższy ma obowiązek uzupełnić 5-osobową listę, proponując nowe nazwisko zamiast odrzuconego, przy czym powtarza się tę procedurę aż do zatwierdzenia powołania.

Prokurator Generalny winien mieć od co najmniej dziesięciu lat tytuł adwokata, ukończone 40 lat i spełniać wymagania konieczne, aby być obywatelem z prawem do udziału w głosowaniu; sprawuje on swoją funkcję przez osiem lat i nie może zostać powołany na kolejną kadencję.

Do Prokuratora Generalnego stosuje się postanowienia ustępu drugiego art. 80 dotyczące granicy wieku.

Artykuł 86

Ustanawia się jednego Prokuratora Regionalnego w każdym z regionów tworzących podział administracyjny kraju, chyba że zaludnienie lub rozległość geograficzna regionu wymagają ustanowienia więcej niż jednego.

Prokuratorzy regionalni są powoływani przez Prokuratora Generalnego z 3-osobowej listy przedstawionej przez Sąd Apelacyjny danego regionu. W przypadku, gdy w regionie istnieje więcej niż jeden Sąd Apelacyjny, 3-osobowa lista jest ustalana na wspólnym posiedzeniu plenarnym wszystkich sądów apelacyjnych, specjalnie zwołanym w tym celu przez przewodniczącego sądu utworzonego jako pierwszy.

Prokuratorzy regionalni winni mieć tytuł adwokata od co najmniej pięciu lat, ukończone 30 lat i być obywatelami z prawem do udziału w głosowaniu; sprawują swoje funkcje przez osiem lat i nie mogą objąć ponownie stanowiska prokuratora regionalnego, mogą jednak zostać powołani na inne stanowisko w prokuraturze.

Artykuł 87

Sąd Najwyższy i sądy apelacyjne, w miarę potrzeb, w celu ustalenia 5- i 3-osobowych list, które na zgromadzeniu ogólnym specjalnie zwołanym w tym celu, są przyjmowane bezwzględną większością głosów wszystkich ich członków, ogłaszają konkursy publiczne, przyjmując jako kryterium dotychczasową działalność zawodową. Na listach 5- i 3-osobowych nie mogą się znaleźć członkowie władzy sądowniczej w stanie czynnym lub emerytowani.

Listy 5- i 3-osobowe są przyjmowane w jednym głosowaniu, podczas którego każdy uczestnik posiedzenia plenarnego ma prawo głosować, odpowiednio na trzy lub dwie osoby. Wybrane zostają osoby, które uzyskają w zależności od przypadku pierwsze pięć lub trzy głosy. W razie uzyskania takiej samej liczby głosów kandydata wybiera się w drodze losowania.

Artykuł 88

Ustanawia się prokuratorów pomocniczych powołanych przez Prokuratora Generalnego z listy 3-osobowej zaproponowanej przez właściwego prokuratora regionalnego; lista jest ustalana na podstawie uprzedniego konkursu publicznego, zgodnie z konstytucyjną ustawą organiczną. Winni oni mieć tytuł adwokata oraz być obywatelami z prawem do udziału w głosowaniu.

Artykuł 89

Prokurator Generalny i prokuratorzy regionalni mogą zostać odwołani jedynie przez Sąd Najwyższy na wniosek Prezydenta Republiki, Izby Deputowanych lub dziesięciu jej członków z powodu niezdolności do czynności prawnych, niewłaściwego zachowania lub oczywistego zaniedbania w sprawowaniu swoich funkcji. Sąd rozpoznaje sprawę w pełnym składzie zwołanym w tym celu; do odwołania wymagane jest uzyskanie większości głosów członków sprawujących urząd.

Odwołania prokuratorów regionalnych może zażądać również Prokurator Generalny.

Artykuł 90

Do Prokuratora Generalnego, prokuratorów regionalnych i prokuratorów pomocniczych stosuje się przepisy art. 81.

Artykuł 91

Zgodnie z konstytucyjną ustawą organiczną Prokurator Generalny sprawuje zwierzchni nadzór kierowniczy, instancyjny i gospodarczy nad Prokuraturą Generalną.

CHORWACJA

4. WŁADZA SĄDOWNICZA

Artykuł 117

Władzę sądowniczą sprawują sądy.

Władza sądownicza jest odrębna i niezawisła.

Sądy orzekają na podstawie Konstytucji i ustaw.

Artykuł 118

Sąd Najwyższy Republiki Chorwacji jako najwyższy organ sądowy zapewnia jednolite stosowanie ustaw i równą sprawiedliwość dla wszystkich.

Prezesa Sądu Najwyższego Republiki Chorwacji powołuje i odwołuje Chorwacki Sabor na wniosek Prezydenta Republiki, przedstawiony po uprzednim zasięgnięciu opinii Zgromadzenia Ogólnego Sądu Najwyższego Republiki Chorwacji i właściwej komisji Chorwackiego Saboru. Prezes Sądu Najwyższego Republiki Chorwacji jest powoływany na okres czterech lat.

Tworzenie sądów, zakres ich właściwości i organizację oraz postępowanie przed sądami określa ustawa.

Artykuł 119

Rozprawy sądowe są jawne; wyroki ogłaszane są publicznie w imieniu Republiki Chorwacji.

Jawność rozprawy może być w całości lub w części wyłączona z powodów koniecznych w demokratycznym społeczeństwie, w interesie moralności, porządku publicznego lub bezpieczeństwa państwa, zwłaszcza jeśli postępowanie dotyczy nieletnich, lub ze względu na ochronę życia prywatnego stron, w sporach małżeńskich, w postępowaniu opiekuńczym i adopcyjnym albo ze względu na zachowanie tajemnicy wojskowej, urzędowej i handlowej oraz ze względu na ochronę bezpieczeństwa i obronności Republiki Chorwacji, ale tylko w zakresie, który sąd uzna za bezwzględnie potrzebny w szczególnych okolicznościach, w których jawność mogłaby być szkodliwa dla interesów sprawiedliwości.

Artykuł 120

W sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości uczestniczą także ławnicy w zakresie określonym ustawą.

Artykuł 121

Sędziom przysługuje immunitet, zgodnie z ustawą.

Sędziowie i ławnicy, którzy uczestniczą w wymierzaniu sprawiedliwości, nie mogą być pociągani do odpowiedzialności za poglądy wyrażone w toku wydawania orzeczeń i za głosowanie nad orzeczeniem, chyba że doszło do naruszenia ustawy, stanowiącego czyn karalny.

Bez zgody Krajowej Rady Sądownictwa sędzia nie może być zatrzymany w toku postępowania wszczętego z powodu czynu karalnego, który popełnił w trakcie sprawowania urzędu.

Artykuł 122

Sędziowie powoływani są na stałe.

Niemniej, sędziowie, którzy obejmują funkcję sędziego po raz pierwszy, powoływani są na okres pięciu lat. Po ponownym powołaniu sędzia pełni swój urząd na stałe.

Sędzia może zostać odwołany:

- na własny wniosek;
- w razie trwałej utraty zdolności pełnienia funkcji;
- w razie skazania za czyn karalny, powodujący niegodność dalszego sprawowania funkcji sędziego;
- na podstawie decyzji Krajowej Rady Sądownictwa na skutek popełnienia ciężkiego wykroczenia dyscyplinarnego;
- po ukończeniu siedemdziesięciu lat.

Przeciwko decyzji o odwołaniu sędzia ma prawo w ciągu 15 dni od daty jej otrzymania wnieść do Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji skargę, którą Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga w sposób i w składzie określonym w ustawie konstytucyjnej o Trybunale Konstytucyjnym Republiki Chorwacji.

Przeciwko decyzji Krajowej Rady Sądownictwa w sprawie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędzia ma prawo w ciągu 15 dni od daty jej otrzymania wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji. Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga skargę w sposób i w trybie określonym ustawą konstytucyjną o Trybunale Konstytucyjnym Republiki Chorwacji.

W przypadkach, o których mowa w ust. 4 i 5 niniejszego artykułu, Trybunał Konstytucyjny zobowiązany jest wydać orzeczenie w ciągu 30 dni od daty otrzymania skargi. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wyklucza prawo do skargi konstytucyjnej.

Sędzia nie może być przeniesiony wbrew swojej woli, chyba że sąd zostaje zlikwidowany albo zreorganizowany, zgodnie z ustawą.

Sędzia nie może sprawować urzędów ani wykonywać zajęć określonych przez ustawę jako niepołączalnych z funkcją sędziego.

Artykuł 123

Sędziów, zgodnie z Konstytucją i ustawą, powołuje i odwołuje Krajowa Rada Sądownictwa, która także orzeka o ich odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Krajowa Rada Sądownictwa przy powoływaniu i odwoływaniu sędziów zobowiązana jest uzyskać opinię właściwej komisji Chorwackiego Saboru.

Krajowa Rada Sądownictwa składa się z 11 członków, których spośród wybitnych sędziów, adwokatów i uniwersyteckich profesorów nauk prawnych wybiera Chorwacki Sabor w sposób i w trybie określonym w ustawie. Większość członków Krajowej Rady Sądownictwa muszą stanowić sędziowie.

Prezesi sądów nie mogą być wybierani do Krajowej Rady Sądownictwa.

Członkowie Krajowej Rady Sądownictwa wybierani są na kadencję czteroletnią, z tym że nikt nie może być członkiem Krajowej Rady Sądownictwa dłużej niż dwie kolejne kadencje.

Prezesa Krajowej Rady Sądownictwa wybiera w głosowaniu tajnym większość członków Krajowej Rady Sądownictwa na dwuletnią kadencję.

Zakres działania i tryb działania Krajowej Rady Sądownictwa określa ustawa.

5. PROKURATURA

Artykuł 124

Prokuratura jest odrębnym i niezależnym organem wymiaru sprawiedliwości, w którego kompetencjach leży postępowanie przeciwko sprawcom czynów karalnych i innych przestępstw, podejmowanie czynności prawnych w celu ochrony majątku Republiki Chorwacji oraz stosowanie środków prawnych w celu ochrony Konstytucji i ustaw.

Prokuratora Generalnego Republiki Chorwacji powołuje na czteroletnią kadencję Chorwacki Sabor, na wniosek Rządu Republiki Chorwacji, po uprzednim zasięgnięciu opinii właściwej komisji Chorwackiego Saboru.

Obejmując funkcję prokuratorów po raz pierwszy, zastępcy prokuratora są powoływani na kadencję pięcioletnią. Po ponownym mianowaniu zastępcy prokuratora pełni swoją funkcję na stałe.

Zastępców prokuratora, zgodnie z Konstytucją i ustawą, powołuje, odwołuje i o ich odpowiedzialności dyscyplinarnej decyduje Rada Prokuratury. Radę Prokuratury wybiera Chorwacki Sabor w sposób i w trybie określonym ustawą. Większość członków Rady Prokuratury muszą stanowić zastępcy prokuratora.

Kierownicy urzędów prokuratury nie mogą być wybierani do Rady Prokuratury.

Zakres działania, strukturę i tryb pracy Rady Prokuratury określa ustawa.

Tworzenie, strukturę i tryb pracy prokuratury określa ustawa.

CYPR

Część X

Sąd Najwyższy i podległe mu sądy

Artykuł 152

1. Władza sądownicza, z wyjątkiem wykonywanej przez Trybunał Konstytucyjny zgodnie z Częścią IX oraz przez sądy przewidziane przez prawo komunalne, zgodnie z ust. 2 niniejszego artykułu, jest wykonywana przez Sąd Najwyższy oraz przez sądy niższej instancji, jakie mogą być utworzone przez ustawę, zgodnie z przepisami Konstytucji.

2. Władza sądownicza odnośnie do sporów cywilnych dotyczących statusu osobowego i spraw religii, które należą zgodnie z artykułem 87 do jurysdykcji Izb Komunalnych, jest wykonywana przez takie sądy, jakie są przewidziane przez prawo komunalne tworzone na podstawie przepisów Konstytucji.

Artykuł 153

1. (1) Utworzony zostaje Sąd Najwyższy składający się z dwóch sędziów Greków, jednego sędziego Turka i jednego sędziego neutralnego. Prezesem Sądu jest sędzia neutralny, który dysponuje dwoma głosami.

(2) Prezes i pozostali sędziowie Sądu Najwyższego są powoływani wspólnie przez Prezydenta i Wiceprezydenta Republiki. W przypadku wakatu na miejscu sędziego Greka lub sędziego Turka, decydująca jest propozycja odpowiednio Prezydenta lub Wiceprezydenta Republiki w zależności od tego, z której społeczności powinien

pochodzić nowy sędzia, o ile Prezydent i Wiceprezydent Republiki nie uzgodnią nominacji w ciągu tygodnia od dnia złożenia propozycji.

2. Siedzibą Sądu Najwyższego jest stolica Republiki.
3. Neutralny sędzia nie może być obywatelem Republiki lub Królestwa Grecji lub Republiki Turcji czy też Zjednoczonego Królestwa i jej kolonii.
4. Sędziowie Sądu Najwyższego, Grecy i sędzia Turek powinni być obywatelami Republiki.
5. Prezes i pozostali sędziowie Sądu Najwyższego są powoływani spośród prawników o najwyższym poziomie zawodowym i moralnym.
6. (1) Prezes Sądu Najwyższego jest powoływany na okres sześciu lat.
(2) Wynagrodzenie i inne warunki pracy Prezesa Sądu Najwyższego są określone w dokumencie jego powołania.
(3) Warunki pracy Prezesa Sądu Najwyższego określone w dokumencie jego powołania powinny zawierać:
 - a) postanowienia dotyczące odejścia z urzędu, z tych samych powodów z jakich mogą odchodzić ze służby sędziowie greccy i sędzia turecki, zgodnie z pkt (3) ust. 7 niniejszego artykułu, oraz
 - b) postanowienia dotyczące zwolnienia z urzędu z tych samych powodów z jakich mogą być zwolnieni sędziowie greccy i sędzia turecki, zgodnie z pkt (4) ust. 7 niniejszego artykułu.
7. (1) Sędziowie Grecy i sędzia Turek Sądu Najwyższego są stałymi członkami wymiaru sprawiedliwości Republiki i pozostają na służbie do osiągnięcia sześćdziesiątego ósmego roku życia.
(2) Sędziowie Sądu Najwyższego, Grecy i sędzia Turek, mogą w każdej chwili złożyć własnoręcznie napisaną rezygnację do Prezydenta i Wiceprezydenta Republiki, nie tracąc prawa do emerytury, odprawy i innych dodatków uzyskanych z mocy przepisów prawa.
(3) Greccy sędziowie Sądu Najwyższego lub sędzia turecki muszą odejść ze służby z powodu umysłowej lub fizycznej niezdolności czy ułomności, jaka czyni ich niezdolnymi do wykonywania obowiązków na stałe lub czasowo, na okres, w jakim są niezdolni do kontynuowania swojej służby. Odchodzący w taki sposób sędzia ma prawo do wszelkich korzyści i należności przewidzianych przez prawo będące w mocy w czasie jego odejścia.

- (4) Grecy sędziowie Sądu Najwyższego lub sędzia turecki mogą być zwolnieni z urzędu za niestosowne zachowanie.
8. (1) Zostaje utworzona Rada składająca się z Prezesa Trybunału Konstytucyjnego jako przewodniczącego oraz sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Greka i Turka, jako członków.
- (2) Rada ta posiada wyłączne prawo decydowania we wszelkich sprawach dotyczących:
- a) odejścia, zwolnienia lub zakończenia służby przez Prezesa Sądu Najwyższego z jakiegokolwiek innego powodu, zgodnie z warunkami służby określonymi w dokumencie jego powołania,
- b) odejścia lub zwolnienia greckich sędziów Sądu Najwyższego lub sędziego tureckiego, z powodów przewidzianych w pkt (3) i (4) ust. 7 niniejszego artykułu.
- (3) Przewidziany w punkcie (2) tryb postępowania przed Radą ma charakter postępowania sądowego i zainteresowany sędzia ma prawo być wysłuchany i przedstawić swoją sprawę przed Radą.
- (4) Uchwała Rady podjęta większością głosów jest wiążąca dla Prezydenta i Wiceprezydenta Republiki, którzy wspólnie działają zgodnie z podjętą uchwałą.
9. W przypadku przejściowej nieobecności lub niezdolności Prezesa Sądu Najwyższego, jednego z sędziów greckich lub sędziego tureckiego, Prezes Trybunału Konstytucyjnego, lub sędziowie Trybunału, odpowiednio Grek lub Turek, zastępują ich w czasie takiej przejściowej nieobecności lub niezdolności. Jednakże, gdy zastępstwo przez greckiego sędziego Trybunału lub tureckiego sędziego Trybunału jest niemożliwe lub utrudnione, zastępuje go najwyższy rangą sędzia będący w czynnej służbie, odpowiednio, Grek lub Turek.
10. Żadna czynność nie może być skierowana przeciwko Prezesowi lub innemu sędziemu Sądu Najwyższego z powodu ich działań lub wypowiedzi uczynionych podczas wykonywania obowiązków sędziowskich.
11. Wynagrodzenie i inne warunki sprawowania urzędu przez sędziów Sądu Najwyższego, Greków i Turka, określone są ustawą.
12. Wynagrodzenie i inne warunki sprawowania urzędu przez sędziego Sądu Najwyższego nie mogą zostać zmienione na jego niekorzyść po jego powołaniu.

Artykuł 154

Posiedzenia Sądu Najwyższego są jawne we wszystkich postępowaniach. Sąd może jednak prowadzić rozprawę tylko w obecności stron, jeżeli takie istnieją, oraz urzędników sądu, jeżeli uważa, że jest to w interesie niezakłóconego prowadzenia postępowania lub wymaga tego bezpieczeństwo Republiki lub moralność publiczna.

Artykuł 155

1. Sąd Najwyższy jest najwyższym sądem apelacyjnym w Republice i posiada jurysdykcję do sądzenia i decydowania, zgodnie z przepisami Konstytucji i regulaminu Sądu przyjętego na jej podstawie, o odwołaniach od decyzji wszystkich innych sądów, z wyjątkiem Trybunału Konstytucyjnego.
2. Zgodnie z ust. 3 i 4 niniejszego artykułu, Sąd Najwyższy posiada jurysdykcję sądu pierwszej instancji i sądu rewizyjnego, jak przewiduje Konstytucja lub jak może przewidywać ustawa. W przypadku, gdy Sądowi Najwyższemu powierzono jurysdykcję sądu pierwszej instancji, to taka jurysdykcja, z zastrzeżeniem artykułu 159, jest wykonywana przez sędziego lub sędziów Sądu Najwyższego wyznaczonych przez Sąd Najwyższy. Przewiduje się dalej, że od ich decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego.
3. Sąd Najwyższy, z wyłączeniem każdego innego sądu, określa skład sądu, który sędzi sprawę cywilną, w jakiej powód i pozwany należą do różnych społeczności, oraz sądu, który sędzi sprawę karną, w jakiej oskarżony i osoba poszkodowana należą do różnych społeczności. Sąd ten składa się z sędziów należących do obu, greckiej i tureckiej, społeczności.
4. Sąd Najwyższy ma wyłączną jurysdykcję do wydawania nakazów o charakterze habeas corpus, mandamus, zakazów, quo warranto i certiorari.

Artykuł 156

Poniższe przestępstwa sądzone są w pierwszej instancji przez sąd składający się z sędziów należących do obu społeczności, zgodnie z decyzją Sądu Najwyższego, pod przewodnictwem Prezesa Sądu Najwyższego:

- (a) zdrada stanu i inne przestępstwa przeciw bezpieczeństwu Republiki,
- (b) przestępstwa przeciw Konstytucji i porządkowi konstytucyjnemu.

W przypadku rozstrzygnięcia odwołania od wyroku takiego sądu, Sąd Najwyższy działa pod przewodnictwem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, który zastępuje w tej roli Prezesa Sądu Najwyższego i posiada wszelkie należące do niego uprawnienia.

Artykuł 157

1. Z wyjątkiem, gdy Konstytucja przewiduje inaczej w odniesieniu do Trybunału Konstytucyjnego, Sąd Najwyższy stanowi Najwyższą Radę Sądownictwa, a jego Prezes dysponuje dwoma głosami.
2. Do wyłącznych uprawnień Najwyższej Rady Sądownictwa należy powoływanie, awansowanie, przenoszenie, zakończenie służby i zwolnienie z urzędu oraz sprawy dyscyplinarne urzędników sądowych.
3. Żaden urzędnik sądowy nie może odejść ze służby lub być zwolniony, jak tylko na takich samych warunkach i w taki sam sposób jak sędzia Sądu Najwyższego.

Artykuł 158

1. Tworzenie, jurysdykcję i kompetencje sądów cywilnych i karnych, innych niż sądy przewidziane przez prawo komunalne zgodnie z artykułem 160, określa, zgodnie z przepisami Konstytucji, ustawa.
2. Ustawa taka ureguluje tworzenie odpowiednich sądów w ilości wystarczającej do właściwego i terminowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości oraz do zapewnienia, w granicach ich kompetencji, skutecznego stosowania przepisów Konstytucji gwarantujących podstawowe prawa i wolności.
3. Wynagrodzenie i inne warunki służby sędziów sądów przewidzianych w ust. 1 określa ustawa. Wynagrodzenie i inne warunki służby takiego sędziego nie mogą być zmienione na jego niekorzyść po jego powołaniu.

Artykuł 159

1. Sąd sprawujący jurysdykcję cywilną w sprawie, w której powód pozwany należą do tej samej społeczności, składa się wyłącznie sędziego lub sędziów należących do tej społeczności.
2. Sąd sprawujący jurysdykcję karną w sprawie, w jakiej oskarżony oraz poszkodowany należą do tej samej społeczności, lub gdy nie ma poszkodowanego, składa się z sędziego lub sędziów należących do tej społeczności.

3. Ilekroć w sprawie cywilnej powód i pozwany należą do różnych społeczności, sąd składa się z sędziów należących do obu społeczności, zgodnie z decyzją Sądu Najwyższego.
4. Ilekroć w sprawie karnej oskarżony oraz poszkodowany należą do różnych społeczności, sąd składa się z sędziów należących do obu społeczności, zgodnie z decyzją Sądu Najwyższego.
5. Śledztwo prowadzone przez koronera, jeżeli zmarły należał do społeczności greckiej jest prowadzone przez koronera greckiego, jeśli zmarły należał do społeczności tureckiej przez koronera tureckiego. W przypadku, gdy jest więcej niż jeden zmarły należą oni do różnych społeczności, śledztwo jest prowadzone przez koronera wyznaczonego przez Sąd Najwyższy.
6. Wykonanie decyzji lub nakazu sądu sprawującego jurysdykcję cywilną lub karną należy do greckich urzędników sądowych, jeśli sąd składał się z sędziego lub sędziów greckich i do tu-reckich urzędników sądowych, jeśli sąd składał się z sędziego lub sędziów tureckich.

W innych przypadkach wykonanie decyzji lub nakazu sądu należy do urzędników wyznaczonych przez sąd.

Artykuł 160

1. Prawo komunalne, uchwalone przez właściwą Izbę Komunalną zgodnie z przepisami Konstytucji, stanowi o tworzeniu, składzie i kompetencjach sądów zajmujących się sporami cywilnymi dotyczącymi statusu osobowego i kwestii religii, jakie zgodnie z przepisami Konstytucji należą do kompetencji Izb Komunalnych.
2. Prawo takie określi zasady odwoływania się od wyroków takich sądów, skład sądów, które rozpatrują i decydują o apelacjach, a także jurysdykcję i uprawnienia sądów apelacyjnych. Prawo komunalne może postanowić, że sąd apelacyjny może się składać z sędziego lub sędziów Sądu Najwyższego, orzekających jednoosobowo lub wspólnie z innym sędzią lub sędziami pozostającymi w służbie wymiaru sprawiedliwości Republiki, w zależności od tego co stanowi prawo.
3. Każdy wspomniany wyżej sąd, sprawując swoją jurysdykcję, stosuje prawo przyjęte przez właściwą Izbę Komunalną. Nic, co przewiduje niniejszy ustęp, nie wyklucza możliwości stosowania prawa komunalnego przez sąd Republiki, w sprawie gdzie kwestie odnoszące się do statusu osobowego bądź kwestii religii są podnoszone marginesowo.

Artykuł 161

Zgodnie z przepisami ust. 3 art. 160, sądy Republiki mają prawo do stosowania również właściwego prawa komunalnego innego niż to odnoszące się do statusu osobowego i kwestii religii.

Artykuł 162

Sąd Najwyższy ma prawo do nakładania kar za jego obrazę oraz obrazę każdego innego sądu Republiki, włączając sądy utworzone z mocy prawa komunalnego zgodnie z artykułem 160 oraz ma prawo do osadzenia w więzieniu każdej osoby, która nie podporządkuje się wyrokowi lub decyzji sądu, aż do chwili gdy ta osoba to uczyni – w każdym przypadku na nieprzekraczalny okres dwunastu miesięcy.

Ustawa lub prawo komunalne, poza przepisami artykułu 90, w zależności od okoliczności, może przewidywać kary za obrazę sądu.

Artykuł 163

1. Sąd Najwyższy uchwała swój regulamin, który określa praktykę i procedurę Sądu Najwyższego i innych sądów utworzonych przez lub na podstawie Części X Konstytucji; nie dotyczy to sądu utworzonego z mocy artykułu 160.
2. Nie naruszając ogólnej zasady ust. 1, Sąd Najwyższy może uchwalić swój regulamin dla poniższych celów:
 - a) regulacji posiedzeń tych sądów oraz wyboru sędziów w określonym celu,
 - b) rozstrzygania w trybie doraźnym czy odwołania lub inne postępowania przed Sądem Najwyższym lub przed innym sądem przed którym toczy się postępowanie, nie są bez-zasadne, nie mają charakteru pieniactwa lub czy nie zo-stały wszczęte z zamiarem opóźnienia wymierzenia sprawiedliwości,
 - c) określenia wymaganych w postępowaniu przed sądami formularzy i opłat oraz regulowania kosztów związanych z postępowaniem,
 - d) określenia oraz uregulowania składu rejestrów sądowych oraz uprawnień i obowiązków urzędników sądowych,
 - e) określenia terminów w jakich wymagania regulaminu sądu powinny być spełniane,
 - f) określania trybu i procedury postępowania Najwyższej Rady Sądowniczej w wykonywaniu jej kompetencji związanych ze sprawami dyscyplinarnymi urzędników sądownictwa.
3. Regulamin Sądu przyjęty zgodnie z niniejszym artykułem, może określić liczbę sędziów Sądu Najwyższego, którzy będą rozpatrywać określone kwestie. Jednakże, przy sprawowaniu jurysdykcji nałożonej na Sąd Najwyższy przez Konstytucję, żadna

kwestia nie może być rozstrzygnięta bez zachowania przepisów artykułu 159, a dla rozpoznania jakiegokolwiek odwołania, włączając odwołanie przewidziane w artykule 156, Sąd Najwyższy, zgodnie z ust. 2 artykułu 160, działa w pełnym składzie.

Artykuł 164

1. Każdy sąd apelacyjny utworzony zgodnie z ust. 2 artykułu 160 określa swój regulamin przewidujący tryb postępowania takiego sądu oraz tryb postępowania sądów, których decyzje są przed nimi rozpatrywane.
2. Nie naruszając ogólnej zasady ust. 1 sąd apelacyjny może określić swój regulamin i regulamin sądu, którego decyzje są przed nim rozpatrywane, dla poniższych celów:
 - a) regulacji posiedzeń tych sądów,
 - b) określenia wymaganych w postępowaniu przed sądami formularzy i opłat oraz regulowania kosztów związanych z postępowaniem,
 - c) określenia oraz uregulowania składu rejestrów sądowych oraz uprawnień i obowiązków urzędników takich sądów,
 - d) określenia terminów w jakich wymagania Regulaminu Sądu powinny być spełniane.

CZECHY

WŁADZA SĄDOWNICZA

Artykuł 81

Władzę sądowniczą wykonują w imieniu Republiki niezależne sądy.

Artykuł 82

(1) W wykonywaniu swych funkcji sędziowie są niezawisli. Nikt nie może ograniczać ich bezstronności.

(2) Sędzia nie może być wbrew swej woli odwołany ani przeniesiony do innego sądu; wyjątki wynikające zwłaszcza z odpowiedzialności dyscyplinarnej określa ustawa.

(3) Stanowiska sędziego nie można łączyć z funkcją Prezydenta Republiki, członka parlamentu ani z jakąkolwiek funkcją w administracji publicznej; ustawa określi z jaką inną działalnością nie można łączyć wykonywania funkcji sędziego.

SĄDY

Artykuł 90

Sądy są w pierwszym rzędzie powołane do ochrony praw w sposób określony przez ustawę. Tylko sąd orzeka o winie i karze za czyny karalne.

Artykuł 91

(1) System sądów tworzą: Sąd Najwyższy, Najwyższy Sąd Administracyjny, sądy główne, wojewódzkie i powiatowe. Ustawa może stanowić o ich innym oznaczeniu.

(2) Organizację i zakres właściwości sądów określa ustawa.

Artykuł 92

Sąd Najwyższy jest zwierzchnim organem sądowym w sprawach należących do właściwości sądów z wyjątkiem spraw, o których rozstrzyga Sąd Konstytucyjny lub Najwyższy Sąd Administracyjny.

Artykuł 93

(1) Sędziego mianuje Prezydent Republiki na czas nieograniczony. Wykonywanie funkcji sędziego podejmuje z chwilą złożenia ślubowania.

(2) Na sędziego może być mianowany obywatel nieskazitelnego charakteru, który ma wyższe wykształcenie prawnicze. Pozostałe warunki i tryb postępowania określa ustawa.

Artykuł 94

(1) Ustawa określa przypadki, w których sędziowie orzekają zespołowo oraz skład zespołów orzekających. W pozostałych przypadkach sędziowie orzekają jednoosobowo.

(2) Ustawa może określić, w jakich sprawach i w jakim trybie obok sędziów biorą udział w orzekaniu także inni obywatele.

Artykuł 95

(1) Sędzia w orzekaniu związany jest ustawą; jest uprawniony do oceny zgodności innych przepisów prawnych z ustawą.

(2) Jeśli sąd dojdzie do wniosku, że ustawa, która ma być podstawą orzeczenia, jest niezgodna z ustawą konstytucyjną, przedłoży sprawę Sądowi Konstytucyjnemu.

Artykuł 96

(1) Wszyscy uczestnicy postępowania mają równe prawa przed sądem.

(2) Postępowanie przed sądem jest ustne i jawne; wyjątki określa ustawa. Wyrok ogłasza się zawsze jawnie.

ESTONIA

Sądy

§ 146

Sprawiedliwość jest wymierzana tylko przez sądy.

Sądy są niezależne w swej działalności i wymierzają sprawiedliwość zgodnie z Konstytucją i ustawami.

§ 147

Sędziowie są mianowani dożywotnio. Przesłanki i tryb odwoływania sędziów ze stanowiska określa ustawa.

Sędzia może zostać odwołany tylko na podstawie orzeczenia sądu.

Sędziowie nie mogą pełnić, oprócz przypadków przewidzianych w ustawie, żadnych innych funkcji z wyboru bądź mianowania.

Gwarancje niezależności i pozycję prawną sędziów określa ustawa.

§ 148

System sądów obejmuje:

- 1). sądy powiatowe, miejskie i administracyjne;
- 2). sądy okręgowe;
- 3). Sąd Państwowy.

Ustawa może przewidywać utworzenie sądów szczególnych dla rozpatrywania spraw sądowych niektórych kategorii.

Tworzenie sądów wyjątkowych jest niedopuszczalne.

§ 149

Sądy powiatowe, miejskie i administracyjne są sądami pierwszej instancji.

Sądy okręgowe są sądami drugiej instancji i rozpatrują w trybie apelacyjnym orzeczenia sądów pierwszej instancji.

Sąd Państwowy jest najwyższym sądem w państwie i rozpatruje orzeczenia sądów w trybie kasacyjnym. Sąd Państwowy jest również sądem sprawującym nadzór konstytucyjny.

Strukturę sądów i postępowanie przed sądami określa ustawa.

§ 150

Przewodniczący Sądu Państwowego jest powoływany przez Riigikogu na wniosek Prezydenta Republiki.

Członkowie Sądu Państwowego są powoływani przez Riigikogu na wniosek Przewodniczącego Sądu Państwowego.

Inni sędziowie są powoływani przez Prezydenta Republiki na wniosek Sądu Państwowego.

§ 151

Tryb sprawowania przedstawicielstwa, obrony, oskarżenia państwowego i nadzoru nad praworządnością w postępowaniu sądowym określa ustawa.

§ 152

Przy rozpatrywaniu spraw sąd nie stosuje żadnych ustaw lub innych aktów prawnych sprzecznych z Konstytucją.

Sąd Państwowy orzeka nieważność ustawy lub innego aktu prawnego sprzecznego z postanowieniami lub duchem Konstytucji.

§ 153

W okresie piastowania urzędu sędzia może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej tylko na wniosek Sądu Państwowego i za zgodą Prezydenta Republiki.

Przewodniczący i członkowie Sądu Państwowego mogą zostać pociągnięci do odpowiedzialności karnej tylko na wniosek Kanclerza Sprawiedliwości i za zgodą większości członków Riigikogu.

FINLANDIA

Wymiar sprawiedliwości

§ 98

Sądy

Sądami powszechnymi są Sąd Najwyższy, sądy apelacyjne i sądy pierwszej instancji.

Powszechnymi sądami administracyjnymi są Najwyższy Sąd Administracyjny i regionalne sądy administracyjne.

Sądy szczególne, sprawujące władzę sądowniczą w ściśle określonych dziedzinach, określa ustawa.

Sądy nadzwyczajne nie mogą być ustanawiane.

§ 99

Obowiązki sądów najwyższych

Najwyższą instancją w sprawach cywilnych, handlowych i karnych jest Sąd Najwyższy, zaś najwyższą instancją w sprawach administracyjnych jest Najwyższy Sąd Administracyjny.

Sądy najwyższe nadzorują wymierzanie sprawiedliwości w zakresie swoich kompetencji. Mogą przedkładać Radzie Państwa propozycje podjęcia inicjatywy ustawodawczej.

§ 100

Skład sądów najwyższych

Sąd Najwyższy i Najwyższy Sąd Administracyjny składają się z przewodniczącego i odpowiedniej liczby sędziów.

Każdy z sądów najwyższych rozstrzyga w składzie pięciu sędziów, chyba że inna liczba sędziów została określona w ustawie.

§ 101

Trybunał Stanu 5

Trybunał Stanu rozpatruje oskarżenie przeciwko członkowi Rady Państwa, Kanclerzowi Sprawiedliwości, Ombudsmanowi, sędziemu Sądu Najwyższego lub Najwyższego Sądu Administracyjnego o czyny niezgodne z prawem popełnione podczas sprawowania urzędu. Trybunał Stanu rozpatruje także oskarżenie, o którym mowa w § 113.

Trybunał Stanu składa się z Prezesa Sądu Najwyższego, jako Przewodniczącego, a także Prezesa Najwyższego Sądu Administracyjnego, trzech najstarszych stażem przewodniczących sądów apelacyjnych i pięciu deputowanych wybranych przez parlament na okres czterech lat.

Szczegółowe przepisy dotyczące składu Trybunału Stanu, składów orzekających i procedury w Trybunale Stanu określa ustawa.

§ 102

Mianowanie sędziów

Sędziów powoływanych na stałe mianuje Prezydent Republiki zgodnie z przepisami i w trybie określonym w ustawie.

Przepisy dotyczące mianowania pozostałych sędziów określa ustawa.

§ 103

Prawo sędziów do sprawowania urzędu

Sędzia nie może zostać pozbawiony urzędu inaczej niż prawomocnym wyrokiem sądu. Ponadto, sędzia nie może zostać bez jego zgody przeniesiony do innego sądu, z wyjątkiem sytuacji kiedy przeniesienie jest wynikiem reorganizacji wymiaru sprawiedliwości.

Przepisy dotyczące obowiązku złożenia rezygnacji przez sędziego, po osiągnięciu określonego wieku lub z powodu utraty zdolności do wykonywania pracy, określa ustawa.

Szczegółowe przepisy dotyczące innych warunków pracy sędziów określa ustawa.

§ 104

Prokuratorzy

Funkcje prokuratorskie wykonywane są przez najwyższego prokuratora, którym jest Prokurator Generalny, mianowany przez Prezydenta Republiki. Szczegółowe przepisy dotyczące funkcji prokuratora określa ustawa.

§ 105

Prawo łaski

Prezydent Republiki może, w indywidualnych przypadkach, po otrzymaniu opinii Sądu Najwyższego, skorzystać z prawa łaski i zwolnić w całości lub częściowo z odbywania kary, lub innej sankcji karnej orzeczonej przez sąd.

Amnestia może być ogłoszona tylko na mocy ustawy.

GRECJA

WŁADZA SĄDOWNICZA

Rozdział pierwszy

FUNKCJONARIUSZE I PRACOWNICY SĄDOWNICTWA

Artykuł 87

1. Sprawiedliwość wymierzana jest przez sądy składające się z sędziów orzekających, którym przysługuje niezawisłość osobista i funkcjonalna.
2. Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu podlegają wyłącznie Konstytucji i ustawom; w żadnym razie nie są obowiązani stosować się do postanowień wydawanych z naruszeniem Konstytucji.
3. Sędziowie orzekający pozostają pod nadzorem sędziów wyższego stopnia, jak również prokuratora generalnego i prokuratorów przy Sądzie Kasacyjnym. Nadzór nad prokuraturami sprawują radcy Sądu Kasacyjnego i prokuratorzy wyższego stopnia. Zasady sprawowania nadzoru reguluje ustawa.

Artykuł 88

1. Funkcjonariusze sądownictwa są mianowani dożywotnio na mocy dekretu prezydenckiego, zgodnie z ustawą, która określa wymagane kwalifikacje oraz procedury doboru.
2. Wynagrodzenie funkcjonariuszy sądownictwa zależy od ich stanowiska. Zasady dotyczące ich wynagradzania, przyznawania im odpowiedniego stopnia oraz ich ogólnego statusu regulują odrębne ustawy.

Jako odstępstwo od postanowień art. 94, art. 95 i art. 98, spory związane z wszelkiego rodzaju wynagrodzeniami i emeryturami funkcjonariuszy sądownictwa, włączając w to przypadki, w których rozwiązanie odnośnych kwestii prawnych może wpłynąć na stan wynagrodzeń, emerytury i należności podatkowych szerszego kręgu osób, są rozstrzygane przez Sąd Specjalny, o którym mowa w art. 99. W takim przypadku w skład sądu wchodzi również jeden profesor zwyczajny i jeden adwokat, na zasadach określonych w ustawie. Ustawa reguluje kwestie dotyczące kontynuowania trwających procesów.

3. Ustawa może przewidywać odbycie przez funkcjonariuszy sądownictwa próbnego okresu szkoleniowego nieprzekraczającego 3 lat przed powołaniem ich na stanowisko sędziego orzekającego. W tym okresie mogą oni pełnić funkcję sędziego orzekającego na zasadach określonych w ustawie.
4. Funkcjonariusze sądownictwa nie mogą być odwoływani, chyba że na mocy orzeczenia sądowego z powodu skazania za przestępstwo karne lub z powodu ciężkiego przewinienia dyscyplinarnego, lub choroby, lub inwalidztwa, lub niekompetencji zawodowej stwierdzonymi zgodnie z przepisami ustawy oraz z poszanowaniem postanowień art. 93 ust. 2 i 3.

5. Funkcjonariusze sądownictwa aż do stanowiska sędziego Sądu Apelacyjnego lub prokuratora przy tym Sądzie, jak również wszystkie osoby zajmujące stanowiska równorzędne, muszą przejść w stan spoczynku po ukończeniu 65 lat; wszyscy funkcjonariusze sądownictwa zajmujący stanowiska wyższe od wymienionych i równorzędne z nimi, muszą przejść w stan spoczynku po ukończeniu 67 lat. Stosując w praktyce to postanowienie przyjmuje się, że 30 czerwca roku, w którym należy przejść w stan spoczynku, jest w każdym przypadku uznawany za datę osiągnięcia ustalonej granicy wieku.

6. Przeniesienie funkcjonariusza sądownictwa na inne stanowisko służbowe jest zabronione. Wyjątkowo dopuszcza się przeniesienie przy obsadzaniu stanowisk asesorów sądów pierwszej instancji oraz prokuratorów sądów pierwszej instancji, na wniosek zainteresowanego, na zasadach określonych w ustawie. Sędziowie powszechnych sądów administracyjnych są powoływani na stopień radcy stanu i na 1/5 miejsc, na zasadach określonych w ustawie.

7. Przewodniczenie sądom i radom określonym w Konstytucji, w których skład wchodzi członkowie Rady Stanu i Sądu Kasacyjnego, przysługuje temu spośród nich, który najdłużej piastuje swą godność.

Deklaracja wyjaśniająca

Stosownie do właściwego rozumienia postanowień art. 88 ujednoczenie jurysdykcji pierwszej instancji sądownictwa cywilnego oraz uregulowanie statusu funkcjonariuszy sądownictwa tej instancji są dopuszczalne, jeżeli przewidziano procedurę osądzania i oceny, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 89

1. Funkcjonariuszom sądownictwa zabrania się świadczenia jakichkolwiek innych płatnych usług, jak również wykonywania jakiegokolwiek innego zawodu.

2. Wyjątkowo dopuszcza się wybór funkcjonariuszy sądownictwa na członków Akademii, profesorów jednostek szkolnictwa wyższego, jak również dopuszcza się ich udział w radach lub komisjach mających kompetencje o charakterze dyscyplinarnym, kontrolnym lub sądowniczym oraz w komisjach przygotowujących projekty ustaw, jeżeli udział ten jest wyraźnie określony w ustawie. Ustawa przewiduje zastąpienie funkcjonariuszy sądownictwa przez inne osoby w utworzonych radach lub komisjach lub w zadaniach powierzonych oświadczeniem woli osoby prywatnej, żyjącej lub zmarłej, nieobjętych postanowieniami poprzedniego zdania.

3. Zabrania się powierzania funkcjonariuszom sądownictwa obowiązków administracyjnych. Działania związane z kształceniem funkcjonariuszy sądownictwa są uważane za działania o charakterze sądowniczym. Zezwala się na powierzanie funkcjonariuszom sądownictwa obowiązku reprezentowania kraju w organizacjach międzynarodowych.

Funkcjonariuszom sądownictwa zezwala się na orzekanie w arbitrażu jedynie w ramach ich zadań służbowych, na zasadach określonych w ustawie.

4. Funkcjonariuszom sądownictwa zabrania się pełnienia funkcji członka rządu.

5. Utworzenie związku funkcjonariuszy sądownictwa jest dozwolone na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 90

1. Awansowanie, powoływanie na stanowisko, przenoszenie, delegowanie i zmiana stanowiska funkcjonariuszy sądownictwa odbywa się na mocy dekretu prezydenckiego, wydanego po uprzedniej decyzji Wyższej Rady Sądowniczej. W skład Rady wchodzi prezes właściwego sądu najwyższego oraz członkowie tego sądu, wyłonieni w drodze losowania spośród osób sprawujących swe funkcje w tym sądzie przez co najmniej 2 lata, na zasadach określonych w ustawie. W skład Wyższej Rady Sądowniczej sądownictwa cywilnego i karnego wchodzi również prokurator generalny przy Sądzie Kasacyjnym i dwaj zastępcy prokuratora generalnego przy Sądzie Kasacyjnym wyłonieni w drodze losowania spośród osób sprawujących swe funkcje przez co najmniej 2 lata w prokuraturze Sądu Kasacyjnego, na zasadach określonych w ustawie. W skład Wyższej Rady Sądowniczej Rady Stanu i sądownictwa administracyjnego wchodzi również Komisarz Generalny Państwa, który uczestniczy w sprawach dotyczących funkcjonariuszy sądownictwa powszechnych sądów administracyjnych i Komisariatu Generalnego. W skład Wyższej Rady Sądowniczej Izby Obrachunkowej wchodzi również Komisarz Generalny Państwa przy tej Izbie.

W skład Wyższej Rady Sądowniczej wchodzi również, bez prawa głosowania, dwaj funkcjonariusze sądownictwa wydziału, którego dotyczy zmiana statusu służby, mający co najmniej stopień sędziego apelacyjnego lub równorzędny, wyłonieni w drodze losowania, na zasadach określonych w ustawie.

2. Skład Rady, o której mowa w ust. 1, zostaje rozszerzony, na zasadach określonych w ustawie, gdy Rada rozpatruje sprawy awansowania na stanowiska radcy stanu, sędziego Sądu Kasacyjnego, zastępcy prokuratora generalnego przy Sądzie Kasacyjnym, starszego radcy Izby Obrachunkowej, przewodniczącego Sądu Apelacyjnego, prokuratora generalnego przy Sądzie Apelacyjnym, jak również sprawy wyboru członków Komisariatów Generalnych sądów administracyjnych i Izby Obrachunkowej. Poza tym, również w tym przypadku stosuje się postanowienia ust. 1.

3. Jeżeli minister sprawiedliwości nie akceptuje decyzji Wyższej Rady Sądowniczej, może on przekazać kwestię będącą przedmiotem oceny na posiedzenie plenarne właściwego sądu najwyższego, na zasadach określonych w ustawie. Prawo odwołania przysługuje funkcjonariuszowi sądownictwa, którego dotyczy ocena, na zasadach określonych w ustawie. Do posiedzenia zgromadzenia plenarnego właściwego sądu najwyższego obradującego jako

Wyższa Rada Sądownicza drugiej instancji, stosuje się postanowienia zdań od trzeciego do szóstego ust. 1. W przypadku, o którym mowa w poprzednim zdaniu, w skład zgromadzenia plenarnego tego sądu wchodzi również, z prawem głosowania, członkowie prokuratury generalnej Sądu Kasacyjnego.

4. Postanowienia zgromadzenia plenarnego obradującego jako Wyższa Rada Sądownicza drugiej instancji w odesłanej do niego sprawie, jak również postanowienia Wyższej Rady Sądowniczej, wobec których minister nie zgłosił sprzeciwu, są dla ministra wiążące.

5. Awansowanie na stanowiska prezesa i wiceprezesów Rady Stanu, Sądu Kasacyjnego i Izby Obrachunkowej odbywa się na mocy dekretu prezydenckiego wydanego na wniosek Rady Ministrów i po dokonaniu wyboru spośród członków odpowiedniego sądu najwyższego, na zasadach określonych w ustawie. Awansowanie na stanowisko prokuratora generalnego przy Sądzie Kasacyjnym odbywa się na mocy podobnego dekretu, po dokonaniu wyboru spośród członków Sądu Kasacyjnego oraz zastępców prokuratora generalnego przy tym sądzie, na zasadach określonych w ustawie. Awansowanie na stanowisko komisarza generalnego Izby Obrachunkowej odbywa się na mocy podobnego dekretu, po dokonaniu wyboru spośród członków Izby Obrachunkowej i odpowiedniego Komisariatu Generalnego, na zasadach określonych w ustawie. Awansowanie na stanowisko komisarza generalnego sądów administracyjnych odbywa się na mocy podobnego dekretu, po dokonaniu wyboru spośród członków odpowiedniego Komisariatu Generalnego i prezesów apelacyjnych sądów administracyjnych, na zasadach określonych w ustawie.

Kadencje prezesów Rady Stanu, Sądu Kasacyjnego i Izby Obrachunkowej, jak również prokuratora generalnego przy Sądzie Kasacyjnym oraz Komisarzy Generalnych sądów administracyjnych i Izby Obrachunkowej nie mogą przekraczać 4 lat, nawet jeżeli zajmujący stanowisko funkcjonariusz sądownictwa nie osiągnął granicy wieku emerytalnego. Okres ewentualnie pozostający do osiągnięcia granicy wieku emerytalnego liczony jest jako rzeczywista służba dająca prawo do emerytury, na zasadach określonych w ustawie.

6. Postanowienia lub akty przyjęte zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu nie mogą być przedmiotem odwołania do Rady Stanu.

Artykuł 91

1. Władzę dyscyplinarną nad funkcjonariuszami sądownictwa od stanowiska sędziego Sądu Kasacyjnego lub zastępcy prokuratora generalnego przy tym Sądzie oraz nad funkcjonariuszami sądownictwa zajmującymi stanowiska równorzędne lub wyższe od wymienionych sprawuje Wyższa Rada Dyscyplinarna, na zasadach określonych w ustawie.

Postępowanie dyscyplinarne jest wszczynane przez ministra sprawiedliwości.

2. W skład Wyższej Rady Dyscyplinarnej wchodzi prezes Rady Stanu jako przewodniczący, dwaj wiceprezesi Rady Stanu lub dwaj radcy stanu, dwaj wiceprezesi lub dwaj starsi radcy

Sądu Kasacyjnego, dwaj wiceprezesi lub dwaj starsi radcy Izby Obrachunkowej oraz dwaj profesorowie zwyczajni prawa będący pracownikami wydziałów prawa krajowych uniwersytetów. Członkowie Rady są wyłaniani w drodze losowania spośród kandydatów, którzy przez co najmniej 3 lata sprawują swe funkcje w wymienionych sądach lub na wydziałach prawa; członkowie reprezentujący sąd, którego członek, prokurator lub komisarz zostali wezwani przed Radę i poddani postępowaniu dyscyplinarnemu, są wyłączeni z udziału w tym postępowaniu. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne prowadzone jest przeciwko członkowi Rady Stanu, Wyższej Radzie Dyscyplinarnej przewodniczy prezes Sądu Kasacyjnego.

3. Władza dyscyplinarna nad innymi funkcjonariuszami sądownictwa sprawowana jest w pierwszej i drugiej instancji przez rady składające się z sędziów orzekających wyłonionych w drodze losowania, zgodnie z postanowieniami ustawy. Postępowanie dyscyplinarne może być także wszczynane przez ministra sprawiedliwości.

4. Decyzje dyscyplinarne podjęte zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu nie mogą być przedmiotem odwołania do Rady Stanu.

Artykuł 92

1. Pracownicy kancelarii wszystkich typów sądów i prokuratur są nieusuwalni, dopóki istnieją ich stanowiska. Mogą oni być odwołani jedynie na mocy orzeczenia sądowego, będącego skutkiem skazania w procesie karnym lub decyzji rady sądowej podjętej w związku z poważnym wykroczeniem dyscyplinarnym, chorobą, inwalidztwem lub brakiem kwalifikacji zawodowych stwierdzonymi w sposób zgodny z postanowieniami ustawy.

2. Kwalifikacje pracowników kancelarii wszystkich typów oraz ich status zawodowy określa ustawa.

3. Awansowanie, powoływanie na stanowisko, przenoszenie, delegowanie i zmiana stanowiska pracowników sądów ma miejsce po wyrażeniu zgody przez rady służby składające się w większości z funkcjonariuszy sądownictwa i pracowników sądów, na zasadach określonych w ustawie. Władzę dyscyplinarną nad pracownikami sądów sprawują sędziowie, prokuratorzy, komisarze lub pracownicy sądów będący ich hierarchicznymi zwierzchnikami oraz rada służby, zgodnie z postanowieniami ustawy. Od decyzji dotyczących zmiany warunków służby pracowników sądów oraz od dyscyplinarnych decyzji rad służby przysługuje odwołanie na zasadach określonych w ustawie.

4. Urzędnicy hipoteczni są pracownikami sądów. Notariusze, urzędnicy hipoteczni i kierownicy rejestrów niebędący pracownikami najemnymi są nieusuwalni, dopóki istnieją ich jednostki i stanowiska. Postanowienia poprzedniego ustępu stosuje się do nich odpowiednio.

5. Notariusze, urzędnicy hipoteczni i kierownicy rejestrów niebędący pracownikami najemnymi obowiązkowo powinni zakończyć służbę po ukończeniu 70 lat; wszyscy pozostali odchodzą ze służby po osiągnięciu granicy wieku określonej w ustawie.

ORGANIZACJA I KOMPETENCJE SĄDÓW

Artykuł 93

1. Sądy dzielą się na sądy administracyjne, cywilne i karne; ich organizację określają odrębne ustawy.

2. Rozprawy przed wszystkimi sądami są jawne, o ile sąd nie podejmie decyzji, że jawność może przynieść ujmę dobrem obyczajom lub jeżeli w danym przypadku istnieją szczególne powody, aby chronić życie prywatne lub rodzinne stron.

3. Każde orzeczenie sądowe musi być odrębnie i w kompletny sposób uzasadnione; jest ono ogłaszane na posiedzeniu jawnym.

Ustawa określa skutki prawne, jakie wynikają z ogłoszonego orzeczenia, oraz sankcje, jakie zostaną nałożone w przypadku naruszenia postanowień poprzedniego członu. Zdanie odrębne jest obowiązkowo publikowane. Ustawa określa zasady umieszczania ewentualnego zdania odrębnego w protokołach, jak również warunki oraz formę jego opublikowania.

4. Sądy są obowiązane do niestosowania ustaw zawierających treści sprzeczne z Konstytucją.

Artykuł 94

1. Rada Stanu i powszechne sądy administracyjne rozpatrują spory administracyjne, na zasadach określonych w ustawie, bez uszczerbku dla kompetencji Izby Obrachunkowej.

2. Sądy cywilne rozpatrują spory z zakresu prawa prywatnego, jak również sądownictwa niespornego, na zasadach określonych w ustawie.

3. W szczególnych przypadkach oraz w celu jednolitego stosowania tego samego prawodawstwa, ustawa może powierzyć sądom administracyjnym orzekanie w niektórych kategoriach sporów z zakresu prawa prywatnego, a sądom cywilnym - w niektórych kategoriach sporów administracyjnych.

4. Wszelkie inne kompetencje o charakterze administracyjnym mogą również być powierzone sądom cywilnym lub administracyjnym, na zasadach określonych w ustawie. Kompetencje te obejmują również zastosowanie środków zmierzających do podporządkowania administracji orzeczeniom sądowym. Orzeczenia sądowe podlegają bezwzględnemu wykonaniu również przez państwo, samorządy terytorialne i osoby prawne prawa publicznego, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 95

1. Do kompetencji Rady Stanu należy w szczególności:

- a) anulowanie, w razie skargi, tytułów egzekucyjnych władz administracyjnych za przekroczenie uprawnień lub naruszenie prawa,
- b) uchylanie, w razie skargi, decyzji wydanych w ostatniej instancji przez powszechne sądy administracyjne, na zasadach określonych w ustawie,
- c) rozstrzyganie sporów administracyjnych podlegających jej kompetencji, zgodnie z postanowieniami Konstytucji i ustaw,
- d) opracowywanie wszystkich dekretów o charakterze normatywnym.

2. W przypadku wykonywania kompetencji określonych w pkt d) poprzedniego ustępu nie stosuje się postanowień art. 93 ust. 2 i 3.

3. Osądzanie niektórych kategorii spraw będących w kompetencji Rady Stanu, a dotyczących anulowania, może być powierzone na mocy ustawy, zależnie od charakteru i ważności tych spraw, powszechnym sądom administracyjnym. Rada Stanu orzeka w drugiej instancji na zasadach określonych w ustawie.

4. Kompetencje Rady Stanu są określone i wykonywane na podstawie przepisów odrębnej ustawy.

5. Administracja obowiązana jest podporządkować się orzeczeniom sądowym. Naruszenie tego obowiązku jest jednoznaczne z pociągnięciem do odpowiedzialności każdego właściwego organu, na zasadach określonych w ustawie. Ustawa przewiduje środki konieczne do zagwarantowania podporządkowania administracji.

Artykuł 96

1. Do kompetencji powszechnych sądów karnych należy karanie przestępców i stosowanie wszelkich środków określonych w ustawach karnych.

2. Ustawa może: a) powierzyć organom wykonującym zadania policji rozpatrywanie wykroczeń policji karanych grzywną, b) powierzyć organom zapewniającym bezpieczeństwo wsi rozpatrywanie wykroczeń związanych z własnością ziemi i wynikających z nich sporów prywatnych.

W obu przypadkach wydane orzeczenia podlegają apelacji do odpowiedniego sądu powszechnego; wniesienie apelacji zawiesza wykonanie orzeczenia.

3. Odrębne ustawy regulują kwestie dotyczące sądów dla nieletnich. Dopuszcza się, aby postanowienia art. 93 ust. 2 i art. 97 nie były stosowane do tych sądów. Orzeczenia tych sądów mogą być wydawane przy drzwiach zamkniętych.

4. Odrębne ustawy określają:

a) kwestie dotyczące sądów wojskowych armii lądowej, marynarki wojennej i lotnictwa wojskowego, które nie są uprawnione do rozpatrywania spraw osób cywilnych,

b) kwestie dotyczące sądów kaperskich.

5. Skład sądów wymienionych w pkt a) poprzedniego ustępu w większości stanowią członkowie korpusu sędziowskiego sił zbrojnych korzystający z gwarancji niezawisłości funkcjonalnej i osobistej, o których mowa w art. 87 ust. 1 Konstytucji. Postanowienia art. 93 ust. 2 - 4 stosuje się do rozpraw i orzeczeń tych sądów. Szczegóły stosowania postanowień niniejszego ustępu oraz dzień ich wejścia w życie określa ustawa.

Artykuł 97

1. Zbrodnie i przestępstwa polityczne są sądzone przez sądy karne mieszane składające się z sędziów orzekających i sędziów przysięgłych, zgodnie z postanowieniami ustawy. Orzeczenia tych sądów podlegają procedurze odwoławczej określonej w ustawie.

2. Zbrodnie i przestępstwa polityczne, które do dnia wejścia w życie niniejszej Konstytucji były, na mocy aktów konstytucyjnych, uchwał i odrębnych ustaw, przekazane do kompetencji Sądu Apelacyjnego, są dalej rozpatrywane przez ten Sąd, o ile ustawa nie przekaże ich do kompetencji sądów karnych mieszanych.

Ustawa może przekazać także rozpatrywanie innych przestępstw do kompetencji Sądu Apelacyjnego.

3. Przestępstwa popełnione przez prasę są rozpatrywane przez powszechne sądy karne, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 98

1. Do kompetencji Izby Obrachunkowej należy w szczególności:

a) kontrola wydatków państwa, jak również samorządów terytorialnych lub innych osób prawnych, które są poddane tej kontroli na mocy odrębnych ustaw,

b) kontrola umów o dużej wartości finansowej, których stroną jest państwo lub inna osoba prawna utożsamiana w tym znaczeniu z państwem, na zasadach określonych w ustawie,

- c) kontrola rachunków osób prowadzących rachunki publiczne oraz samorządów terytorialnych lub innych osób prawnych podlegających kontroli określonej w pkt a),
- d) opiniowanie projektów ustaw o rentach lub uznaniu służby jako dającej prawo do renty, zgodnie z postanowieniami art. 73 ust. 2, jak również każdej innej materii określonej w ustawie,
- e) sporządzanie i składanie Izbie Deputowanych raportu o stanie finansowym i bilansie państwa, zgodnie z postanowieniami art. 79 ust. 7,
- f) rozstrzyganie sporów związanych z przyznawaniem rent i kontrolą rachunków określonych w pkt c),
- g) rozstrzyganie sporów związanych z odpowiedzialnością funkcjonariuszy publicznych, cywilnych i wojskowych, jak również urzędników samorządów terytorialnych oraz osób prawnych prawa publicznego za każdą szkodę wyrządzoną umyślnie lub przez nieostrożność na niekorzyść państwa, samorządów terytorialnych lub innych osób prawnych prawa publicznego.

2. Wyżej wymienione kompetencje Izby Obrachunkowej są regulowane i wykonywane na zasadach określonych w ustawie.

Postanowienia art. 93 ust. 2 i 3 nie mają zastosowania w przypadkach, o których mowa w pkt a) - d) poprzedniego ustępu.

3. Orzeczenia Izby Obrachunkowej w sprawach określonych w ust. 1 niniejszego artykułu nie podlegają kontroli Rady Stanu.

Artykuł 99

1. Rozpatrywanie zarzutów przeciwko funkcjonariuszom sądownictwa należy do kompetencji Sądu Specjalnego, w którego skład wchodzi prezes Rady Stanu jako prezes oraz wyłonieni w drodze losowania członkowie: jeden radca stanu, jeden sędzia Sądu Kasacyjnego, jeden starszy radca Izby Obrachunkowej, dwaj profesorowie zwyczajni wydziałów prawa krajowych uniwersytetów oraz dwaj adwokaci reprezentujący Wyższą Radę Dyscyplinarną Adwokatury .

2. Członek Sądu Specjalnego reprezentujący wydział sądownictwa, do którego należy funkcjonariusz sądownictwa postawiony przed sądem, jest wyłączony ze składu orzekającego. Jeżeli rozpatrywana jest sprawa członka Rady Stanu lub funkcjonariusza sądownictwa powszechnego sądu administracyjnego, składowi Sądu Specjalnego przewodniczy prezes Sądu Kasacyjnego.

3. Wniesienie oskarżenia nie wymaga niczyjej zgody.

Artykuł 100

1. Powołuje się Najwyższy Sąd Specjalny, którego kompetencje obejmują:

- a) orzekanie w kwestii odwołań, o których mowa w art. 58,
- b) kontrola prawomocności wyników referendum przeprowadzonego zgodnie z postanowieniami art. 44 ust. 2,
- c) rozpatrywanie spraw dotyczących niepołączalności stanowisk lub pozbawienia deputowanego mandatu, zgodnie z postanowieniami art. 55 ust. 2 i art. 57,
- d) rozstrzyganie konfliktów między sądami a władzami administracyjnymi lub między Radą Stanu i powszechnymi sądami administracyjnymi z jednej strony a sądami cywilnymi i karnymi z drugiej strony, lub sporów między Izbą Obrachunkową a innymi sądami,
- e) rozstrzyganie sporów w sprawie niezgodności treści ustaw z Konstytucją, jak również interpretacji zawartych w ustawach postanowień, w razie sprzecznych stanowisk Rady Stanu, Sądu Kasacyjnego lub Izby Obrachunkowej,
- f) rozstrzyganie sporów dotyczących określenia norm prawa międzynarodowego jako powszechnie uznanych, zgodnie z postanowieniami art. 28 ust. 1.

2. Sąd, o którym mowa w poprzednim ustępie, składa się z prezesa Rady Stanu, prezesa Sądu Kasacyjnego i prezesa Izby Obrachunkowej oraz 4 radców stanu i 4 sędziów Sądu Kasacyjnego wybranych na członków, w drodze losowania, na 2 lata. Prezesem tego Sądu jest prezes Rady Stanu lub prezes Sądu Kasacyjnego, w zależności od starszeństwa w pełnieniu funkcji.

W przypadkach, o których mowa w pkt d) i e) poprzedniego ustępu, w skład Sądu wchodzi także dwaj profesorowie zwyczajni wydziałów prawa krajowych uniwersytetów, wyłonieni w drodze losowania.

3. Organizacja i funkcjonowanie Sądu, zasady powoływania, zastępowania i uczestnictwa jego członków, jak również przyjęte procedury określa odrębna ustawa.

4. Orzeczenia tego Sądu są ostateczne.

Postanowienia ustawy uznane za niezgodne z Konstytucją tracą moc z dniem ogłoszenia orzeczenia Sądu lub od dnia w nim określonego.

5. Jeżeli jeden wydział Rady Stanu, Sądu Kasacyjnego lub Izby Obrachunkowej uzna postanowienie ustawy za niekonstytucyjne, wówczas przekazuje on sprawę odpowiedniemu zgromadzeniu plenarnemu, chyba że sprawa została osądzona wcześniejszym orzeczeniem zgromadzenia plenarnego lub Najwyższego Sądu Specjalnego, o którym mowa w tym artykule. Zgromadzenie plenarne działające jako organ sądowy wypowiada się w sposób

ostateczny, na zasadach określonych w ustawie. Powyższe uregulowanie stosuje się odpowiednio do opracowywania dekretów normatywnych przez Radę Stanu.

Artykuł 100A

Ustawa reguluje kwestie dotyczące powoływania i funkcjonowania Rady Prawnej Państwa, jak również kwestie dotyczące statusu funkcjonariuszy sądownictwa i pracowników sądowych. Do kompetencji Rady Prawnej Państwa należy zwłaszcza wspieranie i reprezentowanie przed sądem państwa oraz uznawanie roszczeń wobec państwa lub poszukiwanie kompromisu w sporach z nim. Postanowienia art. 88 ust. 2 i 5 i art. 90 ust. 5 stosuje się analogicznie do personelu zasadniczego Rady Prawnej Państwa.

GRUZJA

Artykuł 82

1. Władza sądownicza jest sprawowana poprzez kontrolę konstytucyjności, wymiar sprawiedliwości oraz inne formy określone przez ustawy.
2. Orzeczenia wiążą wszystkie organy państwowe i osoby fizyczne na terytorium kraju.
3. Władza sądownicza jest niezależna i jest sprawowana wyłącznie przez sądy.
4. Sądy wydają orzeczenia w imieniu Gruzji.
5. W sądach powszechnych sprawy rozpatrywane są z udziałem ławy przysięgłych w zakresie i trybie przewidzianym w ustawie.

Artykuł 83

1. Sąd Konstytucyjny Gruzji jest sądowym organem kontroli konstytucyjności. Kompetencje, tryb powołania oraz działania Sądu Konstytucyjnego określa Konstytucja i ustawa organiczna.
2. Wymiar sprawiedliwości sprawowany jest przez sądy powszechne. Ich system określa ustawa organiczna.
3. Ustanowienie sądów wojskowych jest dopuszczalne jedynie w warunkach wojny i wyłącznie w ramach systemu sądów powszechnych.
4. Tworzenie sądów nadzwyczajnych i specjalnych jest niedopuszczalne.

Artykuł 84

1. Sędziowie są niezawisli w wykonywaniu urzędu i podlegają wyłącznie Konstytucji i ustawom. Jakikolwiek wywieranie nacisków lub ingerowanie w pracę sędziów, mogące mieć wpływ na podejmowanie przez nich decyzji jest zabronione i podlega karze zgodnie z ustawą.
2. Odsunięcie sędziego od rozpoznania sprawy, odwołanie z urzędu albo przeniesienie na inne stanowisko jest dopuszczalne jedynie w przypadkach przewidzianych ustawą.
3. Nikt nie ma prawa domagać się od sędziego informacji o stanie rozpatrywanej sprawy.
4. Wszelkie akty ograniczające niezawisłość sędziów z mocy prawa są nieważne.
5. Tylko sąd, w trybie przewidzianym ustawą, może uchylić, zmienić lub zawiesić wykonanie wyroku.

Artykuł 85

1. Rozprawy sądowe są jawne. Wyłączenie jawności rozprawy jest dopuszczalne jedynie w przypadkach określonych ustawą. Wyrok sądu jest ogłaszany publicznie.
2. Postępowanie sądowe jest prowadzone w języku urzędowym. Osobie niewładającej językiem urzędowym zapewnia się pomoc tłumacza. W regionach, gdzie ludność nie włada językiem urzędowym zapewnia się nauczanie języka urzędowego i pomoc w sprawach rozpatrywanych przez sądy.
3. Postępowanie sądowe jest przeprowadzane zgodnie z zasadą równości stron i kontrydiktoryjności rozprawy.

Artykuł 86

1. Sędzią może być obywatel Gruzji po osiągnięciu wieku 30 lat, mający wyższe wykształcenie prawnicze i przynajmniej pięcioletnie doświadczenie w pracy zawodowej.
2. Sędziowie powoływani są dożywotnio, zawód sędziego wykonują do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego określonego ustawą. Przed dożywotnim powołaniem sędziego, ustawa może przewidywać mianowanie na stanowisko sędziego na czas określony – jednak nie dłuższy niż 3 lata. Zasady wybierania, powoływania i odwoływania sędziów określa Konstytucja i ustawa organiczna.
3. Stanowiska sędziego nie można łączyć z jakimkolwiek innym stanowiskiem lub działalnością zarobkową, z wyjątkiem działalności dydaktycznej i naukowej. Sędzia nie może być członkiem partii politycznej ani nie może uczestniczyć w życiu politycznym.

Artykuł 86(1)

1. W celu powoływania i odwoływania sędziów ze stanowiska oraz w celu realizowania innych zadań, tworzy się Najwyższą Radę Sądownictwa Gruzji.
2. Co najmniej połowę składu Najwyższej Rady Sądownictwa winni stanowić członkowie wybrani przez samorząd sędziów sądów powszechnych Gruzji. Najwyższej Radzie Sądownictwa przewodniczy Prezes Sądu Najwyższego Gruzji.
3. Kompetencje i sposób powoływania Najwyższej Rady Sądownictwa Gruzji określa ustawa organiczna.

Artykuł 87

1. Sędziom przysługuje immunitet. Niedopuszczalne jest pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, zatrzymanie lub aresztowanie, przeszukanie osobiste, przeszukanie mieszkania, miejsca pracy, samochodu bez zgody Przewodniczącego Sądu Najwyższego Gruzji, chyba że zostaje ujęty na gorącym uczynku przestępstwa, o czym niezwłocznie powiadamia się Przewodniczącego Sądu Najwyższego Gruzji. Jeżeli Przewodniczący nie wyrazi zgody, zatrzymany lub aresztowany sędzia zostaje niezwłocznie zwolniony.
2. Państwo gwarantuje bezpieczeństwo sędziego i jego rodziny.

Artykuł 90

1. Sąd Najwyższy Gruzji jest Sądem Kasacyjnym.
2. Prezesa Sądu Najwyższego Gruzji oraz sędziów Sądu Najwyższego, na wniosek Prezydenta Gruzji, wybiera Parlament większością głosów ogólnej liczby członków na okres nie krótszy niż 10 lat.
3. Kompetencje, organizację i funkcjonowanie Sądu Najwyższego Gruzji, tryb przedterminowego usunięcia z urzędu sędziów Sądu Najwyższego Gruzji określa ustawa organiczna.
4. Prezesowi i członkom Sądu Najwyższego Gruzji przysługuje immunitet. Pociągnięcie do odpowiedzialności karnej, zatrzymanie lub aresztowanie, przeszukanie osobiste, przeszukanie mieszkania, samochodu, miejsca pracy Prezesa i sędziów Sądu Najwyższego są dopuszczalne za zgodą Parlamentu, chyba że Prezes lub sędzia zostanie ujęty na gorącym uczynku, o czym niezwłocznie zawiadamia się Parlament. Jeżeli Parlament nie wyrazi zgody, zatrzymany lub aresztowany zostaje niezwłocznie zwolniony.

HISZPANIA

O WŁADZY SĄDOWNICZEJ

Artykuł 117

1. Wymiar sprawiedliwości pochodzi od ludu i jest wykonywany w imieniu Króla przez sędziów stanowiących władzę sądową, niezawisłych, nieusuwalnych, odpowiedzialnych i podległych jedynie władzy ustawy.
2. Sędziowie nie mogą być zwalniani, zawieszani, przenoszeni ani emerytowani inaczej, jak na skutek przyczyn przewidzianych w ustawie i z zachowaniem gwarancji określonych w ustawie.
3. Wykonywanie wymiaru sprawiedliwości we wszelkiego typu procesach, tak w zakresie wyrokowania, jak i zapewnienia wykonania wyroku, należy wyłącznie do sądów określonych przez ustawy, zgodnie z ustawowo ustaloną ich właściwością i procedurą.
4. Sądy wykonują jedynie funkcje wskazane w poprzednim ustępie oraz wyraźnie im powierzone przez ustawę, w charakterze gwarancji jakiegokolwiek prawa.
5. Zasada jedności wymiaru sprawiedliwości stanowi podstawę organizacji i funkcjonowania sądów. Ustawa określa wykonywanie wojskowego wymiaru sprawiedliwości w zakresie ściśle wojskowym i wypadkach stanu oblężenia, zgodnie z zasadami Konstytucji.
6. Sądy wyjątkowe są zakazane.

Artykuł 118

Wykonywanie wyroków oraz pozostałych prawomocnych postanowień sędziów i sądów, jak również żądane przez nich współdziałanie w trakcie postępowania oraz wykonywania orzeczeń sądowych jest obowiązkowe.

Artykuł 119

Wymiar sprawiedliwości jest bezpłatny, jeżeli tak stanowi ustawa oraz w każdym wypadku względem osób, które dowiodą niedostatku środków do sądowego dochodzenia swych praw.

Artykuł 120

1. Postępowanie sądowe jest jawne, z wyjątkiem wypadków przewidzianych przez ustawy procesowe.
2. Postępowanie jest głównie ustne, przede wszystkim w sprawach karnych.
3. Orzeczenia winny zawsze posiadać uzasadnienie i być ogłaszane na posiedzeniu jawnym.

Artykuł 121

Krzywdy powstałe na skutek pomyłki sądowej, jak również będące konsekwencją niewłaściwego działania administracji wymiaru sprawiedliwości dają prawo do zadośćuczynienia na koszt państwa, zgodnie z ustawą.

Artykuł 122

1. Ustawa organiczna o władzy sądowniczej określa tworzenie, funkcjonowanie i zarząd sądów, jak również status prawny sędziów zawodowych tworzących jednolitą korporację oraz personelu pomocniczego administracji wymiaru sprawiedliwości.

2. Rada Główna Władzy Sądowniczej jest organem kierowniczym sądownictwa. Ustawa ustala jej status i system niepołączalności członkostwa w Radzie z innymi funkcjami oraz jej funkcje, w szczególności w zakresie powoływania, awansów, nadzoru i odpowiedzialności dyscyplinarnej.

3. Rada Główna Władzy Sądowniczej składa się z Prezesa Trybunału Najwyższego, który jej przewodniczy, oraz z dwudziestu członków powoływanych przez Króla na okres pięciu lat. Dwunastu z nich powołuje się spośród sędziów wszystkich kategorii, na zasadach ustalonych przez ustawę organiczną; czterech na wniosek Kongresu Deputowanych i czterech na wniosek Senatu, wybranych w obu wypadkach większością trzech piątych ich członków, spośród adwokatów i innych prawników o uznanej kompetencji i ponad piętnastoletniej praktyce w swoim zawodzie.

Artykuł 123

1. Trybunał Najwyższy, o uprawnieniach jurysdykcyjnych rozciągających się na całą Hiszpanię, jest najwyższym organem sądowym w zakresie wszystkich rodzajów postępowania, poza dziedziną gwarancji konstytucyjnych.

2. Prezes Trybunału Najwyższego jest powoływany przez Króla, na wniosek Rady Głównej Władzy Sądowniczej, w trybie określonym przez ustawę.

Artykuł 124

1. Zadaniem Prokuratury, bez uszczerbku dla funkcji powierzonych innym organom, jest wspieranie działań wymiaru sprawiedliwości w obronie legalności, praw obywateli i interesu publicznego chronionego przez ustawę, z urzędu lub na wniosek zainteresowanych, jak również czuwanie nad niezawisłością sądów oraz zabieganie przed nimi o zadośćuczynienie interesowi społecznemu.

2. Prokuratura sprawuje swe funkcje za pomocą własnych organów zgodnie z zasadami jedności działania i hierarchicznej zależności oraz przy podporządkowaniu, w każdym wypadku, zasadom legalności i bezstronności.

3. Ustawa określa statut organiczny Prokuratury.

4. Prokurator Generalny Państwa jest powoływany przez Króla, na wniosek Rządu, po wysłuchaniu Rady Głównej Władzy Sądowniczej.

Artykuł 125

Obywatele mogą występować ze skargą powszechną i uczestniczyć w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości za pośrednictwem instytucji sądu przysięgłych w procesach karnych, w formie i wypadkach określonych przez ustawę, jak również mogą uczestniczyć w sądach opartych na prawie zwyczajowym i tradycji.

Artykuł 126

Policja kryminalna podlega sędziom, sądom i prokuraturze w zakresie ścigania przestępstw oraz wykrywania i zabezpieczania winnych przestępstwa, na zasadach ustalonych przez ustawę.

Artykuł 127

1. Sędziowie i prokuratorzy, dopóki są zawodowo czynni, nie mogą sprawować innych funkcji publicznych, ani należeć do partii politycznych lub związków zawodowych. Ustawa ustala system i sposoby zrzeszania się zawodowego sędziów i prokuratorów.
2. Ustawa ustala system niepołączalności funkcji członków władzy sądowniczej z innymi funkcjami; winien on zapewniać ich całkowitą niezawisłość.

IRLANDIA

SĄDY

Artykuł 34

1. Wymiar sprawiedliwości sprawują sędziowie, powołani w sposób przewidziany niniejszą Konstytucją, w ustanowionych zgodnie z ustawą sądach; z wyjątkiem spraw szczególnych, określonych w ustawie, postępowanie przed sądem jest jawne .
2. W skład sądów wchodzi sądy pierwszej instancji i Sąd Ostatecznej Apelacji.
3. 1° Do sądów pierwszej instancji należy Wyższy Sąd Apelacyjny, posiadający pełne kompetencje sądu pierwszej instancji oraz uprawnienia do rozstrzygania wszelkich kwestii i wątpliwości dotyczących zarówno przepisów prawnych, jak i zdarzeń cywilnych lub karnych.

2° Z wyjątkiem szczególnych przypadków przewidzianych w niniejszym artykule, jurysdykcja Wyższego Sądu Apelacyjnego obejmuje zapytania o zgodność każdej ustawy z postanowieniami niniejszej Konstytucji; takie zapytanie nie może zostać przedstawione (w formie wniosku, argumentu lub w inny sposób) w żadnym innym sądzie, powołanym zgodnie z tym lub też jakimkolwiek innym artykułem niniejszej Konstytucji, niż Wyższy Sąd Apelacyjny lub Sąd Najwyższy.

3° Żaden sąd nie jest uprawniony do rozstrzygania o zgodności ustawy ani jakichkolwiek jej przepisów, jeśli projekt tej ustawy został skierowany przez Prezydenta do Sądu Najwyższego zgodnie z art. 26 niniejszej Konstytucji, i o zgodności postanowień ustawy, jeśli analogiczne postanowienia projektu ustawy zostały skierowane przez Prezydenta do Sądu Najwyższego, zgodnie z art. 26 niniejszej Konstytucji.

4° Do sądów pierwszej instancji należą także sądy o lokalnej i ograniczonej jurysdykcji, z prawem do apelacji określonym przez ustawę.

4. 1° Sąd Ostatecznej Apelacji nosi nazwę Sądu Najwyższego.

2° Przewodniczący Sądu Najwyższego zwany jest Prezesem Sądu Najwyższego.

3° Z wyjątkami określonymi w ustawie i zgodnie z jej przepisami, Sąd Najwyższy jest sądem odwoławczym od wszystkich orzeczeń Wyższego Sądu Apelacyjnego, a ponadto jest sądem odwoławczym od orzeczeń innych sądów, które mogą zostać ustanowione ustawą.

4° Nie można uchwalić żadnej ustawy, która wyłączałaby z jurysdykcji apelacyjnej Sądu Najwyższego sprawy, które dotyczą kwestii zgodności jakiegokolwiek ustawy z postanowieniami niniejszej Konstytucji,

5° Postanowienie Sądu Najwyższego w sprawie zgodności ustawy z postanowieniami niniejszej Konstytucji jest ogłaszane przez jednego z sędziów wyznaczonego przez Sąd, żadne inne zdanie akceptujące lub odrębne, nie może być ogłaszane, a istnienie zdania odrębnego nie jest ujawniane.

6° Orzeczenie Sądu Najwyższego we wszystkich sprawach jest ostateczne i wiążące.

5. 1° Każda osoba powołana na sędziego zgodnie z niniejszą Konstytucją składa i podpisuje następujące oświadczenie:

"W obecności Boga Wszechmocnego ja, ..., uroczyście i szczerze składam przysięgę i oświadczam, iż będę należycie, wiernie oraz zgodnie z moją wiedzą i uprawnieniami sprawował funkcję Prezesa Sądu (lub inną funkcję) bez obawy lub stronniczości, przychylności lub niechęci względem każdego człowieka oraz będę przestrzegał Konstytucji i ustaw. Niech Bóg mnie poprowadzi i wspomaga."

2° Prezes Sądu Najwyższego składa i podpisuje takie oświadczenie w obecności Prezydenta, natomiast wszyscy sędziowie Sądu Najwyższego, sędziowie Wyższego Sądu Apelacyjnego i sędziowie każdego innego sądu - w obecności Prezesa Sądu Najwyższego albo starszego rangą sędziego Sądu Najwyższego na posiedzeniu jawnym.

3° Każdy sędzia przed objęciem obowiązków składa i podpisuje takie oświadczenie, ale w żadnym razie nie później niż dziesięć dni od dnia jego mianowania, bądź w terminie późniejszym, jaki może wyznaczyć Prezydent.

4° Każdy sędzia, który odmówi lub zaniecha złożenia powyższego oświadczenia jest traktowany tak, jakby opróżnił swe stanowisko.

Artykuł 35

1. Sędziowie Sądu Najwyższego, Wyższego Sądu Apelacyjnego i wszystkich innych sądów ustanowionych zgodnie z art. 34 są powoływani przez Prezydenta.

2. Wszyscy sędziowie są niezawisli w pełnieniu funkcji sędziowskich i podlegają tylko niniejszej Konstytucji i ustawie.

3. Żaden sędzia nie może być wybrany na członka żadnej z izb Oireachtas i odpłatnie piastować urzędów lub stanowisk.

4. 1° Sędzia Sądu Najwyższego i Wyższego Sądu Apelacyjnego jest nieusuwalny ze stanowiska, z wyjątkiem ujawnienia niegodnego zachowania lub niezdolności do sprawowania funkcji, a do jego usunięcia wymagane są uchwały Dáil Éireann i Seanad Éireann

2° Taoiseach zawiadamia Prezydenta o każdej takiej uchwale przyjętej przez Dáil Éireann i przez Seanad Éireann oraz przesyła mu egzemplarz każdej uchwały poświadczony przez Przewodniczącego izby Oireachtas, która uchwałę przyjęła.

3° Po otrzymaniu takiego zawiadomienia i egzemplarza uchwały, Prezydent natychmiast, w drodze zarządzenia potwierdzonego podpisem i opatrzonego pieczęcią, odwołuje sędziego, którego uchwała dotyczy.

5. Wynagrodzenie sędziego nie może zostać zmniejszone podczas sprawowania przez niego urzędu.

Artykuł 36

Z uwzględnieniem powyższych postanowień Konstytucji dotyczących funkcjonowania sądów, ustawa reguluje następujące zagadnienia:

- i. liczbę sędziów Sądu Najwyższego i Wyższego Sądu Apelacyjnego, wynagrodzenie, wiek emerytalny i emerytury sędziów tych sądów;

- ii. liczbę sędziów pozostałych sądów i warunki ich zatrudnienia; oraz
- iii. strukturę i organizację rzeczonych sądów, podział kompetencji i obowiązki rozdzielone między rzeczone sądy i sędziów oraz wszelkie kwestie proceduralne.

Artykuł 37

1. Żadne postanowienie niniejszej Konstytucji nie może być podstawą pozbawienia funkcji i uprawnień osób lub ciał, upoważnianych na mocy ustawy do sprawowania funkcji o ograniczonych właściwościach sądowych w sprawach innych niż karne, pomimo że takie osoby lub ciała nie są mianowanymi sędziami ani sądami ustanowionymi zgodnie z niniejszą Konstytucją.

2. Żaden wybór obowiązujący lub mający obowiązywać po wejściu w życie niniejszej Konstytucji, zgodnie z ustawami uchwalonymi przez Oireachtas, a będący wyborem wynikającym z zarządzenia lub upoważnienia wydanego przez osobę lub ciało wyznaczone tymi ustawami do pełnienia takich funkcji, nie był i nie będzie uznany za nieważny tylko z tego powodu, że dana osoba lub ciało nie była sędzią lub sądem wyznaczonym albo ustanowionym do tych celów na mocy niniejszej Konstytucji.

IZRAEL

Rozdział I

Zasady podstawowe

Artykuł 1

Władza sędziowska

(a) Władzę sędziowską sprawują następujące sądy:

- 1) Sąd Najwyższy,
- 2) sądy okręgowe,
- 3) sądy rejonowe;
- 4) wszelkie inne sądy określone przez ustawę jako sądy.

W niniejszej ustawie przez "sędziów" rozumie się sędziów wymienionych wyżej sądów.

(b) Władzę sędziowską sprawują również określone przez ustawę:

1) trybunały religijne,

2) inne trybunały,

3) inne władze.

(c) Żaden sąd ani trybunał nie może zostać ustanowiony dla rozpoznania określonej sprawy.

Artykuł 2

Niezawisłość

Osoba sprawująca władzę sądowniczą nie podlega żadnej władzy z wyjątkiem ustawy.

Artykuł 3

Jawność postępowania

Postępowanie sądowe jest jawne, chyba że ustawa stanowi inaczej lub sąd postanowi inaczej na podstawie ustawy.

Artykuł 4

Powolywanie sędziów

(a) Sędziowie powoływani są przez Prezydenta Państwa spośród osób wybranych przez Komisję do Spraw Powoływania Sędziów.

(b) Komisja składa się z dziewięciu członków, a mianowicie: z Przewodniczącego Sądu Najwyższego, dwóch innych sędziów Sądu Najwyższego wybranych przez zgromadzenie sędziów tego sądu, Ministra Sprawiedliwości oraz innego ministra wskazanego przez Rząd, dwóch deputowanych do Knesetu wybranych przez Kneset, dwóch przedstawicieli Izby Adwokackiej wybranych przez Krajową Radę Izby. Minister Sprawiedliwości jest przewodniczącym Komisji.

(c) Komisja może działać, nawet jeżeli liczba jej członków zmniejszyła się, pod warunkiem że liczba ta nie jest mniejsza niż siedem.

Artykuł 5

Obywatelstwo

Sędzią może być wyłącznie obywatel Izraela.

Artykuł 6

Ślubowanie

Osoba powołana na stanowisko sędziego składa ślubowanie przed Prezydentem Państwa. Rota ślubowania jest następująca:

"Ślubuję dochować wierności Państwu Izrael i jego prawom, rzetelnie wymierzać sprawiedliwość oraz nie naruszać prawa i zachować bezstronność."

Artykuł 7

Okres piastowania stanowiska

Okres piastowania stanowiska sędziego rozpoczyna się z chwilą złożenia przysięgi i kończy się wyłącznie wskutek:

- 1) przejścia na emeryturę;
- 2) zrzeczenia się stanowiska;
- 3) wyboru lub powołania na stanowisko, którego piastun nie może kandydować do Knesetu;
- 4) decyzji Komisji do Spraw Powoływania Sędziów podjętej na wniosek Przewodniczącego Komisji lub Prezesa Sądu Najwyższego głosami co najmniej siedmiu członków Komisji;
- 5) orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego.

Artykuł 8

Sędziowie emerytowani

Sędzia, który przeszedł na emeryturę, może zostać powołany na stanowisko sędziego, przy czym czas piastowania stanowiska oraz tryb i warunki powołania określa ustawa.

Artykuł 9

Ograniczenia w zakresie przeniesienia na inne stanowisko

(a) Sędzia może zostać przeniesiony na stałe z miejscowości, w której zajmuje stanowisko, do innej miejscowości, wyłącznie za zgodą Prezesa Sądu Najwyższego lub na podstawie orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego.

(b) Sędzia nie może zostać przeniesiony bez swojej zgody na stanowisko w sądzie niższego szczebla.

Artykuł 10

Wynagrodzenie i inne świadczenia

(a) Wynagrodzenie sędziów i inne świadczenia, wypłacane w okresie zajmowania stanowiska lub po jego zwolnieniu albo wypłacane po śmierci sędziego jego bliskim określa ustawa, albo decyzja Knesetu lub komisji Knesetu, upoważnionej przez Kneset w tym zakresie.

(b) Nie można podjąć decyzji o zmniejszeniu wynagrodzenia dotyczącej wyłącznie sędziów.

Artykuł 11

Zakaz podejmowania dodatkowych zajęć

Sędzia nie może podejmować dodatkowych zajęć ani sprawować funkcji publicznych, chyba że wyrażą na to zgodę Prezes Sądu Najwyższego oraz Minister Sprawiedliwości.

Artykuł 12

Postępowanie karne

(a) Postępowanie przygotowawcze przeciw sędziemu może zostać wszczęte wyłącznie za zgodą Doradcy Prawnego Rządu, a akt oskarżenia przeciw sędziemu może zostać wniesiony wyłącznie przez Doradcę Prawnego Rządu.

(b) Sprawa karna przeciw sędziemu jest rozpoznawana przez Sąd Okręgowy w składzie trzech sędziów, chyba że sędzia wyrazi zgodę na rozpoznanie sprawy na ogólnych zasadach.

(c) Niniejszego artykułu nie stosuje się w odniesieniu do typów przestępstw określonych przez ustawę.

Artykuł 13

Postępowanie dyscyplinarne

(a) Sędziowie podlegają jurysdykcji Sądu Dyscyplinarnego.

(b) W skład Sądu Dyscyplinarnego wchodzi sędziowie oraz sędziowie emerytowani, powołani przez Prezesa Sądu Najwyższego.

(c) Przesłanki wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, zasady wnoszenia skarg, skład sądu, uprawnienia Sądu Dyscyplinarnego oraz rodzaje środków dyscyplinarnych, które może on wymierzać, określa ustawa. Zasady postępowania muszą być zgodne z ustawą.

Artykuł 14

Zawieszenie

W razie wniesienia skargi lub aktu oskarżenia przeciw sędziemu, Prezes Sądu Najwyższego może zawiesić sędziego w piastowaniu stanowiska na określony przez siebie czas.

Artykuł 15

Sąd Najwyższy

(a) Siedzibą Sądu Najwyższego jest Jerozolima.

(b) Sąd Najwyższy rozpoznaje środki odwoławcze od wyroków i innych rozstrzygnięć sądów okręgowych.

(c) Sąd Najwyższy pełni również funkcję Wysokiego Trybunału Sprawiedliwości. Działając w tym charakterze, rozpoznaje on sprawy, w których uznaje za konieczne przyznanie ochrony prawnej ze względu na interes sprawiedliwości i które nie należą do właściwości innego sądu lub trybunału.

(d) Bez uszczerbku dla ogólnego charakteru przepisu ustępu (c), Sąd Najwyższy, działając jako Wysoki Trybunał Sprawiedliwości, ma prawo:

1) nakazać uwolnienie osób bezprawnie zatrzymanych lub aresztowanych;

2) nakazać władzom państwowym, władzom lokalnym, osobom, które wchodzą w skład wymienionych władz oraz innym osobom, które wykonują zadania publiczne zgodnie z ustawą, aby podjęły czynność należącą do ich prawnie określonego zakresu obowiązków lub zaniechały podjęcia takiej czynności, lub też - jeżeli zostały wybrane lub powołane niezgodnie z prawem - aby powstrzymały się od podejmowania działań;

3) nakazać sądom, trybunałom oraz organom lub osobom sprawującym, zgodnie z ustawą, władzę sądowniczą lub quasi-sądowniczą, z wyjątkiem sądów, o których mowa w niniejszej ustawie, oraz trybunałów religijnych, aby rozpoznały określoną sprawę, powstrzymały się od rozpoznania określonej sprawy, kontynuowały rozpoznawanie określonej sprawy, unieważniły postępowanie, które zostało przeprowadzone w sposób nieprawidłowy lub uchylily rozstrzygnięcie wydane w sposób nieprawidłowy;

4) nakazać trybunałom religijnym, aby rozpoznały określoną sprawę należącą do ich właściwości, powstrzymały się od rozpoznania lub kontynuowały rozpoznawanie określonej sprawy nie należącej do ich właściwości, z tym zastrzeżeniem, że Sąd Najwyższy nie rozpoznaje wniosku na podstawie niniejszego punktu, jeżeli zainteresowany nie podniósł zarzutu dotyczącego jurysdykcji przy pierwszej sposobności; jeżeli zainteresowany nie miał możliwości podniesienia takiego zarzutu do czasu wydania rozstrzygnięcia przez trybunał religijny, Sąd Najwyższy może unieważnić postępowanie lub uchylić orzeczenie trybunału religijnego wydane bez podstawy prawnej.

(e) Inne uprawnienia Sądu Najwyższego określa ustawa.

Artykuł 16

Inne sądy

Ustanawianie sądów okręgowych, sądów rejonowych i innych sądów, określanie ich uprawnień, siedziby oraz zakresu właściwości jest dokonywane na podstawie ustaw

Artykuł 17

Odwolanie

Strony mają prawo wniesienia środka odwoławczego od orzeczenia sądu pierwszej instancji, z wyjątkiem orzeczenia Sądu Najwyższego.

Artykuł 18

Dalsze rozpoznawanie sprawy

Sprawa rozstrzygnięta przez Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów może stanowić przedmiot dalszego rozpoznania w składzie pięciu sędziów, w przypadkach i w trybie określonych w ustawie.

Artykuł 19

Wznowienie postępowania

Postępowanie karne zakończone prawomocnym orzeczeniem może zostać wznowione w przypadkach i na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 20

Zasady prawne wiążące sądy

(a) Zasada prawna przyjęta przez sąd jest uwzględniana przez wszystkie sądy niższego szczebla.

(b) Zasada prawna przyjęta przez Sąd Najwyższy wiąże wszystkie sądy z wyjątkiem Sądu Najwyższego.

Artykuł 21

Referendarz sądowy

Przy sądzie może działać referendarz sądowy, który może być sędzią.

Artykuł 22

Ustawa, która nie może zostać naruszona przez rozporządzenia nadzwyczajne

Rozporządzenia nadzwyczajne nie mogą zmieniać niniejszej Ustawy Zasadniczej, czasowo jej zawieszać, ani określać warunków jej stosowania.

Artykuł 23

Sprawy wymagające uregulowania w ustawie

Następujące sprawy wymagają uregulowania w ustawie:

- 1) tryb wyboru i kadencja członków Komisji do Spraw Powoływania Sędziów;
- 2) kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowisk sędziów poszczególnych szczebli;
- 3) zasady powoływania Prezesa Sądu Najwyższego, Zastępcy Prezesa Sądu Najwyższego oraz prezesów i wiceprezesów sądów okręgowych i sądów rejonowych;
- 4) przesłanki i procedury odwołania sędziego ze stanowiska;
- 5) zasady delegowania sędziego do innego sądu oraz przenoszenia sędziego na określony czas lub na stałe z miejscowości, w której zajmuje stanowisko, do innej miejscowości;
- 6) postępowanie w sprawie zawieszenia sędziego oraz postępowanie w sprawie odwołania od decyzji o zawieszeniu;
- 7) sprawy, które sądy poszczególnych szczebli rozpoznają w składzie jednego sędziego, w składzie trzech sędziów lub liczniejszym;
- 8) sposób wyznaczania sędziego lub sędziów do rozpoznawania poszczególnych spraw.

Artykuł 24

Sprawy wymagające uregulowania na podstawie ustawy

Następujące sprawy wymagają uregulowania na podstawie ustawy:

- 1) zasady administracji sądowej, ich stanowienie oraz odpowiedzialność za wprowadzenie ich w życie;
- 2) regulamin Komisji do Spraw Powoływania Sędziów;
- 3) tryb ustępowania sędziego ze stanowiska;
- 4) tryb powoływania oraz uprawnienia urzędników stanu cywilnego przy sądach;
- 5) liczba sędziów sądów poszczególnych szczebli i liczba sądów w poszczególnych miejscowościach.

LITWA

SĄD

Artykuł 109

Wymiar sprawiedliwości w Republice Litewskiej sprawowany jest wyłącznie przez sądy.

Sędziowie i sądy wymierzając sprawiedliwość, są niezawisli.

Sędziowie przy rozpatrywaniu spraw podlegają tylko ustawie.

Sąd wydaje wyrok w imieniu Republiki Litewskiej.

Artykuł 110

Sędziowie nie mogą stosować ustawy, która jest sprzeczna z Konstytucją.

Jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że ustawa lub inny akt prawny, który może być zastosowany w danej sprawie, są sprzeczne z Konstytucją, sąd zawiesza rozpatrywanie sprawy i zwraca się do Sądu Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności ustawy lub innego aktu prawnego z Konstytucją.

Artykuł 111

Sądami Republiki Litewskiej są: Litewski Sąd Najwyższy, Litewski Sąd Apelacyjny, sądy apigardowe i apilinkowe .

Do rozstrzygania spraw administracyjnych, z zakresu prawa pracy, spraw rodzinnych, a także innych spraw mogą zostać, w drodze ustawy, powołane sądy szczególne.

W czasie pokoju nie mogą być w Republice Litewskiej tworzone sądy nadzwyczajne.

Strukturę i kompetencje sądów określa ustawa o sądach Republiki Litewskiej.

Artykuł 112

Sędziami w Litwie mogą być wyłącznie obywatele Republiki Litewskiej.

Sędziów Sądu Najwyższego, a spośród nich przewodniczącego, powołuje i odwołuje Sejm na wniosek Prezydenta Republiki.

Sędziów Sądu Apelacyjnego, a spośród nich przewodniczącego, powołuje Prezydent Republiki za zgodą Sejmu.

Sędziów sądów apigardowych, apilinkowych i sądów szczególnych oraz przewodniczących tych sądów powołuje i, gdy jest to konieczne, przenosi ich siedziby Prezydent Republiki.

W sprawach powoływania sędziów, awansów, przenoszenia lub zwolnienia z funkcji, Prezydent Republiki zasięga rady organu sędziowskiego, określonego przez ustawę.

Osoba powołana na sędziego składa, w trybie określonym przez ustawę, przysięgę wierności Republice Litewskiej i wymierzania sprawiedliwości wyłącznie w zgodzie z ustawą.

Artykuł 113

Sędzia nie może pełnić żadnych funkcji z wyboru lub mianowania, prowadzić przedsiębiorstwa, działalności handlowej, pracować w jakichkolwiek instytucjach bądź zakładach prywatnych. Nie może też otrzymywać innego wynagrodzenia oprócz wynagrodzenia sędziowskiego oraz wynagrodzenia za działalność pedagogiczną lub twórczą.

Sędzia nie może uczestniczyć w działalności partii i organizacji politycznych.

Artykuł 114

Ingerowanie organów władzy lub administracji państwowej, członków Sejmu i innych funkcjonariuszy, partii, organizacji politycznych i społecznych lub poszczególnych obywateli w działalność sędziów lub sądów jest zabronione i powoduje pociągnięcie do odpowiedzialności przewidzianej przez ustawę.

Sędzia nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej, aresztowany ani w żaden inny sposób nie może być ograniczona jego wolność bez zgody Sejmu, a w okresie między sesjami Sejmu bez zgody Prezydenta Republiki.

Artykuł 115

Sędzia sądu Republiki Litewskiej może zostać, w trybie przewidzianym przez ustawę, zwolniony z zajmowanego stanowiska w następujących przypadkach:

- 1) na własną prośbę;
- 2) po zakończeniu kadencji lub osiągnięciu przewidzianego przez ustawę wieku emerytalnego;
- 3) z powodu stanu zdrowia;
- 4) w przypadku wyboru na inny urząd lub dobrowolnego podjęcia innego zatrudnienia;
- 5) w przypadku dopuszczenia się czynu szkodzącego dobremu imieniu sędziego;
- 6) w przypadku uprawomocnienia się skazującego go wyroku sądowego.

Artykuł 116

Przewodniczący i sędziowie Sądu Najwyższego, także przewodniczący i sędziowie Sądu Apelacyjnego mogą być pozbawieni swych funkcji przez Sejm w procedurze impeachmentu, w przypadku poważnego naruszenia Konstytucji lub złamania przysięgi, a także w przypadku wyjścia na jaw popełnienia przestępstwa.

Artykuł 117

Rozpoznawanie spraw przed wszystkimi sądami odbywa się jawnie. Sąd może uchylić jawność, gdy przemawia za tym potrzeba ochrony tajemnicy życia osobistego lub rodzinnego, a także jeśli w toku rozprawy może zostać ujawniona tajemnica państwowa, zawodowa lub handlowa.

Postępowanie sądowe w Republice Litewskiej jest prowadzone w języku państwowym.

Osobom niewładającym językiem litewskim zapewnia się prawo do pomocy tłumacza w śledztwie i na rozprawie sądowej.

Artykuł 118

Prokurator w imieniu państwa wszczyna śledztwo, kieruje nim i wnosi oskarżenie w sprawach karnych.

W przypadkach przewidzianych w ustawie Prokurator broni praw i legalnych interesów osób, społeczeństwa i państwa.

Prokurator wykonując swe obowiązki, jest niezawisły i podlega tylko ustawie.

Prokuraturę Republiki Litewskiej tworzą Prokuratura Generalna i prokuratury terytorialne.

Prokuratora Generalnego powołuje i odwołuje, za zgodą Sejmu, Prezydent Republiki.

Tryb powoływania i zwalniania prokuratorów oraz ich status określa ustawa.

LUKSEMBURG

Rozdział VI

WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI

Artykuł 84

Spory, których przedmiotem są prawa cywilne, należą do wyłącznej kompetencji sądów.

Artykuł 85

Spory, których przedmiotem są prawa polityczne, należą do kompetencji sądów, z zastrzeżeniem wyjątków określonych w ustawie.

Artykuł 86

Sądy oraz sądownictwo sporne mogą zostać ustanowione tylko na podstawie ustawy. Nie można tworzyć komisji ani sądów nadzwyczajnych pod jakąkolwiek nazwą.

Artykuł 87

Ustawa określa organizację Wysokiego Sądu Sprawiedliwości.

Artykuł 88

Rozprawy sądowe są jawne, chyba że ich jawność stanowi zagrożenie dla porządku lub obyczajności; w takim przypadku sąd stwierdza to w drodze orzeczenia.

Artykuł 89

Każde orzeczenie podlega uzasadnieniu. Jest ogłaszane na jawnej rozprawie.

Artykuł 90

Sędziowie pokoju i sędziowie sądów są powoływani bezpośrednio przez Wielkiego Księcia. – Radcy Wysokiego Sądu oraz przewodniczący i wiceprzewodniczący sądów okręgowych są powoływani przez Wielkiego Księcia, na wniosek Wysokiego Sądu Sprawiedliwości.

Artykuł 91

Sędziowie pokoju, sędziowie sądów okręgowych i radcy Wysokiego Sądu są nieusuwalni.

- Żaden z nich nie może zostać pozbawiony stanowiska ani zostać zawieszony, chyba że w drodze orzeczenia sądowego. Przeniesienie sędziego może mieć miejsce jedynie w drodze nowego aktu powołania i za jego zgodą.

Jednak w przypadku inwalidztwa lub niewłaściwego zachowania może zostać zawieszony, odwołany lub przeniesiony na warunkach określonych w ustawie.

Artykuł 92

Wynagrodzenia członków korpusu sądowego określa ustawa.

Artykuł 93

Oprócz przypadków wyjątkowych przewidzianych w ustawie, żaden sędzia nie może przyjąć od Rządu funkcji dającej prawo do wynagrodzenia, chyba że będzie je wykonywał za darmo; przepis ten nie narusza zakazów łączenia stanowisk określonych w ustawie.

Artykuł 94

Ustawy szczególne określają organizację sądów wojskowych, ich uprawnienia, prawa i obowiązki członków tych sądów oraz czas sprawowania funkcji. Ustawa określa również organizację sądownictwa pracy i sądownictwa w zakresie zabezpieczeń społecznych, ich uprawnienia, tryb powoływania ich członków oraz czas sprawowania funkcji przez tych ostatnich.

Artykuł 95

Sądy i trybunały stosują rozporządzenia i zarządzenia, ogólne i lokalne, jedynie gdy są one zgodne z ustawami. - Wysoki Sąd Sprawiedliwości rozstrzyga spory kompetencyjne w trybie określonym w ustawie.

Art. 95 bis

(1) Spory administracyjno-prawne należą do właściwości sądu administracyjnego i Trybunału Administracyjnego. Sądy te rozstrzygają spory podatkowe w przypadkach i na warunkach określonych w ustawie.

(2) Ustawa może tworzyć inne sądy administracyjne.

(3) Trybunał Administracyjny stanowi najwyższą instancję sądowniczą w dziedzinie administracji.

(4) Uprawnienia i organizację sądów administracyjnych określa ustawa.

(5) Sędziowie Trybunału Administracyjnego i sądu administracyjnego są powoływani przez Wielkiego Księcia. Powoływanie członków Trybunału Administracyjnego oraz przewodniczącego i wiceprzewodniczących sądu administracyjnego, z wyjątkiem pierwszych aktów powołania, dokonywane jest na wniosek Trybunału Administracyjnego.

(6) Przepisy artykułów 91, 92 i 93 stosuje się do członków Trybunału Administracyjnego i sądu administracyjnego.

Artykuł 95 ter

(1) Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga, wydając wyroki o zgodności ustaw z Konstytucją.

(2) Każdy sąd może wystąpić z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego, na zasadach określonych w ustawie, o wydanie orzeczenia w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją, z wyjątkiem ustaw zatwierdzających umowy międzynarodowe.

(3) Trybunał Konstytucyjny składa się z Przewodniczącego Wysokiego Sądu Sprawiedliwości, Przewodniczącego Trybunału Administracyjnego, dwóch radców Sądu

Kasacyjnego oraz pięciu sędziów lub prokuratorów powołanych przez Wielkiego Księcia, na wspólny wniosek Wysokiego Sądu Sprawiedliwości i Trybunału Administracyjnego. Stosuje się do nich przepisy artykułów 91, 92 i 93. Trybunał Konstytucyjny orzeka w składzie izby obejmującej pięciu sędziów.

(4) Organizację Trybunału Konstytucyjnego i sposób wykonywania jego uprawnień określa ustawa.

MAROKO

O WŁADZY SĄDOWNICZEJ

O NIEZALEŻNOŚCI WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Artykuł 107

Władza sądownicza jest niezależna od władzy ustawodawczej i władzy wykonawczej.

Król jest gwarantem niezależności władzy sądowniczej.

Artykuł 108

Sędziowie są nieusuwalni.

Artykuł 109

Zakazuje się jakiegokolwiek ingerowania w sprawy zawisłe przed sądem. Sędziowie, sprawując swoją funkcję, nie mogą otrzymywać żadnych poleceń, instrukcji, ani podlegać jakiegokolwiek naciskowi.

Za każdym razem, gdy sędzia uzna, że jego niezawisłość jest zagrożona winien wystąpić w tej sprawie do Wysokiej Rady Władzy Sądowniczej.

Każde naruszenie przez sędziego zasady niezawisłości i bezstronności stanowi poważne naruszenie etyki zawodowej, co nie wyklucza ewentualnego pociągnięcia do odpowiedzialności prawnej.

Prawo zakazuje wszelkich prób wpływania na sędziego niedozwolonymi metodami.

Artykuł 110

Podstawowym obowiązkiem sędziów jest stosowanie ustaw. Wyroki wydawane są wyłącznie na podstawie bezstronnego zastosowania ustawy.

Prokuratorzy są zobowiązani do stosowania ustaw oraz, wydanych zgodnie z ustawą i sformułowanych na piśmie, poleceń przełożonych.

Artykuł 111

Sędziowie korzystają z wolności wypowiedzi, z poszanowaniem zasady powściągliwości i etyki sędziowskiej.

Mogą przystępować do stowarzyszeń lub zakładać stowarzyszenia zawodowe, z poszanowaniem zasady bezstronności i niezależności wymiaru sprawiedliwości i na warunkach określonych w ustawie.

Nie mogą należeć do partii politycznych i związków zawodowych.

Artykuł 112

Status sędziów określa ustawa organiczna.

O WYSOKIEJ RADZIE WŁADZY SĄDOWNICZEJ

Artykuł 113

Wysoka Rada Władzy Sądowniczej czuwa nad przestrzeganiem gwarancji udzielonych sędziom, w szczególności w zakresie ich niezawisłości, nominacji, awansu, przejścia w stan spoczynku i dyscypliny.

Rada, z własnej inicjatywy, opracowuje raporty o stanie wymiaru sprawiedliwości i systemu sądownictwa oraz przedstawia stosowne rekomendacje w tym zakresie.

Na wniosek Króla, rządu lub Parlamentu, Rada opracowuje szczegółowe opinie w sprawach związanych z wymiarem sprawiedliwości, z poszanowaniem zasady podziału władzy.

Artykuł 114

Od decyzji w sprawach indywidualnych podjętych przez Wysoką Radę Władzy Sądowniczej przysługuje skarga w sprawie nadużycia władzy do najwyższego sądu administracyjnego Królestwa.

Artykuł 115

Wysokiej Radzie Władzy Sądowniczej przewodniczy Król. W skład Rady wchodzi;

– Pierwszy prezes Sądu Kasacyjnego jako prezes-delegat;

- Prokurator generalny Króla przy Sądzie Kasacyjnym;
- Prezes Pierwszej Izby Sądu Kasacyjnego;
- 4 reprezentantów wybranych przez sędziów sądów apelacyjnych z ich grona;
- 6 reprezentantów wybranych przez sędziów sądów I instancji z ich grona;
- wśród 10 wybranych sędziów należy zapewnić reprezentację kobiet proporcjonalnie do ich udziału w organach wymiaru sprawiedliwości;
- Mediator;
- Przewodniczący Narodowej Rady Praw Człowieka;
- 5 osobistości mianowanych przez Króla ze względu na ich kompetencję, bezstronność i uczciwość, jak również ich wybitny wkład w działania na rzecz niezależności sądownictwa oraz praworządności, przy czym jedną z tych osób proponuje Sekretarz generalny Wysokiej Rady Naukowej.

Artykuł 116

Wysoka Rada Władzy Sądowniczej zbiera się co najmniej na dwie sesje w roku.

Przysługuje jej autonomia administracyjna i budżetowa.

W sprawach dyscyplinarnych Wysoką Radę Władzy Sądowniczej wspierają doświadczeni sędziowie-inspektorzy.

Wybór, organizację i funkcjonowanie Wysokiej Rady, jak również kryteria określające drogę awansu zawodowego sędziów oraz zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej określa ustawa organiczna.

W sprawach dotyczących prokuratorów, Wysoka Rada Władzy Sądowniczej uwzględnia raporty zawierające oceny wydane przez przełożonych, którym prokuratorzy podlegają.

O PRAWACH PODSĄDNYCH I ZASADACH FUNKCJONOWANIA WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Artykuł 117

Sędzia jest odpowiedzialny za ochronę praw i wolności oraz za zapewnienie bezpieczeństwa prawnego osób i grup osób, jak również za stosowanie ustaw.

Artykuł 118

Każdemu zapewnia się dostęp do sądu w celu obrony jego ustawowo chronionych praw i interesów.

Każdy akt prawny o charakterze wykonawczym lub decyzja indywidualna wydana w sprawach administracyjnych może stać się przedmiotem skargi do właściwego sądu administracyjnego.

Artykuł 119

Każdego podejrzanego lub oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki nie zostanie skazany prawomocnym wyrokiem sądu.

Artykuł 120

Każdy ma prawo do sprawiedliwego procesu i do wyroku wydanego w rozsądnym terminie.

Zapewnia się prawo do obrony przed wszystkimi sądami.

Artykuł 121

W przypadkach przewidzianych w ustawie, dostęp do wymiaru sprawiedliwości jest bezpłatny dla osób, które nie mają wystarczających środków na pokrycie kosztów postępowania sądowego.

Artykuł 122

Szkody spowodowane pomyłką sądową uprawniają do odszkodowania ze strony państwa.

Artykuł 123

Rozprawy są jawne, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Artykuł 124

Wyroki są wydawane i wykonywane w imieniu Króla i na podstawie ustawy.

Artykuł 125

Każdy wyrok winien być uzasadniony i ogłoszony publicznie na posiedzeniu jawnym na warunkach określonych ustawą.

Artykuł 126

Wyroki prawomocne są powszechnie wiążące.

Władze publiczne są zobowiązane do udzielenia pomocy prawnej, jeśli jest ona konieczna w trakcie procesu. Są one także zobowiązane do podejmowania niezbędnych działań w zakresie wykonywania orzeczeń.

Artykuł 127

Sądy powszechne i sądy wyspecjalizowane są tworzone ustawą.

Zabrania się tworzenia sądów specjalnych.

Artykuł 128

Policja sądowa podlega nadzorowi prokuratury i sędziów śledczych we wszystkich sprawach, które dotyczą dochodzeń i śledztw w przypadkach wykrywania przestępstw, aresztowań przestępców i dochodzenia prawdy.

MOŁDAWIA

WŁADZA SĄDOWNICZA

Część 1

Organizacja sądownictwa

Artykuł 114

Wymiar sprawiedliwości

Wymiar sprawiedliwości w imieniu prawa sprawowany jest wyłącznie przez sądy.

Artykuł 115

Sądy

- (1) Wymiar sprawiedliwości sprawują Sąd Najwyższy, sądy apelacyjne i sądy I instancji.
- (2) Dla niektórych kategorii spraw mogą funkcjonować, zgodnie z ustawą, sądy specjalne.
- (3) Tworzenie sądów nadzwyczajnych jest zakazane.
- (4) Ustrój sądów, ich skład i tryb postępowania sądowego określa ustawa organiczna.

Artykuł 116

Status sędziów

- (1) Z mocy prawa sędziowie sądów są niezawisli, bezstronni i nieusuwalni.
- (2) Sędziowie sądów mianowani są przez Prezydenta Republiki Mołdawii, na wniosek Najwyższej Rady Sądownictwa, na warunkach określonych w ustawie. Sędziowie wyłonieni wyniku konkursu są mianowani po raz pierwszy na okres 5 lat. Po upływie tego okresu, sędziowie zostają mianowani na okres do osiągnięcia granicy wieku określonej w ustawie.
- (3) Prezesi i wiceprezesi sądów są mianowani przez Prezydenta Republiki Mołdawii, na wniosek Najwyższej Rady Sądownictwa, na okres 4 lat.
- (4) Prezes, wiceprezesi i sędziowie Sądu Najwyższego są mianowani przez Parlament na wniosek Najwyższej Rady Sądownictwa. Powinni oni wykazywać się co najmniej dziesięcioletnim doświadczeniem w pracy na stanowisku sędziego.
- (5) Awansowanie i przenoszenie sędziów może następować tylko za ich zgodą.
- (6) Karanie sędziów może mieć miejsce wyłącznie w przypadkach przewidzianych ustawą.
- (7) Stanowisko sędziego jest niepołączalne z pełnieniem jakiegokolwiek innej funkcji wiążącej się z wynagrodzeniem, z wyjątkiem działalności dydaktycznej i naukowej.

Artykuł 117

Jawność rozpraw

We wszystkich sądach rozprawy są jawne. Rozprawy z wyłączeniem jawności dopuszczalne są jedynie w przypadkach określonych w ustawie, z zachowaniem wszelkich reguł postępowania sądowego.

Artykuł 118

Język postępowania sądowego i prawo do tłumacza

- (1) Postępowanie sądowe prowadzone jest w języku mołdawskim.
- (2) Osoby, które nie władają językiem mołdawskim mają prawo do zapoznania się ze wszystkimi aktami i materiałami danej sprawy oraz do wypowiedzenia się przed sądem za pośrednictwem tłumacza.

- (3) Postępowanie sądowe może być prowadzone również w języku zrozumiałym dla większości uczestników postępowania na warunkach określonych w ustawie.

Artykuł 119

Środki odwoławcze

Stronom i właściwym organom państwa przysługują środki odwoławcze od orzeczeń sądów, na warunkach określonych w ustawie.

Artykuł 120

Wiążący charakter wyroków i innych prawomocnych orzeczeń

Obowiązkowe jest uszanowanie wyroków i innych prawomocnych postanowień sądów, jak i współpraca z sądami podczas procesu oraz przy wykonywaniu wyroków i innych prawomocnych postanowień sądowych.

Artykuł 121

Środki finansowe wymiaru sprawiedliwości, wynagrodzenia i inne prawa

- (1) Środki finansowe sądów zatwierdzane są przez Parlament i uwzględniane w budżecie państwa.
- (2) Wynagrodzenie i inne prawa sędziów określa ustawa.
- (3) Sądy dysponują podporządkowaną im policją sądową.

Część 2

Najwyższa Rada Sądownictwa

Artykuł 122

Skład

- (1) Najwyższą Radę Sądownictwa tworzą sędziowie i osoby z tytułem profesora zwyczajnego, wybrani na okres 4 lat.
- (2) W skład Najwyższej Rady Sądownictwa wchodzi z urzędu: Prezes Sądu Najwyższego, Minister Sprawiedliwości i Prokurator Generalny.

Artykuł 123

Kompetencje

- (1) Do kompetencji Najwyższej Rady Sądownictwa należy mianowanie, przenoszenie, delegowanie i awansowanie sędziów oraz stosowanie wobec nich środków dyscyplinarnych.
- (2) Zasady organizacji i działania Najwyższej Rady Sądownictwa określa ustawa organiczna.

Część 3

Prokuratura

Artykuł 124

Kompetencje i struktura

- (1) Prokuratura reprezentuje ogólne interesy społeczeństwa i broni porządku prawnego, a także praw i wolności obywateli oraz na warunkach określonych w ustawie kieruje i prowadzi postępowania śledcze i przedstawia oskarżenie przed sądami.
- (2) System organów Prokuratury składa się z Prokuratury Generalnej, prokuratur terytorialnych i prokuratur specjalnych.
- (3) Organizację, kompetencje i zasady działania Prokuratury określa ustawa.

Artykuł 125

Status prokuratorów

- (1) Prokurator Generalny mianowany jest przez Parlament, na wniosek jego Przewodniczącego.
- (2) Niżsi rangą prokuratorzy są mianowani przez Prokuratora Generalnego i są mu podporządkowani.
- (3) Kadencja prokuratorów wynosi 5 lat.
- (4) Stanowisko prokuratora jest niepołączalne z pełnieniem jakiegokolwiek innej funkcji publicznej lub prywatnej, z wyjątkiem działalności dydaktycznej lub naukowej.
- (5) W sprawowaniu swych funkcji prokuratorzy podlegają wyłącznie ustawom.

PORTUGALIA

SĄDY

Rozdział I

ZASADY OGÓLNE

Artykuł 202

(Funkcja sędziowska)

1. Sądy są organami suwerenności posiadającymi kompetencje do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w imieniu ludu.
2. W zakresie sprawowania wymiaru sprawiedliwości do zadań sądów należy zapewnienie obrony praw oraz prawnie chronionych interesów obywateli, wymierzanie sankcji za naruszenia zasady legalizmu demokratycznego i rozstrzyganie sporów dotyczących interesów publicznych lub prywatnych.
3. W wykonywaniu swoich funkcji sądy mają prawo do pomocy ze strony innych organów władzy.
4. Ustawa może zinstytucjonalizować środki i formy pozasądowego rozstrzygania sporów.

Artykuł 203

(Niezawisłość)

Sądy są niezawisłe i podlegają tylko ustawie.

Artykuł 204

(Ocena niekonstytucyjności)

W sprawach przekazanych do rozstrzygnięcia sądy nie mogą stosować norm, które naruszają przepisy Konstytucji lub zasady w niej zawarte.

Artykuł 205

(Orzeczenia sądowe)

1. Orzeczenia sądowe z wyjątkiem rozstrzygnięć incydentalnych i porządkowych podlegają uzasadnieniu w formie określonej w ustawie.
2. Orzeczenia sądowe wiążą wszystkie podmioty publiczne i prywatne i przeważają nad decyzjami wszelkich innych władz.
3. Ustawa reguluje warunki wykonywania orzeczeń sądowych przez wszelkie władze i określa sankcje stosowane wobec osób odpowiedzialnych za ich niewykonanie.

Artykuł 206

(Rozprawy sądowe)

Rozprawy sądowe są jawne, chyba że dany sąd zadecyduje inaczej, postanowieniem podlegającym uzasadnieniu, w celu zapewnienia ochrony godności osób i moralności publicznej lub zapewnienia normalnego funkcjonowania sądu.

Artykuł 207

(Ława przysięgłych, udział czynnika ludowego, asesorzy techniczni)

1. Ława przysięgłych bierze udział w sądeniu ciężkich przestępstw, z wyjątkiem terroryzmu i wysoko zorganizowanej przestępczości, w przypadkach i w składzie określonym w ustawie, w szczególności na żądanie oskarżyciela lub oskarżonego.
2. Ustawa może określić udział sędziów społecznych w sądeniu spraw dotyczących pracy, przestępstw przeciwko zdrowiu publicznemu, drobnych przestępstw, wykonywania kar lub w innych przypadkach, w których uzasadnione jest szczególne rozważenie naruszonych wartości społecznych.
3. Ustawa może określić również udział asesorów posiadających kwalifikacje techniczne do sądenia określonych materii.

Artykuł 208

(Pomoc prawna)

Ustawa zapewnia adwokatom immunitety niezbędne do wykonywania ich funkcji i reguluje pomoc prawną jako element o podstawowym znaczeniu dla wymiaru sprawiedliwości.

Rozdział II

ORGANIZACJA SĄDÓW

Artykuł 209

(Rodzaje sądów)

1. Oprócz Trybunału Konstytucyjnego istnieją następujące rodzaje sądów:
 - a) Najwyższy Trybunał Sprawiedliwości oraz sądy powszechne pierwszej i drugiej instancji;
 - b) Najwyższy Trybunał Administracyjny oraz pozostałe sądy administracyjne i podatkowe;
 - c) Trybunał Obrachunkowy.
2. Można ustanawiać sądy morskie, polubowne oraz urzędy sędziów pokoju.
3. Ustawa określa przypadki i tryb, w jakim sądy wymienione w poprzednich ustępach mogą się konstituować, łącznie lub oddzielnie, w sądy kompetencyjne.

4. Z zastrzeżeniem przepisów dotyczących sądów wojskowych, zabronione jest tworzenie sądów posiadających wyłączną kompetencję sądenia określonych rodzajów przestępstw.

Artykuł 210

(Najwyższy Trybunał Sprawiedliwości oraz sądy pierwszej i drugiej instancji)

1. Najwyższy Trybunał Sprawiedliwości jest najwyższym organem w hierarchii sądów powszechnych; przepis ten nie narusza kompetencji należących do Trybunału Konstytucyjnego.

2. Przewodniczący Najwyższego Trybunału Sprawiedliwości jest wybierany przez sędziów wchodzących w skład Trybunału.

3. Sądami pierwszej instancji są, z reguły, sądy okręgowe, do których zalicza się sądy wymienione w ust. 2 artykułu następnego.

4. Sądami drugiej instancji są, z reguły, sądy apelacyjne.

5. Najwyższy Trybunał Sprawiedliwości funkcjonuje jako sąd pierwszej i drugiej instancji w przypadkach określonych w ustawie.

Artykuł 211

(Kompetencje i specjalizacja sądów powszechnych)

1. Sądy powszechne posiadają ogólną kompetencję w sprawach cywilnych i karnych oraz sprawują jurysdykcję we wszystkich sprawach nie przekazanych innym rodzajom sądów.

2. W pierwszej instancji mogą orzekać sądy o szczególnym zakresie kompetencji oraz sądy wyspecjalizowane w sądeniu określonych spraw.

3. Do składu orzekającego sądów wszystkich instancji, które sądzą przestępstwa o charakterze ściśle wojskowym, należy jeden lub kilku sędziów wojskowych, na zasadach określonych w ustawie.

4. Sądy apelacyjne i Najwyższy Trybunał Sprawiedliwości mogą orzekać w wyspecjalizowanych wydziałach.

Artykuł 212

(Sądy administracyjne i podatkowe)

1. Najwyższy Trybunał Administracyjny jest najwyższym organem w hierarchii sądów administracyjnych i podatkowych; przepis ten nie narusza kompetencji należących do Trybunału Konstytucyjnego.

2. Przewodniczący Najwyższego Trybunału Administracyjnego jest wybierany spośród i przez sędziów wchodzących w skład Trybunału.

3. Do kompetencji sądów administracyjnych i podatkowych należy rozpoznawanie powództw i skarg, w celu rozstrzygnięcia sporów wynikających ze stosunków prawnych administracyjnych lub podatkowych.

Artykuł 213

(Sądy wojskowe)

Podczas trwania stanu wojennego tworzy się sądy wojskowe posiadające kompetencję sądenia przestępstw o charakterze ściśle wojskowym.

Artykuł 214

(Trybunał Obrachunkowy)

1. Trybunał Obrachunkowy jest najwyższym organem kontroli legalności wydatków publicznych i oceny rachunków, które ustawa poddaje jego kontroli, przy czym do kompetencji Trybunału należy, w szczególności:

a) wydawanie opinii na temat ogólnych rachunków państwa, w tym rachunków systemu zabezpieczenia społecznego;

b) wydawanie opinii na temat rachunków Regionów Autonomicznych Azorów i Madery;

c) egzekwowanie odpowiedzialności w przypadku przestępstw finansowych, na zasadach określonych w ustawie;

d) wykonywanie pozostałych kompetencji przyznanych przez ustawę.

2. Kadencja przewodniczącego Trybunału Obrachunkowego trwa cztery lata, z zastrzeżeniem przepisu art. 133 pkt m).

3. Trybunał Obrachunkowy może działać w sposób zdecentralizowany, w wydziałach regionalnych, na zasadach określonych w ustawie.

4. W Regionach Autonomicznych Azorów i Madery istnieją wydziały Trybunału Obrachunkowego, które posiadają pełny zakres kompetencji w sprawach dotyczących danego regionu, na zasadach określonych w ustawie.

Rozdział III

STATUS SĘDZIÓW

Artykuł 215

(Sędziowie sądów powszechnych)

1. Sędziowie sądów powszechnych tworzą jednolity korpus i posiadają jednakowy status.
2. Ustawa określa warunki i zasady powoływania sędziów sądów powszechnych pierwszej instancji.
3. Sędziowie sądów powszechnych drugiej instancji są powoływani spośród sędziów sądów pierwszej instancji przede wszystkim na podstawie kryterium osiągnięć, w drodze konkursu, w którym uwzględnia się przebieg pracy zawodowej.
4. Powołanie do Najwyższego Trybunału Sprawiedliwości następuje w drodze konkursu, w którym uwzględnia się przebieg pracy zawodowej, otwartego dla sędziów, prokuratorów oraz dla innych zasłużonych prawników, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 216

(Gwarancje i zakaz łączenia stanowisk)

1. Sędziowie są nieusuwalni i nie mogą być przenoszeni, zawieszani, przenoszeni w stan spoczynku lub odwoływani, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ustawie.
2. Sędziowie nie ponoszą odpowiedzialności za swoje orzeczenia, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.
3. Sędziowie czynni zawodowo nie mogą sprawować żadnej innej funkcji publicznej lub prywatnej, z wyjątkiem działalności dydaktycznej lub naukowej w dziedzinie prawa, wykonywanej bez wynagrodzenia, na zasadach określonych w ustawie.
4. Sędziom czynnym zawodowo nie można powierzać wykonywania zadań służbowych nie związanych z działalnością sądów bez zezwolenia właściwej rady najwyższej.
5. Ustawa może ustanowić inne zakazy łączenia stanowisk z funkcją sędziego.

Artykuł 217

(Powoływanie, przyznawanie stanowisk, przenoszenie i awansowanie sędziów)

1. Powoływanie, przyznawanie stanowisk, przenoszenie i awansowanie sędziów sądów powszechnych oraz przeprowadzanie postępowania dyscyplinarnego należy do kompetencji Najwyższej Rady Sądownictwa, na zasadach określonych w ustawie.

2. Powoływanie, przyznawanie stanowisk, przenoszenie i awansowanie sędziów sądów administracyjnych i podatkowych oraz przeprowadzanie postępowania dyscyplinarnego należy do kompetencji właściwej rady najwyższej, na zasadach określonych w ustawie.

3. Ustawa określa zasady postępowania i kompetencje w zakresie przyznawania stanowisk, przenoszenia i awansowania oraz w zakresie prowadzenia postępowania dyscyplinarnego wobec sędziów pozostałych sądów, z zachowaniem gwarancji przewidzianych w Konstytucji.

Artykuł 218

(Najwyższa Rada Sądownictwa)

1. Najwyższej Radzie Sądownictwa przewodniczy przewodniczący Najwyższego Trybunału Sprawiedliwości, a w jej skład wchodzi:

a) dwóch członków wyznaczonych przez Prezydenta Republiki;

b) siedmiu członków wybranych przez Zgromadzenie Republiki;

c) siedmiu sędziów wybranych spośród swojego grona, zgodnie z zasadą proporcjonalności.

2. Zasady dotyczące gwarancji dla sędziów stosuje się do wszystkich członków Najwyższej Rady Sądownictwa.

3. Ustawa może przewidywać, aby członkami Najwyższej Rady Sądownictwa byli urzędnicy wymiaru sprawiedliwości, wybrani ze swojego grona, z prawem udziału w dyskusji i głosowaniu tylko w sprawach dotyczących oceny osiągnięć zawodowych i prowadzenia postępowania dyscyplinarnego wobec urzędników wymiaru sprawiedliwości.

Rozdział IV

PROKURATURA

Artykuł 219

(Funkcje i status)

1. Do prokuratury należy reprezentowanie państwa i obrona interesów określonych w ustawie, a także uczestniczenie w realizacji polityki karnej określonej przez organy suwerenności oraz wszczynanie postępowania karnego w oparciu o zasadę legalizmu i obrona legalizmu demokratycznego, zgodnie z przepisem ustępu następnego oraz zasadami określonymi w ustawie.

2. Prokuratura posiada odrębny status i korzysta z autonomii, na zasadach określonych w ustawie.

3. Ustawa określa szczególne formy pomocy dla prokuratury w przypadkach przestępstw o ściśle wojskowym charakterze.

4. Prokuratorzy są urzędnikami, którzy mogą zostać pociągnięci do odpowiedzialności za swoje działania, podlegają zasadzie hierarchicznego podporządkowania, i nie mogą być przenoszeni, zawieszani, przenoszeni w stan spoczynku lub odwoływani, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ustawie.

5. Powoływanie, przyznawanie stanowisk, przenoszenie i awansowanie prokuratorów oraz prowadzenie postępowania dyscyplinarnego należy do kompetencji Prokuratury Generalnej Republiki.

Artykuł 220

(Prokuratura Generalna Republiki)

1. Prokuratura Generalna Republiki jest najwyższym organem prokuratury; jej skład i kompetencje określa ustawa.

2. Prokuratorze Generalnej Republiki przewodniczy Prokurator Generalny Republiki; w jej skład wchodzi Rada Najwyższa Prokuratury, złożona z członków wybranych przez Zgromadzenie Republiki oraz członków wybranych przez prokuratorów ze swojego grona.

3. Kadencja Prokuratora Generalnego Republiki trwa sześć lat, z zastrzeżeniem przepisu art. 133 pkt m).

SŁOWENIA

IV. USTRÓJ PAŃSTWOWY

g) Sądownictwo

Artykuł 125

(niezawisłość sędziowska)

Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli. Są oni związani tylko konstytucją i ustawami.

Artykuł 126

(organizacja i właściwość sądów)

Organizację i właściwość sądów określa ustawa.

Ustanawianie sądów szczególnych jest zakazane, a w czasie pokoju zakazane jest również ustanawianie sądów wojskowych.

Artykuł 127

(Sąd Najwyższy)

Sąd Najwyższy jest najwyższym organem sądowym w państwie.

Orzeka on w sprawie zwykłych i nadzwyczajnych środków odwoławczych oraz wykonuje inne zadania określone ustawą.

Artykuł 128

(udział obywateli w wymiarze sprawiedliwości)

Ustawa określa przypadki i formy bezpośredniego uczestnictwa obywateli w wymiarze sprawiedliwości.

Artykuł 129

(stałość urzędu sędziowskiego)

Urząd sędziowski ma charakter stały. Ustawa określa granice wieku i inne przesłanki wyboru sędziów.

Ustawa określa wiek, w którym sędziowie przechodzą na emeryturę.

Artykuł 130

(wybór sędziów)

Sędziowie są wybierani przez Zgromadzenie Państwowe na wniosek Rady Sądownictwa.

Artykuł 131

(Rada Sądownictwa)

Rada Sądownictwa składa się z 11 członków. 5 członków wybiera Zgromadzenie Państwowe na wniosek Prezydenta Republiki spośród uniwersyteckich profesorów prawa, adwokatów i innych prawników, a 6 wybierają spośród siebie sędziowie, którzy stale wykonują zawód sędziego. Przewodniczący Rady Sądownictwa jest wybierany przez Radę Sądownictwa spośród jej członków.

Artykuł 132

(dymisja i usunięcie sędziego z urzędu)

Sędzia traci urząd w przypadkach określonych ustawą.

Jeśli sędzia sprawując swój urząd narusza konstytucję lub poważnie łamie ustawy, Zgromadzenie Państwowe na wniosek Rady Sądownictwa może go z urzędu usunąć.

W przypadku umyślnego popełnienia przestępstwa polegającego na nadużyciu władzy sędziowskiej stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądowym, Zgromadzenie Państwowe usuwa sędziego z urzędu.

Artykuł 133

(niepołączalność urzędu sędziego)

Urzędu sędziego nie można łączyć z pełnieniem innych funkcji w organach państwowych, w organach administracji lokalnej i w organach partii politycznych, a także z innymi funkcjami i zajęciami określonymi w ustawie.

Artykuł 134

(immunitet sędziowski)

Nikt, kto uczestniczy w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za opinie wyrażane w związku z podejmowaniem decyzji przez sąd.

Sędzia nie może być zatrzymany i nie może być przeciw niemu wszczęte postępowanie karne bez zgody Zgromadzenia Państwowego, jeśli przestępstwo, o którego popełnienie jest podejrzany pozostaje w związku z pełnieniem urzędu sędziowskiego.

h) Prokuratura państwowa

Artykuł 135

(prokurator państwowy)

Prokurator państwowy przygotowuje i wnosi oskarżenie o popełnienie przestępstwa oraz posiada inne kompetencje określone ustawą.

Zasady działania i kompetencje prokuratora państwowego określa ustawa.

Artykuł 136

(niepołączalność urzędu prokuratora państwowego)

Urzędu prokuratora państwowego nie można łączyć z funkcjami w innych organach państwa, w organach administracji lokalnej i w organach partii politycznych, a także z innymi funkcjami i zajęciami określonymi ustawą.

i) Adwokatura i notariat

Artykuł 137

(adwokatura i notariat)

Adwokatura, jako element wymiaru sprawiedliwości, jest służbą regulowaną ustawą.

Notariat jest służbą publiczną regulowaną ustawą.

SŁOWACJA

SĄDY REPUBLIKI SŁOWACKIEJ

Artykuł 141

1. W Republice Słowackiej wykonywanie sądownictwa należy do niezawisłych i bezstronnych sądów.

2. Sądownictwo wykonywane jest na wszystkich szczeblach oddzielnie od innych organów państwowych.

Artykuł 141a

Rada Sądownictwa Republiki Słowackiej

1. Przewodniczącym Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej jest przewodniczący Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej. Jej pozostałymi członkami są:

- a. ośmiu sędziów, których wybierają i odwołują sędziowie Republiki Słowackiej,
- b. trzech członkowie, których wybiera i odwołuje Rada Narodowa Republiki Słowackiej,
- c. trzech członkowie, których mianuje i odwołuje prezydent Republiki Słowackiej,
- d. trzech członkowie, których mianuje i odwołuje rząd Republiki Słowackiej.

2. Członkiem Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej zgodnie z ustępem 1 lit b) do d) może zostać osoba o nienagannym charakterze, mająca wyższe wykształcenie prawnicze i co najmniej 15 lat praktyki zawodowej.

3. Kadencja członków Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej trwa pięć lat. Tę samą osobę można wybrać albo mianować na członka Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej najwyżej na dwie następujące po sobie kadencje.

4. Do kompetencji Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej należy:

- a. przedkładanie prezydentowi Republiki Słowackiej wniosków o mianowanie sędziów i wniosków o odwołanie sędziów,

- b. rozstrzyganie o przydziale i przeniesieniu sędziów,
- c. przedkładanie prezydentowi Republiki Słowackiej wniosków o mianowanie przewodniczącego Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej i wiceprzewodniczącego Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej i wniosków o ich odwołanie,
- d. przedkładanie rządowi Republiki Słowackiej wniosków dotyczących kandydatur sędziów, którzy mieliby działać w imieniu Republiki Słowackiej w międzynarodowych organach sądowych,
- e. wybieranie i odwoływanie członków senatów dyscyplinarnych oraz wybieranie i odwoływanie przewodniczących senatów dyscyplinarnych,
- f. wypowiedanie się o projekcie budżetu sądów Republiki Słowackiej przy sporządzaniu projektu budżetu państwa,
- g. inne kompetencje, jeżeli tak określi ustawa.

5. Do przyjęcia uchwały Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej potrzebna jest zgoda większości ponad połowy wszystkich jej członków.

6. Szczegóły o sposobie wybierania członków Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej, o jej kompetencjach, o organizacji i o stosunkach z organami sądowej administracji i z organami samorządu sędziowskiego określi ustawa.

Artykuł 142

1. Sądy orzekają w sprawach cywilnych i karnych; sądy kontrolują także legalność rozstrzygnięć organów administracji publicznej i legalność rozstrzygnięć, postanowień albo innych działań organów władzy publicznej, jeżeli tak określi ustawa.

2. Sądy orzekają w senatach, jeżeli ustawa nie określi, że w sprawie orzeka jeden sędzia. Ustawa określi, kiedy w orzekaniu senatu uczestniczą także ławnicy spośród obywateli, a w których sprawach może także orzekać pracownik sądu upoważniony przez sędziego. Przeciwno orzeczeniu pracownika sądu upoważnionego przez sędziego dopuszczalny jest środek zaskarżenia, o którym orzeka zawsze sędzia.

3. Wyroki wydawane są w imieniu Republiki Słowackiej i zawsze jawnie.

Artykuł 143

1. System sądów tworzą Sąd Najwyższy Republiki Słowackiej i inne sądy.

2. Szczegółowy ustrój systemu sądów, ich właściwość, organizację i tryb postępowania przed nimi określi ustawa.

3. W zakresie określonym ustawą w kierowaniu i administrowaniu sądami uczestniczą także organy samorządu sędziowskiego.

Artykuł 144

1. Sędziowie są przy wykonywaniu swojej funkcji niezawisli i przy orzekaniu są związani konstytucją, ustawą konstytucyjną, umową międzynarodową wskazaną w art. 7 ust. 2 i 5 i ustawą.

2. Jeżeli sąd przypuszcza, że inny powszechnie obowiązujący przepis prawa, jego część albo jego poszczególne postanowienie, które odnosi się do rozpatrywanej sprawy, jest niezgodne z konstytucją, ustawą konstytucyjną, umową międzynarodową wskazaną w art. 7 ust. 5 albo z ustawą, postępowanie zawiesza i składa wniosek o wszczęcie postępowania na podstawie art. 125 ust. 1. Prawny pogląd Sądu Konstytucyjnego wyrażony w orzeczeniu jest wiążący dla sądu.

Artykuł 145

1. Sędziów mianuje i odwołuje prezydent Republiki Słowackiej na wniosek Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej.

2. Sędzią może zostać mianowany obywatel Republiki Słowackiej, który posiada prawo wybieralności do Rady Narodowej Republiki Słowackiej, osiągnął wiek 30 lat i ma wyższe wykształcenie prawnicze. Inne warunki dla mianowania na sędziego oraz jego funkcyjne awansowanie, jak i zakres immunitetu sędziowskiego określi ustawa.

3. Przewodniczącego Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej i wiceprzewodniczącego Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej mianuje prezydent Republiki Słowackiej na wniosek Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej na pięć lat spośród sędziów Sądu Najwyższego. Ta sama osoba może być mianowana przewodniczącym Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej albo wiceprzewodniczącym Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej najwyżej na dwie następujące po sobie kadencje. Przed upływem kadencji prezydent Republiki Słowackiej może odwołać przewodniczącego Sądu Najwyższego albo wice-przewodniczącego Sądu Najwyższego Republiki Słowackiej z przyczyn określonych w art. 147.

4. Sędzia składa na ręce prezydenta Republiki Słowackiej następujące ślubowanie:

„Ślubuję na swoją cześć i sumienie, że będę kierować się Konstytucją, ustawami konstytucyjnymi i umowami międzynarodowymi, które ratyfikowała Republika Słowacka i które zostały ogłoszone w sposób określony w ustawie, oraz ustawami, będę interpretować ustawy i orzekać według swojego najlepszego przeświadczenia, niezawisłe i bezstronnie.”

5. Sędzia obejmuje swoją funkcję przez złożenie ślubowania.

Artykuł 145a

1. Jeżeli mianowany sędzią jest członkiem partii politycznej lub ruchu politycznego, jest on zobowiązany zrzec się członkostwa w nich jeszcze przed złożeniem ślubowania.

2. Sędzia wykonuje swoją funkcję zawodowo. Wykonywanie funkcji sędziego jest niepołączalne z funkcją w innym organie władzy publicznej, funkcją urzędnika państwowego, ze stosunkiem pracy, ze stosunkiem o analogicznym charakterze, z prowadzeniem przedsiębiorstwa, z członkostwem w kierowniczym lub kontrolnym organie osoby prawnej, który prowadzi przedsiębiorstwo, ani z inną działalnością gospodarczą albo zarobkową, z wyjątkiem administrowania własnym majątkiem i działalności naukowej, pedagogicznej, literackiej albo artystycznej i członkostwem w Radzie Sądownictwa Republiki Słowackiej.

Artykuł 146

Sędzia może się zrzec swojej funkcji, składając pisemne oświadczenie prezydentowi Republiki Słowackiej. W takim przypadku jego funkcja wygasa z upływem miesiąca kalendarzowego, w którym zostało dostarczone pisemne oświadczenie o zrzeczeniu się funkcji.

Artykuł 147

1. Prezydent Republiki Słowackiej na wniosek Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej odwołuje sędziego na podstawie prawomocnego wyroku skazującego za umyślny czyn karalny albo jeżeli został prawomocnie skazany za czyn karalny, a sąd nie orzekł w jego przypadku o warunkowym zawieszeniu kary pozbawienia wolności, na podstawie rozstrzygnięcia senatu dyscyplinarnego za czyn, który jest nie do pogodzenia z wykonywaniem funkcji sędziego, albo jeżeli sędzia utracił prawo wybieralności do Rady Narodowej Republiki Słowackiej.

2. Prezydent Republiki Słowackiej na wniosek Rady Sądownictwa Republiki Słowackiej może sędziego odwołać,

a) jeżeli stan zdrowia w dłuższym okresie, a co najmniej przez jeden rok, nie pozwala mu regularnie wykonywać obowiązków sędziowskich,

b) jeżeli osiągnął wiek 65 lat.

Artykuł 148

1. Sędziego można przenieść do innego sądu tylko za jego zgodą albo na podstawie orzeczenia senatu dyscyplinarnego.

2. Przesłanki zawieszenia wykonywania funkcji sędziowskiej i przesłanki tymczasowego zawieszenia wykonywania funkcji sędziego albo tymczasowego przeniesienia sędziego określi ustawa.

3. Sposób powoływania ławników określi ustawa.

Prokuratura Republiki Słowackiej

Artykuł 149

Prokuratura Republiki Słowackiej chroni prawa i ustawowo chronione interesy osób fizycznych i osób prawnych oraz państwa.

Artykuł 150

Na czele prokuratury stoi Prokurator Generalny, którego mianuje i odwołuje prezydent Republiki Słowackiej na wniosek Rady Narodowej Republiki Słowackiej.

Artykuł 151

Szczegóły odnośnie do mianowania i odwołania, praw i obowiązków prokuratorów oraz organizacji prokuratury określi ustawa.

SZWECJA

Wymiar sprawiedliwości

Sądy

§ 1

Sąd Najwyższy, sądy apelacyjne oraz sądy rejonowe są sądami powszechnymi. Najwyższy Sąd Administracyjny, trybunały skarbowo-administracyjne i sądy administracyjne są powszechnymi sądami administracyjnymi. Prawo do rozpoznania sprawy przez Sąd Najwyższy, Naczelny Sąd Administracyjny, sąd apelacyjny lub trybunał skarbowo-administracyjny może być ustawowo ograniczone. Inne sądy tworzone są na mocy ustawy. Rozdział 2 § 11 ust. 1 określa sprawy dla rozpatrzenia których zakazane jest tworzenie sądów specjalnych.

Członkiem Sądu Najwyższego lub Najwyższego Sądu Administracyjnego może być tylko sędzia, który jest lub był sędzią zawodowym. Członkami innych sądów mogą być wyłącznie sędziowie zawodowi. W przypadku sądów tworzonych dla rozpatrzenia określonej grupy spraw lub dla określonej grupy osób można w ustawie wyjątkowo odstąpić od zasady tu wyrażonej.

§ 2

Przepisy dotyczące wymiaru sprawiedliwości, ogólnych zasad organizacji sądów oraz postępowania sądowego, które nie zostały zawarte w Akcie o formie Rządu, określa ustawa.

Niezawisłość wymiaru sprawiedliwości

§ 3

Żaden organ władzy publicznej, nie wyłączając Riksdagu, nie może określać w jaki sposób sądy mają wyrokować w konkretnej sprawie lub w indywidualnych przypadkach stosować przepisy prawa. Żaden organ władzy publicznej nie ma również prawa wpływać na to w jaki sposób obowiązki sądowe rozdzielane są pomiędzy poszczególnych sędziów.

§ 4

Riksdag nie ma prawa podejmować żadnych funkcji sędziowskich, chyba że jest to przewidziane aktem konstytucyjnym lub Aktem o Riksdagu.

§ 5

Spory między prywatnymi podmiotami nie mogą być rozstrzygane przez inne niż sądy powołane ustawowo organy, chyba że ustawa stanowi inaczej. Powoływanie sędziów zawodowych.

§ 6

Sędziów zawodowych powołuje Rząd. Przy obsadzaniu stanowisk sędziów zawodowych należy kierować się wyłącznie obiektywnymi przesłankami takimi, jak zasługi oraz kwalifikacje.

Przepisy dotyczące procedury powoływania sędziów zawodowych określa ustawa. Uprawnienia sędziego zawodowego.

§ 7

Sędzia zawodowy może być zwolniony ze służby jedynie gdy:

1. w wyniku popełnienia przestępstwa lub poważnego bądź powtarzającego się zaniedbywania swoich obowiązków okazał się osobą niegodną wykonywania służby; lub
2. osiągnął wiek emerytalny lub ma ustawowy obowiązek przejścia na rentę z powodu trwałej utraty zdolności do wykonywania pracy.

O ile wymagają tego względy organizacyjne, sędzia zawodowy może być przeniesiony na równorzędne stanowisko.

§ 8

Oskarżenie o popełnieniu przestępstwa w czasie pełnienia obowiązków przez członka Sądu Najwyższego lub Najwyższego Sądu Administracyjnego wszczyna Sąd Najwyższy. Najwyższy Sąd Administracyjny rozpoznaje wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego, lub o jego zawieszenie w pełnieniu obowiązków bądź o obowiązku poddania się przez niego badaniu lekarskiemu. Jeśli taki wniosek dotyczy członka Najwyższego Sądu Administracyjnego, rozpatrywany jest przez Sąd Najwyższy. Prawo do wniesienia wniosku, o którym mowa w ust. 1 i 2, przysługuje Ombudsmanowi Riksdagu lub Kanclerzowi Sprawiedliwości.

§ 9

W przypadku zwolnienia sędziego zawodowego ze służby przez inny organ władzy publicznej niż sąd, **ma on prawo domagać się rozpatrzenia swojej sprawy przez sąd.** Odwołanie rozpatrywane jest w sądzie przez sędziów zawodowych. Powyższy przepis stosuje się także do sędziego zawieszonoego w wykonywaniu obowiązków lub zobowiązanego do przeprowadzenia badań lekarskich oraz przeciwko któremu wszczęto postępowanie dyscyplinarne.

§ 10

Przepisy dotyczące uprawnień sędziów zawodowych reguluje ustawa. Wymóg posiadania obywatelstwa szwedzkiego.

§ 11

Sędzią zawodowym może zostać jedynie szwedzki obywatel. W innych przypadkach wymóg obywatelstwa szwedzkiego dla osób pełniących funkcje w ramach wymiaru sprawiedliwości ma zastosowanie, jeżeli przewiduje to ustawa i na warunkach przez nią określonych.

TURCJA

Władza sędziowska

I. Postanowienia ogólne

A. Niezawisłość sądów

Artykuł 138

Sędziowie są niezawisli w wykonywaniu swoich obowiązków. Orzekają zgodnie z Konstytucją, ustawami oraz swoim sumieniem.

Żaden organ, urząd, władza, ani osoba nie mogą instruować, wydawać poleceń, kierować okólników, ani wydawać zaleceń i wytycznych sędziom i sądom w sprawach wykonywania władzy sądowniczej.

Nie dopuszcza się kierowania zapytań, prowadzenia debat ani zajmowania stanowiska przez Zgromadzenie Ustawodawcze w sprawach toczących się przed sądem i dotyczących wykonywania władzy sądowniczej.

Organy ustawodawcze i wykonawcze oraz administracja są obowiązane do podporządkowania się wyrokom sądowym i nie mogą ich w jakikolwiek sposób zmieniać ani opóźniać ich wykonania.

B. Gwarancje dla sędziów i prokuratorów publicznych

Artykuł 139

Sędziowie i prokuratorzy publiczni nie mogą być zwalniani ani przenoszeni na emeryturę przed osiągnięciem wieku określonego w Konstytucji; nie mogą zostać pozbawieni swoich wynagrodzeń, świadczeń i innych przysługujących im uprawnień, nawet w przypadku zniesienia sądu lub stanowiska.

Ustawa określa wyjątki dotyczące osób skazanych za przestępstwo, którego popełnienie pociąga za sobą niemożność sprawowania ich stanowisk, osób w sposób ostateczny uznanych za niezdolne do wykonywania obowiązków ze względu na stan zdrowia oraz osób uznanych za nieodpowiednie do sprawowania urzędu.

C. Sędziowie i oskarżyciele publiczni

Artykuł 140

Sędziowie i oskarżyciele publiczni wykonują swoje obowiązki jako sędziowie i prokuratorzy sądów powszechnych i administracyjnych. Obowiązki te są wykonywane przez zawodowych sędziów i prokuratorów.

Sędziowie wykonują swoje obowiązki zgodnie z zasadami niezawisłości sądów i gwarancją nieusuwalności sędziów.

Kwalifikacje, tryb powoływania, prawa i obowiązki, wynagrodzenia i świadczenia, awanse, czasowe lub stałe zmiany stanowiska, lub zakresu obowiązków, wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i nakładanie kar dyscyplinarnych, wszczęcie dochodzenia i postawienie w stan oskarżenia za przestępstwo popełnione przy lub w związku z wypełnianiem obowiązków, kary oraz stwierdzenie niekompetencji, wymagające pozbawienia urzędu,

szkolenia wewnętrzne i inne kwestie związane ze statusem sędziów i oskarżycieli publicznych, zgodnie z zasadami niezawisłości sądów i gwarancją nieusuwalności sędziów określa ustawa

Sędziowie i prokuratorzy sprawują urząd do ukończenia sześćdziesiątego piątego roku życia; wiek emerytalny i zasady awansowania sędziów wojskowych określa ustawa.

Sędziowie i prokuratorzy publiczni nie mogą pełnić innych funkcji urzędowych lub publicznych niż określone ustawą.

W zakresie obowiązków administracyjnych sędziowie i prokuratorzy podlegają Ministerstwu Sprawiedliwości.

Sędziowie i prokuratorzy, pełniący stanowiska administracyjne w organach wymiaru sprawiedliwości podlegają tym samym postanowieniom co sędziowie i prokuratorzy. Ich stopnie i kategorie są określane zgodnie z zasadami dotyczącymi sędziów i prokuratorów i mogą oni korzystać z wszelkich praw przyznanym sędziom i prokuratorom.

D. Jawność rozprawy i uzasadnienie wyroku

Artykuł 141

Rozprawy sądowe są jawne. Decyzja o częściowym lub całkowitym uchyleniu jawności rozprawy może zostać podjęta wyłącznie ze względu na ochronę moralności lub bezpieczeństwo publiczne.

Postępowanie w sprawach nieletnich regulują odrębne przepisy ustawy.

Wszystkie wyroki sądowe są sporządzane na piśmie i winny zawierać uzasadnienie.

Obowiązkiem sądu jest przeprowadzenie procesu w możliwie krótkim czasie i przy wykorzystaniu jak najmniejszych środków finansowych.

E. Organizacja sądów

Artykuł 142

Organizację sądów, ich zadania i właściwość oraz procedury określa ustawa.

Nie tworzy się innych sądów wojskowych, niż sądy dyscyplinarne. Jednakże w przypadku wojny, w związku z popełnieniem przez personel wojskowy przestępstw związanych z pełnieniem służby, sądy wojskowe mogą być tworzone w celu prowadzenia takich postępowań.

G. Nadzór nad wymiarem sprawiedliwości

Artykuł 144

Nadzór nad sędziami i prokuratorami w zakresie wypełniania przez nich obowiązków administracyjnych sprawowany jest przez Ministerstwo Sprawiedliwości za pośrednictwem wizytatorów sądowych oraz audytorów, z zawodu będących sędziami lub prokuratorami. Badania, śledztwa i przesłuchania są przeprowadzane przez inspektorów sądowych. Zasady i procedury kontroli wymiaru sprawiedliwości określa ustawa.

Artykuł 154

Sąd Kasacyjny jest ostateczną instancją rozpatrującą postanowienia i wyroki wydane przez sądy, których kontroli ustawa nie powierzyła innym organom sądowym, orzeka też jako pierwsza i ostatnia instancja w sprawach szczególnych określonych przez ustawę.

Członkowie Sądu Kasacyjnego są powoływani przez Radę Sędziów i Prokuratorów Publicznych w tajnym głosowaniu i bezwzględną większością ogólnej liczby członków spośród sędziów i prokuratorów publicznych pierwszej rangi w sądach powszechnych oraz spośród osób wykonujących ten zawód.

Pierwszy Prezes Sądu Kasacyjnego, jego zastępcy oraz przewodniczący izb są wybierani na czteroletnią kadencję przez zgromadzenie ogólne Sądu Kasacyjnego spośród jego członków w tajnym głosowaniu, bezwzględną większością ogólnej liczby członków. Po upływie kadencji mogą być wybierani ponownie.

Prokurator Generalny Republiki przy Sądzie Kasacyjnym oraz jego zastępca są powoływani na czteroletnią kadencję przez Prezydenta Republiki spośród pięcioosobowych grup kandydatów nominowanych na każde z tych stanowisk przez Zgromadzenie Ogólne Sądu Kasacyjnego, wybieranych spośród jego członków w tajnym głosowaniu. Po upływie kadencji mogą być wybierani ponownie.

Organizację i zadania Sądu Kasacyjnego, kwalifikacje oraz procedury wyboru prezesa, jego zastępców, przewodniczących izb, a także Prokuratora Generalnego Republiki przy Sądzie Kasacyjnym oraz jego zastępcy określa ustawa zgodnie z zasadami niezawisłości sądów i gwarancji nieusuwalności sędziego.

Rada Sędziów i Prokuratorów

Artykuł 159

Rada Sędziów i Prokuratorów jest tworzona i wykonuje swoje obowiązki zgodnie z zasadami niezawisłości sądów oraz gwarancji nieusuwalności sędziego.

Rada Sędziów i Prokuratorów składa się z 13 członków i składa się dwóch Izb.

Przewodniczącym Rady jest Minister Sprawiedliwości. Członkiem Rady z urzędu jest Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości.

Prezydent Republiki wybiera trzech członków Rady spośród sędziów i prokuratorów pierwszej rangi sądów powszechnych oraz jednego członka spośród sędziów i prokuratorów pierwszej rangi sądów administracyjnych. Wielkie Tureckie Zgromadzenie Narodowe wybiera trzech członków Rady spośród członków Sądu Kasacyjnego, jednego członka spośród członków Rady Stanu, trzech członków spośród wykładowców szkół wyższych z dziedziny prawa i adwokatów, wobec których wymogi określa ustawa. Wśród członków wybieranych spośród wykładowców i adwokatów, co najmniej jeden winien być wykładowcą i co najmniej jeden winien być adwokatem. Kandydatury na członków Rady wybieranych przez Wielkie Tureckie Zgromadzenie Narodowe przyjmuje Przewodniczący Zgromadzenia. Przewodniczący przesyła kandydatury do Komisji składającej się z członków Komisji Konstytucyjnej oraz Komisji Sprawiedliwości. Komisja wyłania po trzech kandydatów na każde stanowisko większością 2/3 głosów ogólnej liczby członków. W przypadku gdy pierwsze głosowanie nie zostaje zakończone, w drugim głosowaniu wymagana jest większość 3/5 głosów ogólnej liczby członków. W przypadku gdy i w tym głosowaniu nie zostanie wyłoniony członek, dla każdego stanowiska obowiązuje zasada wyboru drogą losowania spośród dwóch kandydatów, którzy w głosowaniu otrzymali największą liczbę głosów. Wielkie Tureckie Zgromadzenie Narodowe rozstrzyga w oddzielnym dla każdego członka tajnym głosowaniu o wyborze członków spośród kandydatów wybranych przez Komisję. W pierwszym głosowaniu wymagane jest uzyskanie większości 2/3 głosów ogólnej liczby członków; w przypadku gdy w wyniku głosowania nie zostanie dokonany wybór, w drugim głosowaniu wymagane jest uzyskanie większości 3/5 głosów ogólnej liczby członków. Jeżeli i w drugim głosowaniu nie zostanie wybrany członek, obowiązuje zasada wyboru drogą losowania spośród dwóch kandydatów, którzy w głosowaniu otrzymali największą liczbę głosów.

Członkowie Rady wybierani są na czteroletnią kadencję, po której zakończeniu mogą zostać wybrani ponownie.

Wybory członków Rady przeprowadzane są w ciągu 30 dni przed zakończeniem kadencji. W przypadku opróżnienia stanowiska członkowskiego w Radzie przed upływem kadencji, w ciągu 30 dni od opróżnienia stanowiska przeprowadzane są wybory nowego członka.

Członkowie Rady, poza Ministrem Sprawiedliwości i Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, w trakcie kadencji podczas trwania kadencji, nie mogą podejmować ani być delegowani i wyznaczani przez Radę do wykonywania innych obowiązków poza tymi, które określa ustawa.

Prezes Rady kieruje Radą i reprezentuje ją na zewnątrz. Prezes Rady nie może uczestniczyć w obradach Izby. Rada wybiera ze swojego grona prezesów Izby oraz zastępcę prezesa Rady spośród prezesów Izby. Prezes Rady może przekazać zastępcy część swoich uprawnień.

Rada decyduje o powołaniu sędziów i prokuratorów na urząd w sądach powszechnych i administracyjnych, przyjęciu, mianowaniu, przenoszeniu na inne stanowiska, delegowaniu, awansowaniu, przyznawaniu pierwszej rangi, przydziale stanowisk, podejmowaniu decyzji odnośnie osób niezdolnych do dalszego wykonywania zawodu, wymierzaniu kar dyscyplinarnych, usuwaniu ze służby. Podejmuje ostateczne decyzje w sprawie wniosków Ministerstwa Sprawiedliwości w przedmiocie zniesienia lub zmian podległości administracyjnej sądu. Ponadto wykonuje inne zadania określone przez Konstytucję i ustawy.

Na wniosek odnośnej Izby i za zgodą Prezesa Najwyższej Rady Sędziów i Prokuratorów, inspektorzy Rady przeprowadzają kontrolę zgodności wykonywania obowiązków przez sędziów i prokuratorów z ustawami i innymi aktami prawnymi (w przypadku sędziów okólnikami administracyjnymi); badają czy w wyniku lub podczas wykonywania czynności służbowych nie zostało popełnione przestępstwo, oraz czy postępowanie sędziego bądź jego sytuacja osobista są właściwe wobec realizowanych przez niego zadań i sprawowanego urzędu; w razie konieczności, czynności śledcze i przesłuchania przeprowadzane są przez sędziów i prokuratorów wyższych rangą, niż osoby poddane postępowaniu.

Od decyzji Rady, z wyjątkiem decyzji o usunięciu ze służby, nie przysługuje prawo odwołania do sądów wyższej instancji.

Tworzy się podlegającą Radzie Kancelarię Główną. Prezes Rady mianuje Sekretarza Generalnego, wybierając go spośród trzech kandydatów przedstawionych przez Radę spośród sędziów i prokuratorów pierwszej rangi. Rada ma uprawnienia do mianowania inspektorów Rady oraz powoływania - za ich zgodą - publicznych sędziów i prokuratorów do pełnienia w Radzie obowiązków o charakterze stałym bądź tymczasowym.

Minister Sprawiedliwości mianuje - za ich zgodą: sędziów wizytatorów, sędziów i prokuratorów publicznych oraz audytorów wewnętrznych będących z zawodu sędziami lub prokuratorami do pełnienia obowiązków, na stałe lub tymczasowo, w administracji Ministerstwa Sprawiedliwości oraz podległych Ministerstwu i związanych z nim instytucjach.

Wybory członków Rady, utworzenie izb oraz podział pracy między nimi, obowiązki Rady i jej izb, quorum dla obrad i w trakcie podejmowania decyzji, tryb i zasady pracy, procedurę rozpatrywania odwołań od orzeczeń i procedur izb oraz utworzenie Kancelarii Głównej i zakres jej zadań określa ustawa.

WĘGRY

SĄDY

Artykuł 25

1. Sądy sprawują wymiar sprawiedliwości.

Najwyższym organem sądowym jest Sąd Najwyższy.

2. Sąd orzeka:

a) w sprawach karnych, w sprawach cywilnych, w innych sprawach określonych ustawami;

b) o prawomocności decyzji administracyjnej;

c) o zgodności rozporządzenia samorządu z innymi aktami normatywnymi oraz o unieważnieniu takiego rozporządzenia;

d) o stwierdzeniu zaniechań przez samorzady lokalne w wykonywaniu obowiązków legislacyjnych.

3. Sąd Najwyższy, oprócz wypełniania kompetencji określonych w ust. 2, gwarantuje jednolitość stosowania prawa przez sądy, wydając w tej sprawie postanowienia wiążące sądy.

4. Struktura sądów jest wieloinstancyjna. Dla określonej grupy spraw mogą być powoływane odrębne sądy.

5. Podstawowe obowiązki związane z administrowaniem działalnością sądów wykonuje Przewodniczący Krajowego Urzędu Sądownictwa. Nadzór nad administrowaniem działalnością sądów sprawuje Krajowa Rada Sprawiedliwości.

W wykonywaniu administrowania działalnością sądów uczestniczy Krajowa Rada Sprawiedliwości i inne organy samorządu sędziowskiego.

6. Przewodniczący Krajowego Urzędu Sądownictwa jest wybierany spośród sędziów przez Zgromadzenie Krajowe, na wniosek Prezydenta Republiki, na okres dziewięciu lat. Do wyboru przewodniczącego Krajowego Urzędu Sądownictwa wymagana jest większość 2/3 głosów deputowanych. Prezes Sądu Najwyższego jest członkiem Krajowej Rady Sprawiedliwości, pozostali członkowie są wybierani przez sędziów w trybie określonym ustawą organiczną.

7. W rozstrzyganiu sporów ustawa może dopuszczać udział innych organów.

8. Szczegółowe postanowienia dotyczące organizacji sądów, administrowaniu ich działalnością oraz nadzorze centralnej administracji państwowej, a także status oraz wynagrodzenia sędziów określa ustawa organiczna.

Artykuł 26

1. Sędziowie są niezależni, podlegają tylko ustawom i są niezawisli w swoich działaniach. Mogą być odwołani z urzędu wyłącznie z przyczyn i w ramach postępowania określonego w ustawie organicznej. Sędziowie nie mogą być członkami partii politycznych i nie mogą prowadzić działalności politycznej.

2. Sędziowie są powoływani na urząd przez Prezydenta Republiki zgodnie z przepisami ustawy organicznej. Sędzią może być mianowana osoba, która ukończyła trzydziesty rok życia. Z wyjątkiem Prezesa Sądu Najwyższego i Przewodniczącego Krajowego Urzędu Wymiaru Sprawiedliwości, sędziowie mogą sprawować swój urząd do osiągnięcia wieku emerytalnego.

3. Prezesa Sądu Najwyższego na okres dziewięciu lat, na wniosek Prezydenta Republiki, wybiera Zgromadzenie Krajowe. Do wyboru Prezesa Sądu Najwyższego wymagana jest większość 2/3 głosów członków Zgromadzenia.

Artykuł 27

1. Sąd – jeśli ustawa nie stanowi inaczej – orzeka kolegium.

2. W postępowaniu sądowym – w sprawach i w trybie określonym ustawą – mogą również uczestniczyć sędziowie niezawodowi.

3. Funkcję sędziego orzekającego jednoosobowo oraz przewodniczącego składu sędziowskiego może pełnić wyłącznie sędzia zawodowy. W sprawach określonych ustawą, kompetencje sędziego orzekającego jednoosobowo może wykonywać także sekretarz sądowy; art. 26 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

4. (uchylony).

Artykuł 28

Sądy w procesie stosowania prawa, dokonując wykładni tekstu aktów normatywnych, winny mieć na uwadze cele aktów oraz treść Ustawy Zasadniczej. Dokonując wykładni Ustawy Zasadniczej i ustaw należy mieć na względzie, iż służą one realizacji celów moralnych i ekonomicznych oraz winny pozostawać w zgodzie ze zdrowym rozsądkiem oraz dobrem publicznym.

PROKURATURA

Artykuł 29

1. Prokurator Generalny i niezależna prokuratura, jako organy uczestniczące w wymiarze sprawiedliwości, jako oskarżyciele publiczni są wyłącznymi reprezentantami państwa w wymierzaniu kary. Prokuratura ściga przestępstwa, występuje przeciwko innym czynom lub zaniechaniom niezgodnym z prawem, a także podejmuje działania mające na celu zapobieganie czynom bezprawnym.

2. Prokurator Generalny i prokuratura:

a) wykonują określone ustawą uprawnienia w postępowaniu śledczym;

- b) występują jako oskarżyciel publiczny w postępowaniu sądowym;
 - c) sprawują nadzór nad zgodnym z prawem wymierzeniem kary;
 - d) jako obrońcy interesu publicznego wykonują inne zadania i obowiązki określone postanowieniami Ustawy Zasadniczej lub ustawą.
3. Prokurator Generalny mianuje prokuratorów oraz zarządza i kieruje strukturami prokuratury. Z wyjątkiem Prokuratora Generalnego prokuratorzy mogą sprawować swój urząd do osiągnięcia wieku emerytalnego.
 4. Prokuratora Generalnego wybiera Zgromadzenie Krajowe na wniosek Prezydenta Republiki, na okres dziewięciu lat. Do wyboru Prokuratora Generalnego wymagana jest większość 2/3 głosów członków Zgromadzenia.
 5. Prokurator Generalny składa Zgromadzeniu roczne sprawozdania ze swej działalności.
 6. Prokuratorzy nie mogą być członkami partii politycznych i nie mogą prowadzić działalności politycznej.
 7. Szczegółowe przepisy dotyczące struktury i działalności prokuratury, uprawnień Prokuratora Generalnego oraz prokuratorów i ich uposażenia określa ustawa organiczna.

WŁOCHY

Sądownictwo

Rozdział I

Organizacja wymiaru sprawiedliwości

Artykuł 101

Sprawiedliwość jest wymierzana w imieniu ludu.

Sędziowie podlegają jedynie ustawie.

Artykuł 102

Funkcje sędziowskie są wykonywane przez sądy powszechne, tworzone i regulowane na mocy postanowień dotyczących organizacji wymiaru sprawiedliwości.

Nie mogą być powoływani sędziowie nadzwyczajni ani sędziowie specjaliści. Mogą jedynie być tworzone przy organach sądownictwa powszechnego wydziały specjalizujące się w określonych sprawach, z udziałem obywateli o odpowiednich kwalifikacjach, niezatrudnionych w sądownictwie.

Ustawa określa wypadki i formy bezpośredniego udziału ludu w wymiarze sprawiedliwości.

Artykuł 103

Rada Stanu i inne jednostki sądownictwa administracyjnego dysponują jurysdykcją w odniesieniu do ochrony słusznych praw wobec administracji publicznej, a w szczególnych przypadkach zastrzeżonych przez ustawę, także praw podmiotowych osób podlegających tej administracji.

Trybunał Obrachunkowy jest właściwy w sprawach rachunków publicznych i w innych sprawach wymienionych przez ustawę.

Trybunały wojskowe w czasie wojny posiadają zakres właściwości określony przez ustawę. W czasie pokoju są właściwe jedynie w sprawach przestępstw wojskowych popełnionych przez członków Sił Zbrojnych.

Artykuł 104

Sądownictwo stanowi system autonomiczny i niezależny od pozostałych władz.

Najwyższej Radzie Sądownictwa przewodniczy Prezydent Republiki.

Z mocy prawa jej członkami są Pierwszy Prezes i Prokurator Generalny Sądu Kasacyjnego.

Pozostali członkowie są wybierani w dwóch trzecich przez wszystkich sędziów sądownictwa powszechnego spośród jego członków należących do różnych kategorii i w jednej trzeciej przez parlament, zebrany na wspólnym posiedzeniu, spośród profesorów zwyczajnych prawa na uniwersytetach i adwokatów praktykujących od co najmniej piętnastu lat.

Rada wybiera wiceprzewodniczącego spośród członków desygnowanych do niej przez parlament.

Kadencja członków Rady pochodzących z wyboru trwa cztery lata i nie mogą oni być ponownie wybrani na kolejno następującą kadencję.

Nie mogą, dopóki pełnią swoje funkcje, być wpisani na listy uprawniające do wykonywania zawodu ani wchodzić w skład parlamentu albo jakiegokolwiek rady regionalnej.

Artykuł 105

Do Najwyższej Rady Sądownictwa należą, stosownie do postanowień o organizacji wymiaru sprawiedliwości, sprawy zatrudnienia, przydziałów i przenoszenia, awansów i środków dyscyplinarnych w odniesieniu do sędziów.

Artykuł 106

Stanowiska sędziów obsadzane są w drodze konkursów.

Ustawa o ustroju sądów może dopuścić powołanie, także poprzez wybór, sędziów honorowych do wszystkich funkcji wykonywanych przez sędziów w składach jednoosobowych.

Po wskazaniu przez Najwyższą Radę Sądownictwa mogą być powołani do pełnienia urzędu radcy kasacyjni z tytułu ich wybitnych zasług, uniwersyteccy profesorowie zwyczajni prawa i adwokaci, którzy praktykowali co najmniej piętnaście lat i byli wpisani na specjalne listy obrońców przy sądach wyższych.

Artykuł 107

Sędziowie są nieusuwalni. Nie mogą być zwolnieni ze służby lub zawieszeni w piastowaniu urzędu ani przeniesieni do innych siedzib albo na inne stanowiska inaczej, jak tylko w następstwie decyzji Najwyższej Rady Sądownictwa, podjętej albo z powodów i przy zachowaniu gwarancji obrony określonych przez prawo o organizacji wymiaru sprawiedliwości, albo za ich zgodą.

Minister sprawiedliwości posiada uprawnienie do wszczynania postępowania dyscyplinarnego.

Sędziów odróżniają jedynie pełnione funkcje.

Prokuratura korzysta z gwarancji określonych wobec niej przepisami prawa o organizacji wymiaru sprawiedliwości.

Artykuł 108

Prawo o ustroju organów wymiaru sprawiedliwości i o organizacji sądów określają ustawy.

Ustawa zapewnia niezawisłość sędziów sądownictwa wyspecjalizowanego, prokuratorów przy takich sądach oraz osób pracujących w administracji wymiaru sprawiedliwości.

Artykuł 109

Władza sądowa rozporządza bezpośrednio policją sądową.

Artykuł 110

Z zachowaniem kompetencji Najwyższej Rady Sądownictwa, do ministra sprawiedliwości należą organizacja i funkcjonowanie służb związanych z sądownictwem.

Rozdział II

Przepisy o wymiarze sprawiedliwości

Artykuł 111

Wymiar sprawiedliwości urzeczywistnia się w sprawiedliwym procesie regulowanym przez ustawę.

Każdy proces ma charakter kontradiktoryjny, zapewnia stronom równe traktowanie i toczy się przed bezstronnym sędzią. Ustawa określi rozsądny czas jego trwania.

W procesie karnym ustawa gwarantuje, że osoba oskarżona o przestępstwo będzie, w najkrótszym możliwym czasie, poinformowana o istocie i motywach oskarżenia podnoszonego wobec niej; że będzie dysponowała czasem i warunkami niezbędnymi dla przygotowania swojej obrony; że będzie miała możliwość w obecności sędziego przesłuchiwać osoby, które świadczą przeciwko niej, że będzie mogła wzywać i przesłuchiwać osoby na swoją obronę na tych samych warunkach jak oskarżenie i że będzie mogła pozyskiwać każdy inny dowód na swoją rzecz; że będzie mogła być wspomagana przez tłumacza, jeśli nie rozumie lub nie mówi językiem używanym w procesie.

Podstawą postępowania dowodowego w procesie karnym jest zasada kontradiktoryjności. Wina oskarżonego nie może być stwierdzona na podstawie wyjaśnień udzielonych przez osobę, która z własnej woli uchyliła się w procesie od udzielenia odpowiedzi na pytania zadane przez oskarżonego albo przez jego obrońcę.

Ustawa określa sytuacje, w których pozyskanie dowodu nie odbywa się w postępowaniu kontradiktoryjnym w następstwie uznania faktów przez oskarżonego albo z powodu braku stwierdzonej możliwości pozyskania dowodu natury obiektywnej lub też na skutek udowodnionego działania przestępczego.

Wszystkie orzeczenia sądowe muszą zawierać uzasadnienie.

Przeciwko wyrokom i postanowieniom dotyczącym wolności osobistej, orzeczonym przez sądy powszechne i wyspecjalizowane organy sądownictwa powszechnego lub szczególnego zawsze jest dopuszczalne odwołanie w trybie kasacji z powodu naruszenia ustawy. Od tego przepisu można odstąpić jedynie wobec wyroków trybunałów wojskowych w czasie wojny.

Odwołanie do Sądu Kasacyjnego przeciwko orzeczeniom Rady Stanu i Trybunału Obrachunkowego jest dopuszczalne jedynie z powodu naruszenia zasad właściwości sądu.

Artykuł 112

Prokuratura ma obowiązek wszczęcia postępowania karnego.

Artykuł 113

Przeciwko aktom administracji publicznej zawsze dopuszczalna jest sądowa ochrona praw i słuszych interesów przed organami sądownictwa powszechnego i administracyjnego.

Taka ochrona sądowa nie może być wyłączona wobec określonych kategorii aktów lub ograniczona do szczególnych środków odwoławczych albo wobec określonych kategorii aktów.

Ustawa określa organy sądownictwa, które mogą uchylać akty administracji publicznej w sytuacjach i ze skutkami przewidzianymi w samej tej ustawie.

Opracował: **Andrzej Skiba**

Instytut Politologii

Wydział Nauk Społecznych

Uniwersytetu Gdańskiego